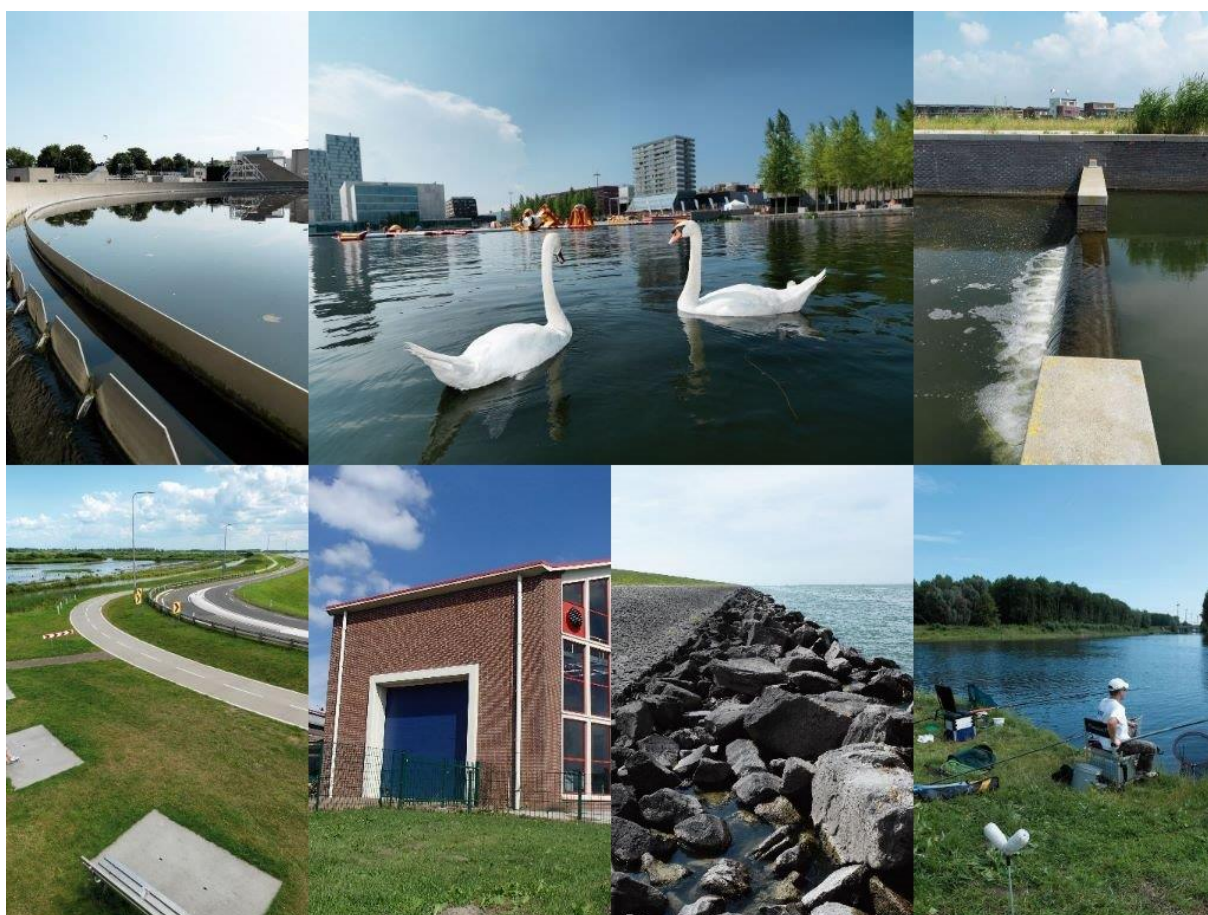

Jaarstukken 2017

Waterschap Zuiderzeeland
Postbus 229
8200 AE Lelystad
telefoon: (0320) 274 911
waterschap@zuiderzeeland.nl
www.zuiderzeeland.nl

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Jaarverslag	11
1. Programma Algemeen	12
2. Programma Waterveiligheid	27
3. Programma Voldoende Water	33
4. Programma Schoon Water	39
5. Verplichte paragrafen	49
5.1 Inleiding	49
5.2 Bedrijfsvoering	49
5.3 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar	49
5.4 Incidentele baten en lasten	50
5.5 Onttrekkingen aan voorzieningen en bestemmingsreserves	50
5.6 Waterschapsbelastingen	50
5.7 Weerstandsvermogen	53
5.8 Financiering	55
5.9 Verbonden partijen	57
5.10 EMU-saldo	59
5.11 Topinkomens	59
Begroting, resultaat en resultaatbestemming	61
6. Analyse begroting en resultaat	62
6.1 Begroting en prognose financieel jaarresultaat	62
6.2 Analyse gerealiseerd resultaat	63
7. Resultaatbestemming	65
Jaarrekening	67
8. Balans	68
8.1 Balans per 31 december	68
8.2 Toelichting op de balans	69
9. Exploitatierekening	84
9.1 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten	84
9.2 Toelichting op de exploitatierekening	85
9.3 Exploitatierekening naar programma's	92
9.4 Exploitatierekening naar kostendragers	96
9.5 Melding in het kader van de WNT	97
10. Overige gegevens	99
10.1 Gebeurtenissen na balansdatum	99
10.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	99

Inleiding

Samenwerken aan water

Deze jaarstukken vertellen het verhaal van de resultaten en prestaties van Waterschap Zuiderzeeland over het jaar 2017. Met beeld en tekst wordt het verhaal ingekleurd. Een verhaal niet alleen over Waterschap Zuiderzeeland, maar ook over de inwoners, bedrijven en partners. We werken immers samen aan water.

Op alle vlakken zien we deze samenwerking, in beheer en innovatie, op de taluds of aan de tekentafel. Water beweegt ons naar elkaar, zodat we samen met inwoners, bedrijven of partners tot mooie resultaten kunnen komen. Denk aan pilots in het stedelijk gebied, waarbij inwoners het beheer op zich nemen of innovaties die vorm krijgen samen met partners uit het bedrijfsleven. Ook kennisdeling op verschillende vlakken doe je samen. Elk met als verbindende factor: Water.

Om een beeld te geven van 2017 zijn enkele bijzondere, kenmerkende onderwerpen uitgelicht. Het vertelt niet het hele verhaal van het jaar 2017, dit is terug te lezen in de programma's.

Korte Leeswijzer

Ook dit jaar zijn de jaarstukken als website: zuiderzeeland.jaarverslag-2017.nl/ beschikbaar. Voor de Algemene Vergadering is een papieren versie beschikbaar. De inhoud van de website en de papieren versie zijn gelijk aan elkaar.

Uitleg navigatie website

In de keuzebalk boven aan de pagina kiest u uit de verschillende onderdelen van de jaarstukken 2017. Onder het kopje programma's is te lezen wat er inhoudelijk is gebeurd in 2017. Onder het kopje paragrafen zijn de verplichte paragrafen te vinden, dit geeft een dwarsdoorsnede weer van de programma's en de financiële verantwoording. Onder het kopje resultaat wordt de analyse van de begroting en het resultaat uiteengezet. Tot slot worden in het onderdeel jaarrekening de balans, de exploitatierekening en de overige gegevens (onder andere controleverklaring accountant) toegelicht. Klik op het huisje linksboven om terug te gaan naar de startpagina.

Samenwerken rond bodemdaling

Waterschap Zuiderzeeland heeft met gebiedspartners binnen het project Spaarwater pilots uitgevoerd naar waterbesparing en afremming van bodemdaling. Op één van de percelen is biologische drainage aangelegd om te kijken of dit bijdraagt aan de vermindering van uitspoeling van nutriënten.

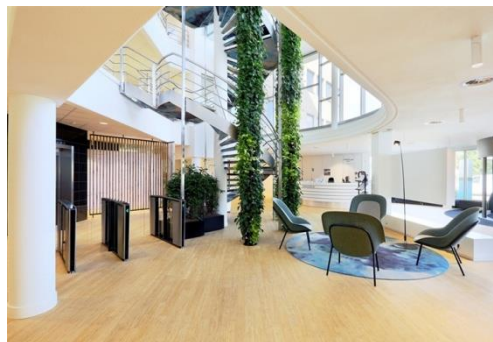

Naast de genoemde pilots zijn, in het bodemdalingsgebied ten zuidwesten van Emmeloord, samen met belanghebbenden informatieavonden en keukentafelgesprekken georganiseerd om meer bewustwording over bodemdaling en het huidige landgebruik te bereiken. Een mooi resultaat is dat er meer gezamenlijk begrip is voor de problematiek van bodemdaling.

Waterschapshuis: duurzaam en energieneutraal

Het Waterschapshuis in Lelystad is in 2016 en 2017 grondig verbouwd. Op 3 juli 2017 zijn de medewerkers terug verhuisd.

Het Waterschapshuis is volgens een nieuw kantoorconcept verbouwd; met oog voor duurzaamheid en ingericht volgens de hedendaagse manier van werken. Hier staan de flexibele samenwerkingsvorm, de vergaande digitalisering, het netwerken en innovatie centraal.

De verbouwing is, begin 2018, bekroond met de [Duurzaam bouwen Award](#) voor het meest duurzame project van Nederland, omdat de bestaande bouw is aangepast en omgebouwd naar een duurzaam en energieneutraal gebouw.

Eerste dijktraject beoordeeld

Nadat in september 2017 het proces 'beoordelen primaire keringen' is vastgesteld in de Algemene Vergadering is het eerste dijktraject op basis van de nieuwe overstromingsnormen beoordeeld. Het gaat om de IJsselmeerdijk en een deel van de Oostvaardersdijk (traject Knardijk tot de Ketelbrug). Bij dit dijktraject is het verschil tussen de huidige situatie en de gewenste situatie het grootst. De beoordelingsrapportage ligt op dit moment voor controle bij onze toezichthouder, de Inspectie Leefomgeving en Transport.

Ambities op waterkwaliteit

In 2017 heeft de Algemene Vergadering de nota 'Zicht op waterkwaliteit' vastgesteld. Het bestuur spreekt een duidelijke ambitie uit op het gebied van het terugdringen van agrarische emissies en emissies van nieuwe stoffen (medicijnresten, zwerfafval/microplastics en antibioticaresistentie).

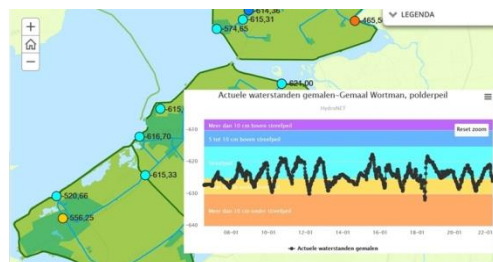
Samen met de sector worden activiteiten ondernomen, zoals gebiedsgerichte pilots, maar ook kennisdeling en voorlichting over duurzaam bodemgebruik.

Vernieuwing in beheer en onderhoud

In het beheer en onderhoud van dijken en watergangen is in 2017 gezocht naar vernieuwende werkwijzen. Bij het dijkbeheer is een pilot met een drone uitgevoerd, waarbij de resultaten positief waren. De drone kan ingezet worden om onder andere de steenbekleding te inspecteren.

Voor het beheer van het waterpeil zijn er verbeteringen in het monitoringsproces uitgevoerd, hierdoor is er steeds meer inzicht in de waterstanden binnen peilgebieden.

Ook is een sms-dienst geïmplementeerd in de Noordoostpolder, die bij extreem weer de veranderingen in waterbeheer per sms verstuurt naar inmiddels honderd deelnemers.

Bewust van de toekomst

Waterschap Zuiderzeeland is bewust bezig met kijken naar de toekomst. Wat wordt in de toekomst van ons als waterbeheerder verwacht en wat betekent dat nu voor ons werk en de manier waarop we dingen doen? Relevante vragen om ervoor te zorgen dat we een toekomstbestendige waterbeheerder zijn.

In 2017 hebben we deskundigen, gebiedspartners, bestuurders en medewerkers gevraagd hun visie op het waterschap in 2045 te geven. Dit heeft geleid tot [mooie beelden](#) en gesprekken, die dienen als input voor onze toekomstagenda.

Innovatie in de afvalwaterketen

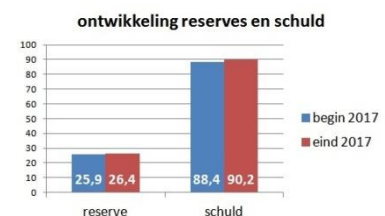
Door continu te verbeteren in de afvalwaterketen blijven de afvalwaterzuiveringsprestaties zeer goed. Het waterschap werkt samen met partners en zet innovatieve technieken in om de prestaties te blijven verbeteren. Ook in het beheer wordt gezocht naar slimme manieren om bijvoorbeeld de staat van de persleidingen in kaart te brengen. Hiervoor is een inspectierobot 'Intelligent pig' ontwikkeld met andere waterschappen en marktpartijen.

Deze inspectierobot heeft in 2017 enkele persleidingen onderzocht, waarbij nieuwe informatie over de staat van onderhoud en ligging naar voren is gekomen.

Financieel beeld

Het waterschap heeft een financieel goed jaar achter de rug. Het saldo van baten en lasten wijkt € 0,1 miljoen af van de begroting. Op een totale begroting van circa € 70 miljoen is dit een zeer geringe afwijking (<0,2%). Tezamen met het feit dat de taken en prestaties van het waterschap in 2017 op koers zijn, is dit een mooi resultaat. De totale kosten die gemoeid zijn met de uitvoering van de taken zijn ruim binnen de begroting gebleven. De belastinginkomsten vielen per saldo iets lager uit dan begroot. Dat had voornamelijk te maken met de inhaalslag die gemaakt is op belastingaanslagen van oude belastingjaren.

Ook de reservepositie van het waterschap is op orde. Over heel 2017 is zelfs sprake van een lichte toename van de reservepositie. Aan de andere kant heeft het waterschap de reserves de komende jaren hard nodig om tariefstijgingen als gevolg van nieuwe omvangrijke opgaven te beperken. Door investeringen in onder andere de innovatieve vergisting op de AWZI Tollebeek en de renovatie van het hoofdkantoor is de totale schuld van het waterschap met ruim € 2 miljoen toegenomen tot € 90 miljoen. Deze omvang is overigens nog ruim binnen het afgesproken maximum van 150% van de begrotingsomvang.

Jaarverslag

1. Programma Algemeen

1.1. WAT HEBBEN WE BEREIKT?

2017 heeft in het teken gestaan van duurzaamheid. Vanuit het Masterplan Duurzame Energie zijn mooie resultaten behaald. Denk aan de zonneweides op AWZI Dronten en de bouw van de Ephyra-installatie op de AWZI Tollebeek. Ook het gereedkomen van het Waterschapshuis draagt bij aan een duurzaam Zuiderzeeland. Op 3 juli 2017 is het waterschap terugverhuisd naar het vernieuwde en verduurzaamde Waterschapshuis met een nieuw kantoorconcept.

1.2. WAT HEBBEN WE GEDAAN?

1.2.1 Functionele overheid

ZZL2045 – Toekomstbestendig waterbeheerder

Voor welke uitdagingen staat Waterschap Zuiderzeeland in de toekomst – waar moeten we anders denken, doen en organiseren? Dat is één van de hoofdvragen van het traject Zuiderzeeland 2045 ([ZZL2045](#)). Hierin verkennen we hoe we ons als toekomstbestendig waterbeheerder kunnen voorbereiden op de lange termijn. In juni 2017 heeft het waterschap deskundigen, gebiedspartners, bestuurders en medewerkers bij [zes rondetafelgesprekken](#) verwelkomd om te spreken over de toekomst van het waterbeheer in Nederland en Flevoland in het bijzonder. [Prikkelende essays](#) waren de basis voor deze gesprekken. Deskundigen uit de wetenschappelijke wereld en het bedrijfsleven hebben op ons verzoek hun visie gegeven op verschillende onderdelen van ons waterbeheer. Ook onze eigen medewerkers hebben hun beelden bij “2045” gegeven. De gesprekken helpen ons om onze toekomstagenda te formuleren. De resultaten vormen een belangrijke basis voor verdere organisatieontwikkeling en bestuurlijke vernieuwing in 2018.

Maarten Bouwmeester in gesprek met gedeputeerde de heer Rijsberman

Standstill Omgevingswet, hoewel?

Zoals bekend is in de zomer van 2017 de beoogde datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet uitgesteld tot 1 januari 2021. Dit leidt echter niet tot vertraging op de voorbereidingen van de wet. We werken samen in landelijke gremia (zoals de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten), op provinciaal niveau (platform Flevoland) en met onze partners binnen Waterkrachtverband.

Op de verschillende deelthema's wet-/regelgeving, automatisering en cultuurverandering hebben we input gegeven en meegewerkt aan de totstandkoming van (concept)producten of onderdelen daarvan. Concrete voorbeelden hiervan zijn:

- Waterplan Almere 2017 – 2022, 'Stad van het zuiverste water': Een samenhangende visie van de gemeente Almere en het waterschap op alle wateraspecten ("van riool tot recreatie") in Almere. Met de komst van de Omgevingswet vervalt de verplichting om een gemeentelijk rioleringsplan op te stellen. Dit waterplan past in de filosofie van de Omgevingswet;
- 'Slimmer vergunnen', gemeente Dronten: Vereenvoudiging van het vergunningstraject voor veelvoorkomende werken/werkzaamheden in en door de gemeente Dronten;
- Oosterwold, Almere: Woongebied waar bewoners zelf verantwoordelijk zijn voor eigen ontwikkeling en realisatie. De overheid geeft alleen een aantal regels en kaders mee;
- Keur Waterschap Zuiderzeeland 2017;
- Afstemming met gemeente Noordoostpolder: afstemming in een vroegtijdig stadium over ruimtelijke ontwikkelingen.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving: samen versterken

Onderzoek Rekenkamercommissie

De Algemene Vergadering van Waterschap Zuiderzeeland heeft in 2016 de Rekenkamercommissie verzocht om een onderzoek uit te voeren naar de mate van doelmatigheid en doeltreffendheid van

vergunningverlening en handhaving. In relatie tot bepaalde beleidsdoelen in juni 2017 is het eindrapport behandeld in de Algemene Vergadering, waarin de conclusie was dat alle processen op orde zijn.

Digitaal systeem

Er is een nieuw digitaal informatiesysteem voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. In 2016 is het in gebruik genomen voor het onderdeel lozingen en grondwateronttrekkingen. In 2017 zijn alle vergunningen en het toezicht aan het nieuwe digitale systeem toegevoegd. Het systeem wordt inmiddels gebruikt door 13 waterschappen en Rijkswaterstaat en is Omgevingswetproof ingericht.

Oosterwold

Voor het hele beheergebied van het waterschap en in het bijzonder voor Oosterwold geldt dat initiatiefnemers worden gestimuleerd om vergunningaanvragen en meldingen via het Omgevingsloket online in te dienen. Dat werkt een stuk sneller. Naast het gebruik van het Omgevingsloket online, zijn het afgelopen jaar reguliere inloopspreekuren georganiseerd voor initiatiefnemers in Oosterwold en is een frontoffice opgezet voor vragen over het invullen van aanvraagformulieren en procedures.

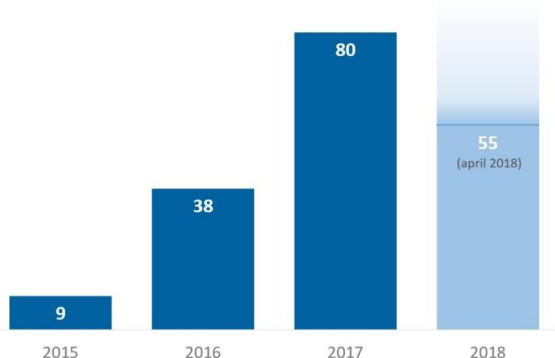
Keur Waterschap Zuiderzeeland 2017

Hoewel in de zomer van 2017 bekend is geworden dat de inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld tot 1 januari 2021, heeft het waterschap op het gebied van vergunningverlening en handhaving niet stilgezeten. Zo is de nieuwe Keur Waterschap Zuiderzeeland in 2017 vastgesteld en ingericht met het oog op de nieuwe Omgevingwet.

Bestuursovereenkomst Wabo

In 2017 heeft een evaluatie plaatsgevonden van het bestuursovereenkomst Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht). Uitkomst van de evaluatie is dat de samenwerking tussen de partijen (de provincie Flevoland, de Flevolandse gemeenten en het waterschap) op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving verloopt zoals vooraf is bedacht. Het waterschap heeft de wens om de samenwerking met de omgevingsdienst voort te zetten en verder te verbeteren.

Aangevraagde watervergunningen Oosterwold

Overzicht stijging watervergunningen Oosterwold

Calamiteitenorganisatie zet met partnerwaterschappen stappen voorwaarts

Netcentrisch werken

Bij calamiteiten werken wij vanaf 2017 volgens de werkwijze 'netcentrisch werken'. Daarbij ligt de focus op een netwerkbenadering waar medeoverheden direct over dezelfde informatie beschikken. Hiervoor is een systeem opgezet en er is een opleidingstraject aan gekoppeld, die in 2018 afgerond worden met een live oefening.

Platform Crisisbeheersing Waterschappen Midden-Nederland

In 2017 is Waterschap Zuiderzeeland voor een proefperiode van een halfjaar aangesloten bij het Platform Crisisbeheersing Waterschappen Midden-Nederland. Dit is een samenwerkingsverband op het gebied van calamiteiten zorg waarin zes andere waterschappen deelnemen. Op basis van de ervaringen tijdens de proefperiode is besloten per 1 januari 2018 officieel deel te nemen.

Opleidingen & trainingen

Dit jaar zijn er ongeveer 20 opleidings-, trainings- en oefenactiviteiten uitgevoerd om adequaat te reageren als een calamiteit zich voordoet. In het afgelopen jaar heeft zich geen calamiteit voorgedaan.

1.2.2 Omgeving en organisatie

Zuiderzeeland partner in duurzaamheid

Het waterschap is voortdurend op zoek naar een efficiënte, innovatieve en duurzamere manier van werken. Langs de onderwerpen energie, grondstoffen en waterkeringen hebben we een mooie vooruitgang geboekt.

De transitie naar een energieneutraal waterschap wordt bekrachtigd door zonneweides op onze zuiveringsterreinen, een gerenoveerd en bijna energieneutraal Waterschapshuis en een Ephyra-installatie op de zuivering Tollebeek. Daarnaast is onderzoek gedaan naar mogelijk toepasbare technologieën als [Torwash](#) (afval omzetten in biobrandstof), drijvende zonnepanelen en energie-efficiënt gebruik van onze gemalen.

Verder dragen we ons steentje bij aan de circulaire economie door behalve innovaties in de waterketen ook het watersysteem onder de loop te nemen. Er is onder andere onderzoek gedaan naar mogelijkheden om maaisel op een nuttige manier te (her)gebruiken, zoals bioraffinage, maaisel als bodemverbeteraar of als grondstof voor waardevolle vezels.

In 2017 hebben we onze reputatie versterkt als betrouwbare, deskundige en innovatieve partner in de regio. Men weet het waterschap te vinden met nieuwe ideeën en het waterschap kan zijn ideeën makkelijker in de praktijk brengen met behulp van partners.

Grondstoffen uit groenresten

Duurzaamheid en Energie

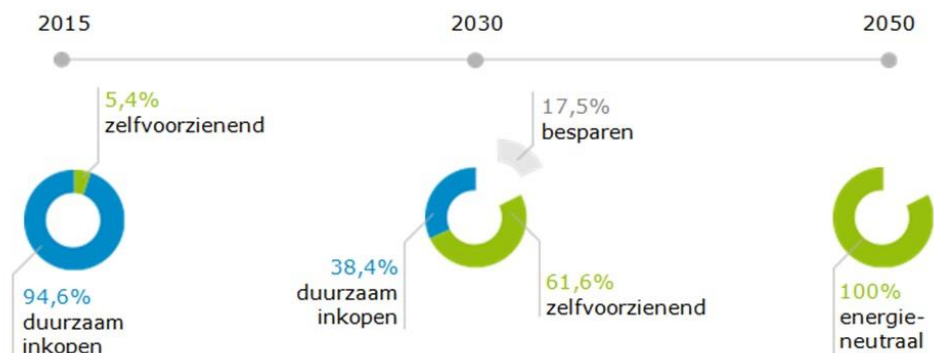
De volgende duurzaamheidsonderwerpen worden samen gerapporteerd en verantwoord:

- Energie (Masterplan Duurzame Energie)
- Grondstoffenwinning (Ontwikkelagenda Grondstoffen)
- Duurzaam inkopen
- Duurzame mobiliteit

Energie

In het Masterplan Duurzame Energie is opgenomen, dat het waterschap in 2020 30% energie-efficiency wil realiseren ten opzichte van 2005. In het masterplan is verder een maatregelenpakket opgenomen dat leidt tot 17,5% energiebesparing ten opzichte van het referentiejaar 2015. Verder is het doel om in 2030 100% zelfvoorzienend te zijn in de waterketen en 40% in het watersysteem. Tezamen komt dit neer op 61,6% zelfvoorzienendheid waterschapsbreed. In 2050 is het streven om volledig energieneutraal te worden. In onderstaande figuur zijn de energiedoelstellingen voor 2030 en 2050 weergegeven ten opzichte van het referentiejaar 2015.

Energiedoelstellingen Waterschap Zuiderzeeland

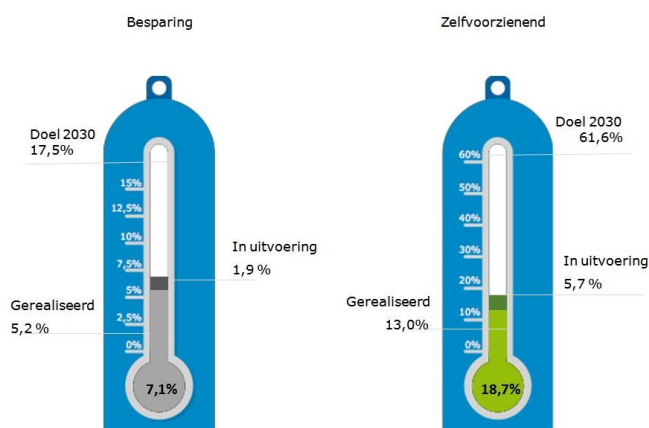

In 2017 zijn meerdere grote projecten gerealiseerd die een wezenlijke bijdrage leveren aan het behalen van de doelen op het gebied van energiebesparing en zelfvoorzienendheid. Te denken valt hierbij o.a. aan:

- De realisatie van een innovatieve vergistingsinstallatie (Ephyra) op de de AWZI Tollebeek. Met deze installatie kan circa 3 miljoen kWh op jaarbasis worden opgewekt, waarmee de AWZI Tollebeek meer dan energieneutraal is.
- De realisatie van 1.496 zonnepanelen op de AWZI Dronten, waarmee naar verwachting jaarlijks bijna 400.000 kWh wordt opgewekt. De totaal opgewekte energie op de AWZI Dronten komt hiermee op 67% van het totaalverbruik van de AWZI.
- De vernieuwing van het hoofdkantoor, waarvoor het waterschap in 2018 een Duurzaam Bouwen Award heeft ontvangen.

In onderstaande grafiek is weergegeven wat de stand van zaken is met betrekking tot de realisatie van de doelen per eind 2017.

Stand van zaken eind 2017

Met het gereedkomen van projecten als Ephyra, de zonnepanelen op de AWZI Dronten en het hoofdkantoor komt het besparingspercentage uit op 5,3% en het percentage zelfvoorzienendheid op 7,1%. In het percentage zelfvoorzienendheid is rekening gehouden met de verwachting dat de Ephyra-installatie na de inregelperiode presteert conform de opgestelde business case. Met het inregelen van de installatie zal blijken in hoeverre dit gerealiseerd wordt. Naast deze projecten zijn ook andere projecten nog in uitvoering en in voorbereiding, waarmee het waterschap op koers ligt om de doelstellingen te halen.

In het najaar van 2017 heeft het waterschap een intentieovereenkomst gesloten met het Windpark Hanze voor de realisatie van windenergie. Indien dit uiteindelijk leidt tot een succesvolle deelname, kan het waterschap de energiedoelstelling voor 2050 al binnen een paar jaar realiseren en volledig energieneutraal opereren.

In het Masterplan Duurzame Energie zijn zeven maatregelen opgenomen waarmee de energiedoelstellingen van het waterschap gerealiseerd worden. Onder elke maatregel vallen één of meerdere projecten. In onderstaande figuur is weergegeven uit welke projecten deze maatregelen bestaan en wat de status van de realisatie eind 2017 is van elk van de maatregelen. Voor de maatregelen 5 en 7 geldt dat er eind 2017 nog plannen werden opgesteld en projecten moesten worden benoemd. Om deze reden is de voortgang van de projecten hierop niet weergegeven in termen van gerealiseerd, in uitvoering en in voorbereiding.

Maatregel Masterplan	Overzicht projecten	Doel	% gerealiseerd % in uitvoering % in voorbereiding
1. Energie besparen in het watersysteem	Renovatie gemaal Vissering Slim malen (duurzame pompregeling) Optimaliseren waterinlaten Assetmanagement gemalen Assetmanagement gemalen	9,1% besparen	1,1% 8,0%
2. Energie besparen in de waterketen	Beluchting Almere 'Good housekeeping' (procesoptimalisatie) Optimalisatie sliblijn Tollebeek Torwash AWZI Almere Annamox/DEMON AWZI Dronten	7,1% besparen	3,90% 0,8% 2,4%
3. 100% zelfvoorzienende zuiveringen met biogas en zonne-energie in 2030	Extra biogas met Ephyra en Torwash Zonneweides AWZI's Dronten, Zeewolde (fase 1+2) en Almere	34,5% opwekken	12,2% 4,3% 18%
4. 40% zelfvoorzienende bemaling in 2030 met wind-, zon- en thermische energie	Zonnepanelen op daken gemaal Blocq van Kuffeler, Wortman en gemaal Lovink Zonneweide op terreinen en dijken (Knard.) Eigen windturbine(s) Koudelevering gem. Vissering (thermisch)	26,4% opwekken	1,4% 25%
5. Aan de slag met de circulaire economie	Ontwikkelagenda grondstoffen		De ontwikkelagenda was nog niet gereed in 2017
6. Energieneutrale kantoren	Maatregelenpakket renovatie hoofdkantoor (besparen) Zonnepanelen regiokantoren (zelf opwekken)	1,3% besparen 0,8% opwekken	1,3% 0,8%
7. Mobiliteit	Opstellen aanpak voor de verduurzaming van de mobiliteit (woon-werk, zakelijk,		Het mobiliteitsplan was nog niet gereed in 2017

Bestemmingsreserve duurzame energie

In 2015 is een bestemmingsreserve Duurzame Energie ingesteld voor onderzoek en ontwikkeling van duurzame energieprojecten en de grondstoffenstrategie. In onderstaande tabel is de stand van zaken m.b.t. de bestemmingreserve weergegeven.

Bestemmingsreserve Duurzame Energie	
Oorspronkelijk bedrag reserve	€ 1.000.000
Af: Besteding opstelling Masterplan Duurzame Energie (2016)	€ 63.000
Af: Besteding uitwerking Masterplan Duurzame Energie in 2016	€ 227.000
Af: Besteding uitwerking Masterplan Duurzame Energie in 2017	€ 136.000
AF: Besteding opstellen ontwikkelagenda grondstoffen	€ 37.000
Restantsaldo reserve 31-12-2017	€ 537.000
Nog te besteden obv besluitvorming (strategie grondstoffen)	€ 13.000
Nog te besteden obv besluitvorming (masterplan energie)	€ 156.000
Restsaldo (nog aan te vragen bij AV voor uitwerking)	€ 368.000

In 2017 is in totaal voor € 173.000 aan kosten ten laste van de reserve gebracht. Hiervan heeft € 37.000 betrekking op het opstellen van de grondstoffenstrategie. € 136.000 hiervan is besteed aan de uitwerking van energiemaatregelen. De uitwerking van het jaarplan 2017 loopt nog door in 2018. De verwachting is dat het volledig aangevraagde (nog te besteden) budget wordt benut.

Kredietvotingen investeringen in verduurzaming

In het Masterplan Duurzame Energie is voor de periode 2016 – 2020 een maatregelenpakket opgenomen ter grootte van € 22,1 miljoen. Daarnaast is in de Meerjarenbegroting apart rekening gehouden met de duurzame renovatie van gemaal Vissering. Onderstaande tabel geeft de stand van zaken eind 2017 m.b.t. de door de AV goedgekeurde (gevoteerde) kredieten uit dit maatregelenpakket.

Tegenover de extra kapitaallasten die voortkomen uit de investeringen staan besparingen in de exploitatielasten (terugverdientijd) die vanaf de datum van ingebruikname zijn ingerekend in de huidige meerjarenbegroting.

Omschrijving	Bedrag	Toelichting
Masterplan Duurzame Energie: bestaande maatregelen	€ 9.900.000	
Masterplan Duurzame Energie: aanvullende maatregelen	€ 12.200.000	
Masterplan Duurzame Energie: totaal maatregelen	€ 22.100.000	
Reeds door AV gevoteerd krediet		Verwachting ingebruikname
Maatregelen Zon Waterketen	€ 2.879.000	2017, 2018 en begin 2019
Maatregelen Zon Watersysteem	€ 533.500	2017 en begin 2018
Ephyra	€ 4.000.000	eind 2017 in gebruik genomen
Optimalisatie waterinlaten	€ 265.000	2018
Beluchting AWZI Almere	€ 3.700.000	reeds in gebruik genomen
Duurzaamheidspakket hoofdkantoor Lindelaan	€ 1.300.000	reeds in gebruik genomen
Totaal reeds gevoteerd	€ 12.677.500	

Grondstoffen

Het tweede onderwerp in de duurzaamheidsaanpak van Waterschap Zuiderzeeland is de transitie van een wegwerpeconomie naar een circulaire economie. Landelijk is afgesproken om in 2050 100% circulair te zijn. In 2017 is gewerkt aan het opstellen van een ontwikkelagenda voor grondstoffen voor de komende jaren. Verder is er in 2017 onder andere gekeken naar de mogelijkheden van biomassa, cellulose- en fosfaatwinning. Deze lopen door in 2018.

Duurzaam inkopen

Waterschap Zuiderzeeland besteedt 100% duurzaam aan. Als uitwerking van het [Manifest Maatschappelijk Verantwoord Inkopen](#) heeft het waterschap in 2017 gewerkt aan het formuleren van duurzaamheidsambities.

Duurzame mobiliteit

In september heeft Waterschap Zuiderzeeland het initiatief genomen om de aanbesteding van

leasecontracten voor de dienstauto's in gezamenlijkheid met andere waterschappen, waaronder ook de Waterkracht partners, op te starten. De voorbereiding heeft eind 2017 plaatsgevonden, het vervolg van de aanbesteding vindt in 2018 plaats. Duurzaamheid is, naast prijs, voor alle waterschappen een zeer belangrijk gunningscriterium. Het uitgangspunt is dan ook: nieuwe voertuigen moeten zo duurzaam mogelijk zijn (zoals elektrisch of op waterstof).

Duurzaam en innovatief Waterschapshuis krijgt Duurzaam Bouwen Award

De renovatie van het hoofdkantoor is gereed. De medewerkers zijn op 3 juli 2017 terugverhuisd naar het vernieuwde energieneutrale Waterschapshuis met een nieuw kantoorconcept. Een kantoorconcept waarin aansluiting is gezocht bij de hedendaagse manier van werken, waar flexibele samenwerkingsvormen, vergaande digitalisering, netwerken en innovatie centraal staan. De gerealiseerde doelstellingen rond duurzaamheid zijn beloond met het, in 2018, winnen van de [Duurzaam Bouwen Award](#) voor het meest duurzame project. Onder andere de integrale aanpak en het feit dat het gelukt is om een bestaand pand op deze wijze om te vormen, leidden tot deze prijs.

Naast het vernieuwde Waterschapshuis, is ook het regiokantoor in Emmeloord verbouwd en ingericht volgens het flexibele kantoorconcept. Dit was het eerste flexibele kantoorconcept van Waterschap Zuiderzeeland en is in het voorjaar van 2017 opgeleverd. Dit is mede gerealiseerd door een goede medewerkerparticipatie. Het pand was sterk verouderd en is omgevormd naar een kantoor waar, net als het Waterschapshuis, duurzaamheid, innovatie en trots voor ons werk hand in hand gaan.

Nieuwe werkplekken locatie Emmeloord

Oosterwold; samen meten en verder innoveren en verbeteren

Het jaar 2017 heeft in het teken gestaan van het herzien van de lopende afspraken rondom Oosterwold. Hiertoe is een 'oogstdocument' met bevindingen van de pilotfase opgeleverd. Dit is mede de basis geweest voor de nieuwe Samenwerkingsovereenkomst Water, die in maart 2018 voorligt ter ondertekening door de gemeenten Almere en Zeewolde, Waterschap Zuiderzeeland en de provincie Flevoland.

In de tussentijd is het waterschap doorgegaan met meten en monitoren van de waterkwantiteit en -kwaliteit binnen Oosterwold. Dit als onderdeel van het uitvoeringsprogramma van de huidige [Samenwerkingsovereenkomst Water](#). Op het gebied van de waterkwantiteit is in 2017 een meetplan gemaakt. Op basis van dit plan worden begin 2018 peilbuizen geplaatst.

Het innovatieprogramma "Living lab decentrale waterketen Oosterwold" is een onderdeel van het uitvoeringsprogramma. Onder leiding van de provincie Flevoland is een gedetailleerd projectplan hiervoor opgesteld, waarbij de deelnemende partijen (naast de provincie, de gemeente Almere en het waterschap) voor een periode van drie jaar een financiële bijdrage zijn overeengekomen. Het

doel van het Living lab is: het vinden, aanjagen en uittesten van innovatieve oplossingen op het gebied van zuiveringssystemen en het omgaan met afvalwater binnen de waterketen.

Heipalen in de akker - Oosterwold

Internationale samenwerking

Voor Internationale Samenwerking heeft de AV in 2017 een herziening van het beleidskader vastgesteld, waarbij ingezet wordt op het realiseren van meer impact op de VN Sustainable Development Goals.

Onder de vlag van Dutch Water Authorities heeft ons waterschap aan meerdere projecten in Ethiopië, Indonesië en Colombia gewerkt, samen met andere waterschappen en organisaties uit de watersector. Voor Ethiopië zijn in 2017 vier subsidies verkregen gericht op young experts, pilots rond smart farming en plannen voor waterallocatie. Met een gemeente in Zuid-Sumatra is een samenwerkingsverklaring ondertekend, om in een subsidieproject te werken aan verbeterde sanitaire voorzieningen voor circa een half miljoen mensen. In Colombia is gewerkt aan duurzaam dijkbeheer om het veiligheidsniveau in het Cauca-stroomgebied te borgen.

Wateroverlast Ethiopië

Een communicatief Zuiderzeeland

Begin 2017 is de communicatiestrategie vastgesteld. Deze dient als belangrijke leidraad voor de verdere ontwikkeling van een communicatief Zuiderzeeland, om zo de ambitie 'verbinden met de samenleving' te verwezenlijken. De transitie voor bestuur en organisatie is in volle gang. De organisatie is bekend met de communicatiestrategie, met de betekenis hiervan en handelt hier steeds meer naar. De trainingen 'Omgevingsbewust Communiceren' zijn gestart en het verhaal van Zuiderzeeland is opgehaald en gemaakt. Ook is gestart met de implementatie van het educatiebeleid en worden de mediastrategie en de ondersteuning van een communicatief bestuur voorbereid. Kortom, we zijn volop in ontwikkeling naar een communicatief Zuiderzeeland.

1.2.3 Water en Ruimte

Waterschap en gemeente Almere werken aan de stad van het zuiverste water

In maart 2017 hebben de Almeerse gemeenteraad en onze Algemene Vergadering het Waterplan Almere 2017 – 2022, 'Stad van het zuiverste water', vastgesteld. Dit was het sluitstuk van een intensief gezamenlijk proces en tegelijkertijd de start voor de nieuwe samenwerking tussen de gemeente en het waterschap. Zo hebben beide partijen een gezamenlijke 'watercoördinator' aangesteld die zorgt voor het aanjagen van de activiteiten uit het Waterplan. Om ook het publiek te betrekken, is tijdens de 'Week van Ons Water' in het voorjaar een vijftal informatieve vaartochten georganiseerd, die zeer goed zijn ontvangen door de ca. 250 deelnemende inwoners.

Samenwerken aan klimaatbestendige steden en dorpen

In september 2017 heeft de Tweede Kamer het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie vastgesteld. Dit geeft een verdere versnelling (en verplichting!) aan gemeenten, provincies en waterschappen om met het thema klimaatadaptatie aan de slag te gaan, onder andere door het uitvoeren van een zogenaamde 'stresstest'. Het waterschap heeft het initiatief genomen om de partijen binnen de provincie te verbinden en om te verkennen welke meerwaarde gecreëerd kan worden door gezamenlijk op te trekken in deze opgave.

Diverse gemeenten hebben al stappen gezet bij de uitvoering van stresstesten. In navolging van de gemeente Noordoostpolder, heeft het waterschap samen met de gemeente Lelystad een start gemaakt voor de stresstest. Een afstudeerder van de Hogeschool van Amsterdam heeft onderzoek gedaan naar de 'regenbestendigheid' van Lelystad. Dit heeft geresulteerd in een inspirerende bijeenkomst over het meekoppelen van klimaatmaatregelen bij beheer en ontwikkeling.

Evalueren om de inzet van het waterschap bij ruimtelijke initiatieven en bij beheer en onderhoud te verbeteren

In 2017 is begonnen met een evaluatie van de bestaande kaders met betrekking tot water en ruimtelijke ordening, namelijk het Waterkader, de Uitbeelding en het Afwegingskader initiatieven derden. Deze instrumenten richten zich op vroegtijdige betrokkenheid van het waterschap bij ruimtelijke processen. De verwachting is dat de resultaten van de evaluatie in 2018 worden afgerond waarbij ook aanbevelingen worden gedaan over gebruik, benutting en effectiviteit van de instrumenten, mede in relatie tot de nieuwe Omgevingswet.

Ook zijn in 2017 de Maatwerkovereenkomsten stedelijk water, zoals die in 2011 zijn vastgesteld en waarin de overname van stedelijk waterbeheer door het waterschap is vastgelegd, in evaluerende zin besproken met medewerkers van alle Flevolandse gemeenten en het waterschap. Daaruit is een aantal aanbevelingen voor verbeteringen in de toekomst naar voren gekomen. Deze aanbevelingen vormen het kader voor de toekomstige doorontwikkeling van beheer en onderhoud in stedelijk gebied.

Meer aandacht voor de stad via een visie op stedelijk water

In het bestuursprogramma 2015 - 2019 'duurzaam verbonden, bekend en vertrouwd' van het waterschap is opgenomen dat een visie stedelijk water opgesteld wordt. In 2017 is samenhang gebracht in de diverse vraagstukken en ontwikkelingen op het gebied van stedelijk water. Deze samenhang en de verdere concretisering van de afzonderlijke onderdelen (beheer en onderhoud, klimaatadaptatie en waterplan) vormt de visie op stedelijk water. Voor de onderdelen van de visie werkt het waterschap voorstellen uit via een gecoördineerde inzet.

1.2.4 Bedrijfsvoering

Begroting en jaarrekening toegankelijk via website

In 2017 heeft Waterschap Zuiderzeeland de digitalisering van de [Planning & Control cyclus](#) en de bijbehorende documenten verder vorm gegeven. De Jaarstukken 2016 zijn als eerste volledig in website-vorm gepresenteerd. Ook de Meerjarenbegroting is als website beschikbaar. Hierdoor zijn de stukken toegankelijker geworden voor de omgeving van het waterschap, maar ook voor het bestuur en de organisatie.

Frauderisico beheerst bij Zuiderzeeland

In 2017 is de frauderisicoanalyse geactualiseerd. Bij deze risicoanalyse is gekeken naar het frauderisico binnen 24 processen binnen de ambtelijke organisatie, uiteenlopend van inkopen tot betalingen. Hoewel fraude nooit volledig voorkomen kan worden, laat de frauderisicoanalyse zien dat de beheersing op orde is. Bij een zestal processen zullen aanvullende beheersmaatregelen worden getroffen om het frauderisico verder te verkleinen. Deze beheersmaatregelen hebben betrekking op het vergroten van de zichtbaarheid van eventuele fraude en het beschrijven van procedures. Naast de actualisatie van de frauderisicoanalyse heeft het college een fraudeprotocol vastgesteld. In het fraudeprotocol is beschreven hoe het waterschap fraude definieert, welk proces het waterschap doorloopt om het frauderisico te beheersen en hoe wordt gehandeld bij vermoedens van fraude.

Waterschap anticipeert op toekomstige (investerings)opgaven

De toekomstige uitdagingen op onder andere het gebied van waterkwaliteit, klimaat en waterveiligheid zijn groot. Om het waterbeheer op orde te houden moeten omvangrijke investeringen gedaan worden, die ook een aanzienlijke impact kunnen hebben op de financiële positie van het waterschap. Om tijdig goede keuzes te kunnen maken, werkt het waterschap in het traject van strategisch assetmanagement aan het inzichtelijk maken van deze opgaven en de consequenties hiervan. In 2017 heeft hierbij een focus gelegen op het programma Schoon Water. Verder heeft het waterschap in 2017 nieuw activabeleid opgesteld. Het waterschap heeft hierbij een aantal keuzes gemaakt, die vanaf 2018 een beperkend effect hebben op de stijging van de schuldpositie van het waterschap.

Stevige stappen in de informatiestrategie

Op 23 maart 2017 heeft de Algemene Vergadering de informatiestrategie vastgesteld. Hiermee zijn de eerste bouwstenen voor de toekomstige digitale infrastructuur gelegd. Een toekomst waarin veranderingen op het gebied van digitalisering en informatievoorziening in een steeds hoger tempo op ons afkomen. De scope van de informatiestrategie richt zich op de verbetering van informatiestromen binnen het primaire proces en de ontsluiting van informatie en (digitale) diensten naar inwoners en bedrijven.

Open informatie, openbaar en bruikbaar voor belanghebbenden

In 2017 is het [kaartenportaal](#) van onze website geheel vernieuwd. De storymaps op de website van Zuiderzeeland zijn één van de nieuwe manieren waarop we informatie met het publiek delen. Verder is de basis gelegd om de legger digitaal te kunnen raadplegen en datasets te ontsluiten via landelijke voorzieningen. Met gemeenten en de provincie Flevoland is samengewerkt om datasets open en herbruikbaar te krijgen voor betrokkenen, bedrijven en belanghebbenden.

Tastbare en zichtbare resultaten met het informatie- innovatielab

Via het informatie-innovatielab worden vanuit de organisatie ideeën aangedragen om bijvoorbeeld informatie meer te delen, het waterbewustzijn te vergroten of onze dienstverlening meer digitaal te maken. Enkele aansprekende voorbeelden die in 2017 zijn gerealiseerd:

- Virtual reality weergave van onze objecten. Dit heeft een prototype opgeleverd in de vorm van een voorbeeld 3D-film.
- Een succesvolle innovatie op Waterbewustzijn is de Onderduikerstocht. Een online innovatief platform voor agrariërs waar zij op een overzichtelijke en simpele manier locatiespecifieke informatie kunnen uitwisselen, afgestemd op hun wensen.
- Een nieuwe app die digitaal meten op de zuivering mogelijk maakt. De nieuwe applicatie zorgt voor minder papier, efficiënte looproutes, minder kans op fouten en real-time inzicht in de meetgegevens.

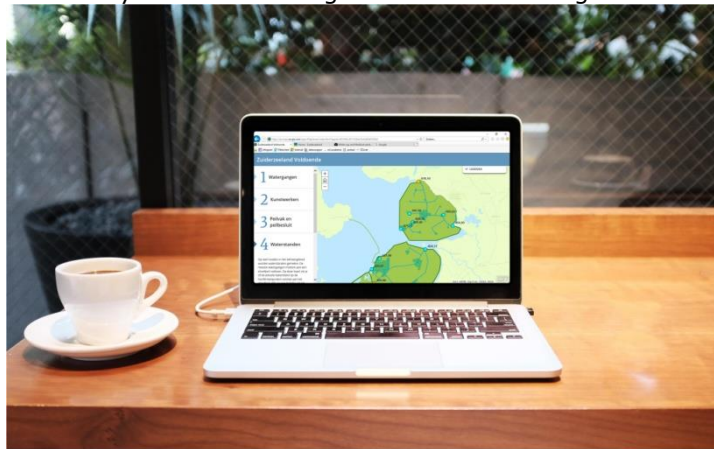
Samenwerking is essentieel

Op gebied van ICT-infrastructuur en -beheer is de samenwerking met Waterschap Drents-Overijsselse Delta versterkt. Beide organisaties gaan gebruik maken van één data(server)center. Dit is vanuit energieoogpunt duurzamer en gaat zorgen voor meer efficiency. Daarnaast wordt de kwetsbaarheid in de personele bezetting verminderd. Eind 2017 is de voorbereiding voor het gezamenlijk gebruik van de datacenter afgerond. Begin 2018 wordt Zuiderzeeland aangesloten op dit datacenter.

De vier Waterkrachtwaterschappen hebben per 1 januari 2017 gezamenlijk hun mobiele werkplekken, telefonie, serverhardware en onderhoudsdiensten in een raamovereenkomst ondergebracht. Waterschap Zuiderzeeland heeft hier in 2017 al gebruik van gemaakt voor onder andere de nieuwe beeldschermen en de hardware van het serverpark.

Informatieveiligheid voldoet aan veiligheidsnormen

Voor de continuïteit van informatie en de bescherming van onze gegevens tegen bedreigingen van buitenaf, is informatieveiligheid een belangrijk aandachtspunt. Te denken valt aan de continuïteit van informatie bij onder andere de technische besturing van onze gemalen en zuiveringen en bescherming van gegevens tegen onder andere hackers. Eind 2017 heeft een audit plaatsgevonden om te achterhalen of het waterschap voldoet aan de eerste fase van de vastgestelde informatieveiligheidsnorm BIWA (Baseline informatieveiligheid waterschappen). De resultaten hiervan zijn nog niet bekend. Voor informatieveiligheid werken de vier Waterkrachtwaterschappen samen en zijn er twee Security Officers die zorgen voor kennisdeling tussen de waterschappen.

Open informatie; de kaartenportaal

Inkoop ontwikkelt

In 2017 is samen met de Waterkrachtpartners een nieuw inkoopstelsel aangeschaft en geïmplementeerd. Dit nieuwe stelsel stelt ons in staat om alle Europese, maar ook meervoudig onderhandse aanbestedingen digitaal te laten plaatsvinden. Daarnaast is ook het in Waterkrachtverband aanbestede dynamische inkoopstelsel (DAS) voor de inhuuropdrachten geïmplementeerd.

De organisatie is in 2017 ook aan de slag gegaan met andere en innovatieve wijzen van aanbesteden. Zo zijn onze zonnepanelen volgens de 'best value procurement' aanbesteed en is de aanbesteding voor het project renovatie en verduurzaming gemaal Vissering ingestoken vanuit een 'concurrentiegericht dialoog'. Dit laatste is een werkwijze waarbij marktpartijen en opdrachtgever de dialoog aangaan en de procedure minder schriftelijk van aard is. Waterschap Zuiderzeeland koopt ook duurzaam in. Dit is goed te zien in het vernieuwde Waterschapshuis, dat is bekroond met de Award Duurzaam Bouwen! In 2017 zijn ook belangrijke raamcontracten aanbesteed, namelijk de ingenieursdiensten en de technische groothandel.

De samenwerking op het gebied van inkoop is in 2017 verder doorgezet. Niet alleen met de Waterkrachtwaterschappen, maar ook met andere waterschappen. Met Waterschap Vechtstromen en drie niet-Waterkrachtwaterschappen zijn bijvoorbeeld de voorbereidingen gestart voor de aanbesteding van het wagenpark en met Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDODelta) is de aanbesteding van de afvalverwerking in gang gezet.

Met WDODelta is in 2017 formeel een intensievere samenwerking gestart. De gezamenlijk gestelde doelen bevatten het doorontwikkelen van contractmanagement, over en weer effectief inzetten van capaciteit en kennis en doorontwikkelen van Maatschappelijk Verantwoord Inkopen.

Organisatie en personeel

Doorontwikkeling Zuiderzeeland

Er is een doorstart gemaakt met Water Werkt. Samen met en voor alle medewerkers van Zuiderzeeland en het bestuur wordt de veranderagenda verder vorm gegeven. Centraal staat de verdere professionalisering om de uitdagende opgaven goed in te vullen.

Participatiewet

Binnen Zuiderzeeland is tot op heden 1 medewerker (muskusrattenbeheerder) aangenomen die valt onder de doelgroep van de Participatiewet. Verder zijn in een aantal aanbestedingen (bijvoorbeeld catering, groenvoorziening en (industriële) schoonmaak), social return en de inzet van medewerkers vanuit deze doelgroep opgenomen. Het UWV heeft advies opgesteld over de vraag waar in onze organisatie het beste mensen uit deze doelgroep geplaatst kunnen worden.

ZZL Academie

In 2017 is de visie op leren en ontwikkelen vastgesteld. De essentie van deze visie is dat blijvend leren cruciaal is om goed te anticiperen en te reageren op huidige en toekomstige ontwikkelingen en dat leer- en ontwikkelactiviteiten gericht zijn op het bereiken van de organisatiedoelstellingen.

Het aanbod van de ZZL Academie richt zich elk jaar op de verschillende leerlijnen binnen de organisatie. Zo is er naast het managementdevelopmentprogramma bijvoorbeeld ook een leerlijn adviseren voor adviseurs georganiseerd. De focus voor 2017 en 2018 ligt op thema's als 'omgevingsbewustzijn' (mede op basis van het bestuursprogramma) en 'communicatieve organisatie' (ingegeven vanuit de nieuwe communicatiestrategie).

Duurzaam inzetbaar

Doordat werktijden en arbeidsrelaties flexibeler worden, vervaagt de grens tussen werken en privé. Daarnaast worden we steeds ouder en werken we langer door. Om de medewerkers van Zuiderzeeland zo lang en duurzaam mogelijk inzetbaar te houden, stimuleert en faciliteert het waterschap zijn medewerkers om te werken aan hun gezondheid en werkplezier. De ZZL Academie heeft hier specifieke activiteiten voor aangeboden in 2017. Ook is het een onderwerp in de verschillende leerlijnen geweest. Tevens heeft de organisatie per 1 juli een nieuwe arbodienst die dit gedachtegoed expliciet ondersteunt en daarover adviseert.

	VERLOOP	2016	2017
Mannen in dienst	 -1 %	71 %	70 %
Vrouwen in dienst	 +1 %	29 %	30 %
Gemiddeld aantal dienstjaren		12 jaar	12 jaar
Gemiddelde leeftijd	 +1 jaar	45 jaar	46 jaar
Instroom medewerkers	 +0,33 %	7,98 %	8,31 %
Uitstroom medewerkers	 +0,22 %	5,43 %	5,65 %
Ziekteverzuim	 -0,58 %	4,68 %	4,10 %

Personele kerngegevens waterschap Zuiderzeeland

1.2.5 Investerings programma Algemeen

Voortgang investeringen project programma Algemeen

Samen Beter Werken

De investeringen binnen het programma Algemeen hebben betrekking op kantoren, facilitaire zaken en ICT. De belangrijkste investering die in 2017 binnen het programma Algemeen is gerealiseerd, is het project Samen Beter Werken. Vanwege het belang van deze investering voor het waterschap wordt hieronder afzonderlijk ingegaan op de voortgang van deze investering (speciaal project).

Speciale projecten programma Algemeen:

Naam speciaal project		Krediet	Financieel	Planning	Uitgaven 2017 (€ mln.)
Special: Samen Beter Werken		€ 6.790.000	€	😊	Begroting: 2,9 Realisatie: 4,3
Onderzoeksfase	X	Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase	Nazorgfase	X
In 2016 heeft de Algemene Vergadering van Waterschap Zuiderzeeland een krediet gevoteerd voor de verbouwing van het hoofdkantoor en twee regiokantoren. Onder de titel 'Samen Beter Werken' is een projectteam aan het werk gegaan om uitvoering te geven aan dit besluit. In het kredietvoorstel werd uitgegaan van een geplande oplevering van het hoofdkantoor in de eerste helft van 2017. Het hoofdkantoor is opgeleverd binnen deze termijn. Het regiokantoor in Emmeloord is ook volgens planning opgeleverd, in maart van 2017. Op 27 maart heeft de AV een (financiële) evaluatie ontvangen over dit project. Een eerste indruk is dat op veel van de gewenste effecten van dit project al een positief effect is bereikt. Tijdens het Duurzaam Gebouwd Congres op 1 februari 2018 is de verbouwing van het Waterschapshuis van Waterschap Zuiderzeeland uitgeroepen tot meest duurzame project van 2017. Wat nog rest is de laatste stap naar een energieneutraal Waterschapshuis. Met het voteren van de drie duurzaamheidspakketten door de AV, is het besluit genomen om in te zetten op integrale duurzaamheid. Dit is gedurende het project verder uitgewerkt onder de pijlers "Identiteit", "Energie", "Materialen & Grondstoffen" en "Water & Gezondheid". Twee (relatief) kleine deelprojecten zijn gepland voor 2018, de verbouwing van regiokantoor Larserbos en de uitvoering van duurzaamheidspakket 3. Het totaal beschikbare investeringskrediet voor het project Samen Beter Werken bedraagt € 6.790.000. Per saldo is op dit moment, kijkend naar de afgeronde deelprojecten sprake van een positief saldo van € 80.000. De investeringsuitgaven voor de verbouw van het hoofdkantoor zijn deels verschoven van 2016 naar 2017. Dit is ook de oorzaak voor het feit dat de investeringsuitgaven in het jaar 2017 hoger zijn uitgevallen dan begroot.					

Overzicht investering project Samen Beter Werken

Totale voortgang van de investeringen binnen het programma Algemeen

De investeringen binnen het programma Algemeen verlopen voor het grootste deel conform planning en binnen de financiële kaders. Bij het project om de toegangscontrole voor de verschillende objecten te verbeteren, is na de aanbesteding gebleken dat de investeringsuitgaven aanzienlijk hoger uitvallen dan begroot. Het project loopt hierdoor ook vertraging op. De AV ontvangt hierover naar verwachting in de loop van 2018 een voorstel.

De investeringsuitgaven voor de reguliere investeringen binnen het programma Algemeen bedroegen in 2017 € 0,9 miljoen. Dit is ruim € 0,5 miljoen minder dan begroot. In 2017 is een investering niet gestart. De vervanging van de buitenzonwering van het hoofdkantoor is bij de actualisatie van de investeringsplanning in het voorjaar van 2017 doorgeschoven naar 2020. Verder zijn investeringsuitgaven voor digitalisering iets vertraagd.

Investeringsvoortgang per eind 2017 in cijfers:

Oordeel financiën		Oordeel planning		Aantal lopende investeringsprojecten		Uitgaven 2017 (€ mln)	
€	8x	😊	8x				
€	-	😐	1x				
€	1x	😞	-				
				Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie

Totaaloverzicht investeringen programma Algemeen

Overzicht van de in het boekjaar afgeronde maatregelen

- Het waterschap geeft samenwerking vorm vanuit een zelfbewuste houding. ✓
- Het waterschap past het afwegingskader maatschappelijke positionering waterschap toe. ✓
- In de eerste helft van 2017 is het nieuwe kantoorconcept op het Waterschapshuis ingevoerd. ✓
- Het waterschap stelt een communicatiestrategie op om op het gebied van vergroten van waterbewustzijn, invloed uitoefenen binnen de democratie en het zijn van een aantrekkelijke werkgever zijn doelen te bereiken. ✓

1.3. WAT HEEFT HET GEKOST?

Overzicht programma Algemeen (bedragen x € 1.000.000)

	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Omschrijving				
Functionele overheid	7,7	7,9	7,5	6,3
Omgeving en organisatie	1,6	1,4	1,8	1,3
Water en ruimte	1,0	1,0	0,8	0,7
Bedrijfsvoering	12,4	13,5	13,4	11,7
Totaal programmalasten	22,7	23,8	23,5	20,0

2. Programma Waterveiligheid

2.1. WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Dankzij de dijken zijn de inwoners en bedrijven van Flevoland en hun bezittingen beschermd tegen overstromingen. Beheer en onderhoud van de dijken vraagt constante aandacht van het waterschap. In 2017 is een nieuw meerjarenonderhoudsplan vastgesteld en is gekeken hoe we bij het beheer handig gebruik kunnen maken van een drone. Om ook in de toekomst veilig te kunnen wonen, werken en recreëren hebben we het eerste dijktraject beoordeeld met de nieuwe normen. Daarnaast spelen er verschillende grote, ruimtelijke ontwikkelingen op en rond de dijken. Het waterschap is hier nauw bij betrokken. Dit leidt tot een betere borging van het waterveiligheidsbelang.

2.2. WAT HEBBEN WE GEDAAN?

2.2.1 Veilige omgeving om te wonen, werken en recreëren

Vernieuwing en verbinding in het onderhoud

Minimaal één keer per week inspecteren de opzichters alle primaire waterkeringen. In 2017 is een pilot uitgevoerd op de IJsselmeerdijk en Zwartemeerdijk om met drones beelden en informatie over de waterkering te krijgen. Deze drone pilot heeft positieve uitkomsten. Zo blijkt het mogelijk te zijn om steenbekleding te inspecteren via drones. In 2018 wordt bekeken hoe dit wordt ingebed in de organisatie. De regionale waterkeringen worden minimaal één keer per jaar geïnspecteerd. In 2017 zijn tien buitendijkse gebieden geïnspecteerd. In totaal zijn twaalf adviezen aan particulieren verstrekt en is één urgent punt geconstateerd (verzakking in het talud). Dit punt is door de eigenaar hersteld.

We benutten mogelijkheden om in verbinding te zijn met onze omgeving. In 2017 hadden we een stand op de nationale veiligheidsdag in Almere en op de open dag van Flevokust. Op de landelijke Vakdag Watercommunicatie hebben we een workshop over communicatie georganiseerd. Ook hebben we ons onderhoudswerk een aantal maal voor het voetlicht kunnen brengen in lokale en regionale media. Verder is het wetenschappelijke project 'Dijkgravers in beeld' voorbereid. Dit landelijke project brengt de komende twee jaar het gedrag van muskusratten, beverratten en bevers in beeld. Door inzicht in het gedrag kan mogelijk 'sturing' plaatsvinden zodat graafschade kan worden voorkomen. Waterschap Zuiderzeeland neemt deel aan dit project samen met onderwijsinstellingen, marktpartijen en de Unie van Waterschappen.

In juli 2017 heeft het college een nieuw meerjarenonderhoudsplan vastgesteld. In dit plan zijn de onderhoudsmaatregelen voor onze waterkeringen voor de komende vier jaar beschreven en geraamd. Het onderhoud aan onze waterkeringen is in 2017 volgens planning uitgevoerd. De uitgevoerde onderhoudsmaatregelen bestaan uit het bijstorten van stortsteen, herzetten van

dijkbekleding, onderhouden van drainage, maaien van de dijken, vernieuwen van afrasteringen en het ruimen van vuil na hoogwater. We merken dat de steenbekledingen meer begroeien, omdat we geen chemische onkruidbestrijding meer mogen toepassen. Een proef in 2017 met heet water onder hoge druk is niet geslaagd. In 2018 wordt verder onderzocht welke alternatieven er zijn, waarbij ook de kennis van gemeenten en andere waterschappen in huis wordt gehaald.

Klaar voor externe audit zorgplicht

Waterschap Zuiderzeeland beheert ruim 200 kilometer primaire waterkeringen. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) is toezichthouder voor de primaire keringen. In 2015 is het waterschap beoordeeld op basis van het nieuwe kader voor de zorgplicht. De uitkomsten gaven aanleiding voor een aantal verbeteringen. Deze verbeteringen worden medio 2018 afgerond. Het college heeft het calamiteitenplan en het hierboven genoemde meerjarenonderhoudsplan vastgesteld. De aanbevelingen voor het beheerregister en vergunningenproces zijn doorgevoerd. Een interne audit is eind 2017 opgestart met als doel goed voorbereid te zijn op de eerste 0-meting door ILT eind 2018.

Drone foto van de IJsselmeerdijk

Inzicht in eigen activiteiten en activiteiten medeoverheden

In 2017 is de waterveiligheidsagenda opgesteld. Hierin zijn voor het programma Waterveiligheid alle werkzaamheden weergegeven voor de komende jaren. Jaarlijks bespreken we het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) met onze medeoverheden om te kijken of er dwarsverbanden liggen tussen hun gebiedsontwikkelingen en onze toekomstige dijkversterkingen. Voorbeelden zijn de ontwikkeling van windmolens, de aanleg van zonnepanelen en de kustzonevisie van de gemeente Lelystad.

Primaire waterkeringen onder de loep

De implementatie van de nieuwe overstromingsnormen staat met stip op 1 van de waterveiligheidsagenda. Het waterschap besteedt hier veel tijd aan om stappen te zetten. In september heeft de Algemene Vergadering ingestemd met het proces 'beoordelen primaire keringen'. In 2017 hebben we de IJsselmeerdijk en een deel van de Oostvaardersdijk beoordeeld (traject Knardijk tot de Ketelbrug). Dit traject is gekozen, omdat daar het verschil tussen de huidige situatie en de gewenste situatie het grootst is. De beoordelingsrapportage wordt op dit moment gecontroleerd door onze toezichthouder, de Inspectie Leefomgeving en Transport.

Het waterschap verbindt initiatieven van derden rond waterkeringen aan de eigen versterkingsopgave. Een koppeling van ontwikkelingen aan de waterveiligheidsopgave vraagt vaak om een vervroegde beoordeling van de kering. In 2017 hebben we delen van de IJmeerdijk bij Almere Poort en de Zuidermeerdijk bij de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland beoordeeld. Beide projecten zijn ook aangemeld voor het voorlopige Hoogwaterbeschermingsprogramma voor de periode 2019-2024. We bekijken of de koppeling tussen deze ruimtelijke initiatieven en de waterveiligheidsopgave een meerwaarde oplevert.

Projecten aangemeld voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma

Het waterschap heeft in totaal vier projecten aangemeld bij het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Naast de twee eerdergenoemde projecten aan de IJmeerdijk en de Zuidermeerdijk, gaat het om de IJsselmeerdijk en vier waterkerende

OVERZICHT VAN DE UITGEVOERDE WERKZAAMHEDEN IN 2017

Infographic waterveiligheidsprojecten

Met de nieuwe normen vervalt de primaire status voor de waterkering tussen de Kadoelerkeersluis en Blokzijl. Tot 1 januari 2019 geldt een overgangstermijn voor deze kering. De provincies Flevoland en Overijssel zijn bevoegd om de kering aan te wijzen als regionale kering. In 2017 hebben beide provincies gewerkt aan een voorstel. In 2018 wordt deze kering aangewezen.

De provincie Friesland heeft een waterkering in Lemmer-Zuid aangewezen als regionale kering. In 2027 moet deze voldoen aan de gestelde norm. De kering zal worden beoordeeld, waarna duidelijk wordt welke vervolgstappen nodig zijn.

In Flevoland zijn vierentwintig buitendijkse gebieden. Deze liggen niet achter een primaire waterkering, maar worden meestal wel beschermd door een kade of muur. Deze gebieden heeft de provincie Flevoland aangewezen en genormeerd. In december hebben Provinciale Staten ingestemd met het aangepaste beleid voor buitendijkse gebieden. Daaruit volgt dat veertien kleinschalige buitendijkse gebieden worden geschrapt uit de provinciale verordening. Voor tien gebieden zorgt Waterschap Zuiderzeeland dat deze op orde zijn.

Acht van deze tien gebieden zijn op orde. Alleen de gebieden De Eemhof en Haven Zeewolde zijn nog niet op orde. De beoordelingsrapportage voor De Eemhof heeft het college in oktober vastgesteld. Ook wordt regionale kering De Eemhof uit de provinciale verordening geschrapt. Haven Zeewolde is voor één deelgebied (Noordereiland) afgerond. Het op orde brengen van de twee andere deelgebieden in Zeewolde is vertraagd. In deelgebied Pluuthaven start de uitvoering in 2018. Voor deelgebied de Rede loopt een beroepsprocedure waarvan de uitkomst wordt afgewacht voordat tot uitvoering wordt overgegaan.

De staat van de buitendijkse gebieden in 2017

Projecten dijken

Planuitwerking Drontermeerdijk

De Drontermeerdijk bevindt zich in het effectgebied van de bypass bij Kampen (het project IJsseldelta-Zuid). Met de versterking van de Drontermeerdijk borgen we de waterveiligheid van Flevoland bij inzet van de bypass en verwijdering van de Roggebotsluis. De jaren 2017 tot medio 2019 staan in het teken van de planuitwerking. In juni 2017 is een inloopavond georganiseerd met goede reacties van omwonenden en positieve aandacht in de lokale media. In de zomer van 2017 heeft het HWBP namens het ministerie een review uitgevoerd op het voorkeursalternatief: een binnenwaartse dijkversterking. De uitkomst van deze review is dat dit inderdaad de beste keuze is en dit plan verder mag worden uitgewerkt. In 2019 wordt de planuitwerkingsfase afgerond. Aan het eind van de planuitwerkingsfase hebben we alle benodigde onderzoeken afgerond, een voorontwerp vastgesteld en de definitieve vergunningen binnen.

De versnelde uitvoering van het project IJsseldelta-Zuid fase 2, waaronder de versterking van de Drontermeerdijk met daarop de N306, is een besluit van het Rijk. Waterschap Zuiderzeeland is de uitvoerende partij voor de Drontermeerdijk. De kosten worden betaald door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. In 2017 is geconstateerd dat we fors meer geld nodig hebben om de planuitwerking te kunnen uitvoeren. Begin 2018 is met het Rijk afgesproken dat de extra benodigde middelen vergoed worden bij de eerst volgende projectbeslissing (MIRT 3).

Kwartiermaken voor de IJsselmeerdijk

In oktober heeft de Algemene Vergadering ingestemd met de start van de kwartiermakersfase voor dijktraject 8_3 (IJsselmeerdijk en een deel van de Oostvaardersdijk). In deze fase worden de voorbereidingen getroffen die nodig zijn om met de eerste fase van de verkenning van dit traject te kunnen starten. Dit betreft het maken van een plan van aanpak, het inrichten van de interne organisatie en het bemensen van het projectteam. De feitelijke start zal afhangen van de uitkomst van de beoordeling in maart 2018.

Waterschap klaar voor maatschappelijk proces Knardijk

Provinciale Staten van de provincie Flevoland hebben in 2016 besloten dat de status van regionale waterkering voor de Knardijk komt te vervallen. Daarmee komt ook de veiligheidsnormering voor deze dijk te vervallen. De Knardijk behoudt wel zijn vertragende werking. De dijk moet, uit oogpunt van evacuatie, bij een dijkdoorbraak minimaal vijf dagen standhouden. Zo wordt voorkomen dat in korte tijd zowel het Oostelijk als het Zuidelijk deel van Flevoland overstroomt. De Algemene Vergadering heeft in 2017 ingestemd met het borgen van

de vertragende werking en de cultuurhistorische waarden van de Knardijk. In 2018 gaan we met de omgeving in gesprek over de nieuwe mogelijkheden die deze nieuwe functie van de Knardijk biedt. Het waterschap en de provincie hebben de bestuurlijke uitgangspunten voor dit maatschappelijke proces vastgesteld.

Overige keringen

In het beheergebied van Waterschap Zuiderzeeland liggen verschillende kades die soms belangrijk zijn in het voorkomen van wateroverlast. In de huidige situatie zijn de instandhouding en het beheer van de kades echter niet geborgd. De planning was om in 2017 een voorstel aan het bestuur voor te leggen over een mogelijke aanwijzing van deze kades als overige kering. Omdat in 2017 prioriteit is gegeven aan de implementatie van de nieuwe normering, is dit voorstel vertraagd naar 2018.

Ruimtelijke dynamiek rond keringen vraagt inzet waterschap

De gemeente Zeewolde legt een nieuwe primaire kering (met sluis) aan rondom de wijk Havenkwartier. De aanleg van de overslaghaven Flevokust is volop in uitvoering. Het waterschap adviseert, denkt mee, koppelt mee, verleent vergunning en houdt toezicht bij deze ruimtelijke ontwikkelingen. Dit leidt tot betere borging van het waterveiligheidsbelang, maar vraagt meer tijd dan voorheen.

2.2.2 Investeringsprogramma Waterveiligheid

Investeringsprogramma Waterveiligheid

Binnen het programma Waterveiligheid is er in 2017 slechts sprake van een lopende investering: de verbeteropgave van de buitendijkse regionale keringen. Voor de Drontermeerdijk geldt dat het waterschap de versterking uitvoert, maar in formele zin is er geen sprake van een investering van het waterschap. In de programmatekst over de regionale keringen (programma Waterveiligheid) is een toelichting te vinden op de voortgang van de verbeteropgave voor buitendijkse regionale keringen. Daarom wordt hieronder volstaan met een korte cijfermatige toelichting. In de programmatekst over Waterveiligheid is ook een toelichting opgenomen over de voortgang van de Drontermeerdijk.

De uitgaven voor de verbetering van de buitendijkse gebieden zijn in 2017 beperkt geweest en vallen ruim € 1 miljoen lager uit dan de begroting. Dit is geheel te verklaren door de vertraging in de uitvoering van twee deelgebieden ("Rede" en "Pluuthaven") in Zeewolde. De verwachting is dat het beschikbare krediet voldoende is om de verbeteropgaven in de komende jaren te realiseren.

Investeringsvoortgang per eind 2017 in cijfers:

Oordeel financiën		Oordeel planning		Aantal lopende investeringsprojecten		Uitgaven 2017 (€ mln.)	
€	1x	😊	-				
€	-	😐	1x	1	1	1,1	0,1
€	-	😞	-				
				Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie

Voortgang investeringen programma Waterveiligheid

Overzicht van de in het boekjaar afgeronde maatregelen

- Waterschap Zuiderzeeland legt in 2017 voor de Knardijk functionele eisen vast om de vertragende werking te borgen.

2.3. WAT HEEFT HET GEKOST?

Overzicht programma Waterveiligheid (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Veilige omgeving om te wonen, werken en recreëren	6,9	7,2	7,0	6,9
Totaal programmalasten	6,9	7,2	7,0	6,9

3. Programma Voldoende Water

3.1. WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Het watersysteem zorgt ervoor dat inwoners en bedrijven in Flevoland droge voeten hebben en van voldoende water worden voorzien. In 2017 hebben we te maken hebben gehad met zowel heel droge als heel natte omstandigheden. In beide periodes zijn er geen peiloverschrijdingen ontstaan, hetgeen aantoont dat het beheer en onderhoud van het watersysteem op orde is. Om de verbinding met de samenleving te versterken, zijn er in 2017 stappen gezet in participatie van inwoners in het onderhoud van taluds van watergangen en is een sms-dienst geïntroduceerd in de Noordoostpolder. Bij de herziening van de peilbesluiten 'Hoge Vaart' en 'Zuidlob' zijn belanghebbende vooraf goed meegenomen via een multimediale aanpak, waardoor ook veel zienswijzen zijn voorkomen.

3.2. WAT HEBBEN WE GEDAAN?

3.2.1 Watersysteem op orde en waterpeil juist ingesteld

Droogte en neerslag in 2017

Peilbeheer steeds belangrijker

2017 was kenmerkend door zijn erg natte en droge perioden. In de natte periode is er meer water uitgemalen dan in 2016. Tijdens de droge periode in juni is er water doorgespoeld vanuit het Markermeer naar het Veluwemeer. Hierdoor waren er tijdelijk hoge waterstanden in de Hoge Vaart en de Noorderplassen. In december waren de waterstanden in het beheergebied tijdelijk weer hoog door het smelten van de sneeuw. Beide gevallen hebben niet tot peiloverschrijdingen geleid.

Het proces rondom het meten en monitoren van waterstanden en debieten is in 2017 verder verbeterd. Dit heeft tot een nieuw meetplan waterkwantiteit geleid waarin voor het eerst ook grondwaterstanden zijn opgenomen. Door de verbeteringen in het monitoringsproces is er steeds meer inzicht in de waterstanden binnen [peilgebieden](#). Op enkele hoofdpunten in ons gebied worden actuele waterstanden ten opzichte van het peilbesluit op onze website gepresenteerd.

De herziene peilbesluiten 'Hoge Vaart' en 'Zuidlob' zijn vastgesteld. Door de multimediale aanpak waarbij belanghebbenden vooraf beter zijn meegenomen zijn veel zienswijzen voorkomen. Daarnaast heeft het nieuwe beleid over het proces rondom het vaststellen en toetsen van peilbesluiten vorm gekregen en zit in de afrondingsfase.

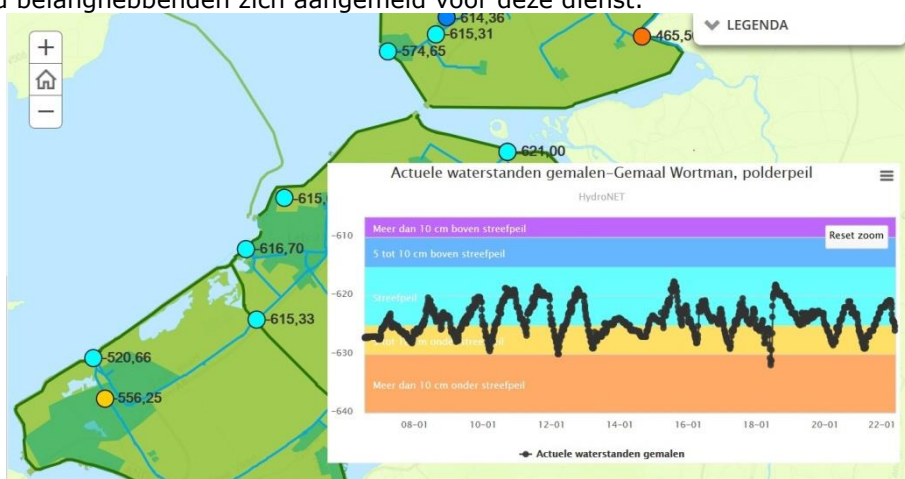
Beheren doen we samen

Het onderhoud in het waterbeheer is grotendeels uitgevoerd zoals gepland. Uitzondering hierop is

het baggerwerk in het stedelijk water van Lelystad en Emmeloord. Deze werkzaamheden worden komend jaar afgerond. Naast de uitvoering van het onderhoud zijn er grote stappen gemaakt in het actualiseren van de legger. Het waterschap heeft bij het reguliere beheer en onderhoud ook aandacht voor innovaties en vernieuwing. Zo is geëxperimenteerd met het inzetten van drones bij de reguliere inventarisatie van watergangen.

Voor het muskusrattenbeheer is de landelijke norm 'bestrijdingsresultaat afdoende' dit jaar gehaald. Het totale beheergebied is daarmee wederom op orde en er zit een dalende lijn in het aantal gevangen muskusratten. In Lelystad zijn, na afronding van de landelijke driejarige veldproef, ruim 800 muskusratten gevangen. Dat geeft aan dat de populatie muskusratten plaatselijk sterk is toegenomen tijdens de proef. De proef had als doel de populatieontwikkeling en de consequenties in beeld te brengen wanneer muskusratten alleen bij de te beschermen objecten weggevangen worden. Tot vijf jaar na de proef worden de ontstane schades hersteld op kosten van de Unie van Waterschappen. Begin 2018 wordt het evaluatierapport van deze proef verwacht. Sinds het voorkomen van de otter in ons beheergebied wordt preventie van bijvangsten steeds belangrijker. In vergelijking met andere waterschappen treffen we weinig bijvangsten aan in de vangmiddelen.

Verder zijn stappen gezet in de ambitie 'verbinding met de samenleving'. In Lelystad is door middel van een pilot ervaring opgedaan met een inwonersinitiatief waarbij actieve bewoners zelf de taluds boven en onder water hebben gemaaid. Het waterschap heeft geld beschikbaar gesteld voor het initiatief om deze werkzaamheden uit te kunnen voeren. In 2018 wordt de pilot geëvalueerd. In de Noordoostpolder is een sms-dienst geïmplementeerd die bij extreme weersituaties de veranderingen in het waterbeheer per sms verstuurt naar de deelnemers. Inmiddels hebben meer dan honderd belanghebbenden zich aangemeld voor deze dienst.

Actuele waterpeilen van de website

Het verleden bewaren voor de toekomst

Vorig jaar heeft de Algemene Vergadering het "Kader Behoud Watererfgoed" vastgesteld. Een voorbeeld van de toepassing van het kader is het hevelhuisje bij Kadoelen en de daarin staande vacuümpomp. Beide dateren uit 1956 en behoren tot de watererfgoedobjecten van het waterschap. In september heeft de Algemene Vergadering ingestemd met het renoveren van de oude hevel Kadoelen als watererfgoedobject en het plaatsen van een nieuwe hevel die de functie van de oude hevel overneemt. Daarbij blijven zowel het hevelhuisje als de pomp behouden als watererfgoedobject.

Daarnaast zijn de gemeente Urk en Noordoostpolder, de provincie en het waterschap gezamenlijk aan de slag met cultureel erfgoed en behoud van watererfgoed. Dit jaar zijn hier flinke stappen in gezet. De visie over hoe de gezamenlijke overheden om willen gaan met cultureel erfgoed staat in de steigers. In 2018 wordt deze vastgesteld.

In april heeft het waterschap besloten bij te dragen aan het realiseren van een aantal waterhuishoudkundige maatregelen in project Nieuwe Natuur Schokland. Met deze bijdrage helpt het waterschap de archeologie in dit gebied te beschermen. Het waterschap draagt bij aan

kennisopbouw en de inrichting van het watersysteem. Voor het project wordt gewerkt aan een samenwerkingsovereenkomst en een ontwikkelstrategie.

Beleef de polder!

Dit jaar is aan zeven initiatieven een bijdrage uit het Dijk & waterfonds toegekend. Het fonds is dit jaar nagenoeg uitgeput. Initiatieven variëren van een bijdrage voor de aanleg van vissteigers aan de Lemstervaart tot een bijdrage aan de voorstelling 'Laaglanders' op Schokland.

Het waterschap is als adviseur ook betrokken bij diverse andere initiatieven vanuit het provinciale programma Nieuwe Natuur. Een voorbeeld van zo'n initiatief is de Nieuwe Natuur bij Noorderwold-Eemvallei. Afgelopen jaar is hiervoor, naast hydrologisch onderzoek, ook verkend wat de mogelijkheden zijn om door de aanleg van natuurvriendelijke oevers bij te dragen aan nieuwe natuur.

Voorstelling 'Laaglanders' van Prins te Paard.

3.2.2 De kans op wateroverlast in het beheergebied is beperkt

De bodem daalt: alleen samen komen we verder!

In het bodemdalingsgebied ten zuidwesten van Emmeloord is intensief ingezet op bewustwording en samenwerking met de belanghebbenden in dit gebied. Het waterschap heeft samen met gemeente Noordoostpolder en provincie Flevoland informatieavonden en keukentafelgesprekken georganiseerd. Het doorlopen proces heeft bijgedragen aan de bewustwording dat met het huidige landgebruik problemen gaan ontstaan en aan een meer gezamenlijk begrip van de problematiek van bodemdaling. Vervolgens is gestart met drie verkFpersonenele reorganisatieënningen:

- verkennen mogelijkheden optimalisatie watersysteem;
- transitie naar veranderend landgebruik op de lange termijn;
- vernatting ten zuidwesten van Emmeloord: onderzoek naar de problemen die worden ervaren.

Bij al deze verkenningen wordt samengewerkt met agrariërs in het gebied. De gewenste transitie vraagt van de overheden een open houding voor verandering. Parallel aan de bovengenoemde verkenning onderzoeken de overheden gezamenlijk hun eigen mogelijke handelingsperspectieven in die transitie. Ook LTO en het Rijksvastgoedbedrijf zijn bij dit onderzoek betrokken.

Experimenteren met drainage: eerste biologische drainage in Nederland

Dit jaar is de schop in de grond gegaan voor het project Spaarwater. Er draaien inmiddels twee pilots in Zuidelijk en Oostelijk Flevoland (Zuidlob) en het bodemdalingsgebied ten zuidwesten van Emmeloord. Waterschap, provincie en LTO onderzoeken met deze pilots in welke mate bodemdaling is af te remmen en wat het effect is op waterbesparing. Met ondersteuning van het Rijk is Spaarwater uitgebreid met de vraag in welke mate dit de waterkwaliteit verbetert en bodemverdichting wordt voorkomen. Op een van de percelen in de Noordoostpolder is biologische drainage aangelegd. Dit is het eerste Nederlandse perceel waar dit wordt toegepast. In plaats van

pvc worden biologisch afbreekbare materialen gebruikt. Onderzocht wordt of deze drainage bijdraagt aan het reduceren van uitspoeling van nutriënten. Naast deze pilots is het waterschap actief op pad gegaan om het (kennis)netwerk uit te breiden. Ook is in samenwerking met diverse partijen een aantal projecten gestart gericht op het ontsluiten en delen van kennis over bodem en water:

- Aeres Hogeschool, provincie Flevoland, waterschap en marktpartijen zijn een samenwerking gestart om te onderzoeken welke methoden en middelen er zijn om bodemverdichting en bodemdaling beter in beeld te brengen.
- Zuiderzeeland participeert met diverse andere partijen in een landelijk onderzoeksprogramma van Wetsus gericht op het ontwikkelen van kennis over bodemkwaliteit.
- Voortzetting van het Actieplan Bodem en Water voor de komende drie jaren (zie programma Schoon Water). Voorbeelden van activiteiten ter verbetering van de bodemkwaliteit zijn groenblauwe diensten voor bodemverbetering en het project "zicht op bodemstructuur" waarin agrariërs onder begeleiding van een bodemdeskundige leren van elkaars bodem.
- Met het Rijksvastgoedbedrijf is contact gelegd over de vraag: hoe kan rijksvastgoed worden ingezet om maatschappelijke meerwaarde te creëren op het gebied van bodemverdichting en bodemdaling?
- Uitbreiding van het netwerk in de agrifoodbusiness om ook daar bewustwording te creëren.
- Zuiderzeeland participeert in de themagroep bodemdaling (ambtelijk) en de kerngroep bodemdaling (bestuurlijk). Speerpunten hierbij zijn de uitwisseling van kennis en ervaring en het agenderen van de problematiek bij het Rijk en regionale overheden.

Biodrainage; buizen van biologisch materiaal

3.2.3 De kans op watertekort in het beheergebied is beperkt

Beter water voor kapitaalintensieve teelten

Eind dit jaar is in Espel een inloopmarkt georganiseerd over de aanleg van de permanente hevels in de Westermereidijk. Nu het windmolenpark gereed is, kunnen de nieuwe permanente hevels in 2018 geplaatst worden. Het doel hiervan is het achterliggende gebied van beter water te voorzien. De huidige kwaliteit is namelijk onvoldoende voor de intensieve tuinbouw en bollenteelt in dat gebied.

Tegelijkertijd is er aandacht voor sturing en monitoring van het zoutgehalte bij deze hevels. Door slim te sturen voorkomt het waterschap onnodige waterinlaat. Al het water dat we inlaten, moeten we namelijk ook de polder weer uitmalen. En dat kost energie. Dit jaar zijn voorbereidende stappen gezet voor nieuw beleid over waterbeschikbaarheid. Het doel van het nieuwe beleid is tot een duidelijk afwegingskader te komen over hoe we omgaan met vraag en aanbod van zoetwater. Zuinig omgaan met water is hierbij een speerpunt. Daarmee geeft het waterschap invulling aan de afspraken vanuit het Deltaprogramma en de energiedoelstellingen.

3.2.4 Investerings programma Voldoende Water

Investerings projecten programma Voldoende Water

De meeste investeringen binnen het programma Voldoende Water betreffen met name reguliere vervangingsinvesteringen van kunstwerken (stuwen, duikers, hevels, et cetera) in het watersysteem en een aantal investeringen in het kader van verduurzaming (waar over in het programma Algemeen op totaalniveau wordt gerapporteerd). De grootste investering binnen dit programma is de renovatie van gemaal Vissering.

Speciale projecten programma Voldoende Water:

Voortgang Special		Krediet (voorbereiding)	Financieel	Planning	Uitgaven 2017 (€ mln.)
Renovatie / verduurzaming Vissering		€ 525.000	€	☹	Begroting: 0,5 Realisatie: 0,1
Onderzoeksfase	X Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond	

Begin 2017 heeft de AV het voorbereidingskrediet voor gemaal Vissering verleend. Daarbij is de ambitie geuit om van gemaal Vissering één van de meest duurzame gemalen ter wereld te maken. Het waterschap heeft ervoor gekozen om de renovatie en verduurzaming van dit gemaal op een innovatieve wijze aan te besteden. De markt wordt hierbij uitgedaagd om een gemaal voor de toekomst te ontwerpen passend bij de doelstellingen van Zuiderzeeland op het gebied van onder andere betrouwbaarheid, CO2-reductie en het benutten van kansen in de omgeving. In 2017 is een marktconsultatie gedaan. Als onderdeel daarvan is in september een succesvolle marktdag georganiseerd. De marktconsultatie is bedoeld om de concept aanbestedingsdocumenten met belanghebbenden te bespreken, om partijen te interesseren voor het project en om de samenwerking tussen marktpartijen te faciliteren (bijvoorbeeld voor het vormen van een consortium). De marktconsultatie is inmiddels afgerond. In mei wordt een voorstel in de AV voorgelegd voor de kaders voor de renovatie en verduurzaming en het vervolg proces. Op basis daarvan wordt het project vormgegeven.

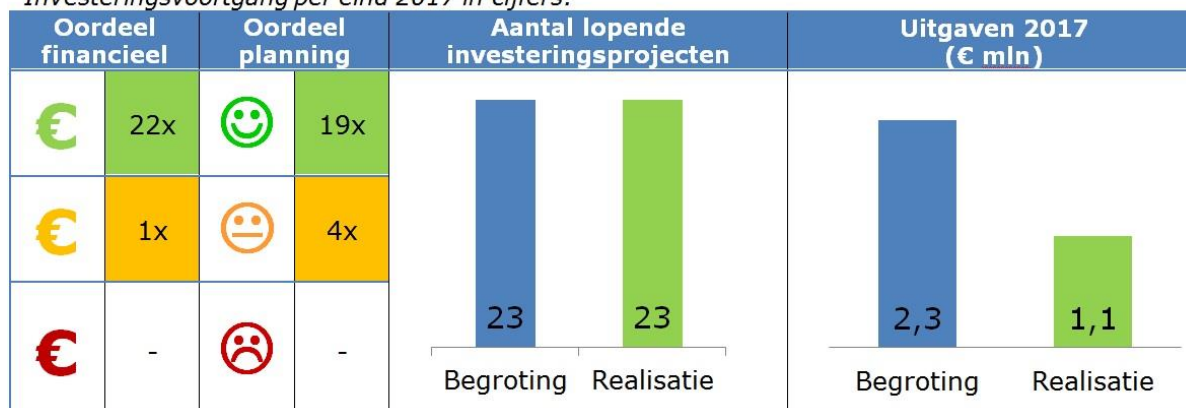
Voortgang investering gemaal Vissering

Totale voortgang van de investeringen binnen het programma Voldoende Water

De investeringen binnen het programma Voldoende Water verlopen voor het grootste deel conform planning en binnen de financiële kaders. De investeringsuitgaven voor het programma Voldoende Water bedroegen in 2017 € 1,1 miljoen. Dit is ruim € 1 miljoen minder dan begroot. Voor € 1 miljoen wordt dit veroorzaakt doordat de investering in de hevels Westermeerdijk niet is gerealiseerd in 2017. De nadere uitwerking van dit project met betrekking tot de waterveiligheid heeft meer tijd in beslag genomen dan gepland. Ook de realisatie van een aantal andere kunstwerken in het watersysteem heeft vertraging opgelopen, in veel gevallen door een langer dan gepland aanbestedingsproces. Hierdoor vallen uitgaven eveneens lager uit dan begroot. De uitgaven voor de aanleg van zonnepanelen vallen ook wat lager uit dan begroot. De verwachting is dat de ingeschatte opleverdatum halverwege 2019 nog wel gehaald wordt.

De enige oranje smiley met betrekking tot de financiën betreft de vervanging van de stuw in de Oudebostocht. Het krediet zal naar verwachting worden afgesloten met een tekort van € 5.000,- op een totaal krediet van € 78.000.

Investeringsvoortgang per eind 2017 in cijfers:

Totaaloverzicht investeringen programma Voldoende Water

Overzicht van de in het boekjaar afgeronde maatregelen

- Het waterschap start in 2016 met het opbouwen van een beheerregister watergangen.

3.3. WAT HEEFT HET GEKOST?

Overzicht programma Voldoende Water (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Watersysteem op orde en waterpeil juist ingesteld	19,0	19,6	18,4	19,7
De kans op wateroverlast in het beheergebied is beperkt	0,3	0,3	0,2	0,4
De kans op watertekort in het beheergebied is beperkt	0,1	0,1	0,2	0,2
Totaal programmalasten	19,4	20,0	18,8	20,3

4. Programma Schoon Water

4.1. WAT HEBBEN WE BEREIKT?

Voor een prettige leefomgeving voor mens en dier is goede waterkwaliteit van groot belang. De maatregelen die voortkomen uit de nota 'Zicht op waterkwaliteit' dragen hieraan bij. Ook de goede prestaties op de afvalwaterzuiveringen spelen een belangrijke rol bij het niveau van de waterkwaliteit. Belangrijke kerntaken waar het waterschap in 2017 weer mooie resultaten heeft bereikt. Ook is er een nieuw aanlegprogramma voor duurzame oevers vastgesteld waarmee het waterschap de KRW-doelstellingen met betrekking tot de aanleg van duurzame oevers kan realiseren. Een mooi resultaat in het kader van de KRW is verder dat de KRW-doelen op het gebied van vegetatie zijn gerealiseerd. Op de AWZI Tollebeek is de innovatieve vergisting Ephyra gebouwd. Deze installatie kan een aanzienlijke bijdrage leveren aan het bereiken van de energiedoelstellingen van het waterschap.

4.2. WAT HEBBEN WE GEDAAN?

4.2.1 Goede kansen voor flora en fauna

Doelen vegetatie in tochten gehaald

Waterschap Zuiderzeeland heeft in 2017 in alle 'tochten' de KRW doelen voor vegetatie gehaald. Het waterschap is daarmee koploper in Nederland. Om te voldoen aan de KRW-doelstellingen zijn sinds 2004 in de tochten verschillende maatregelen uitgevoerd, zoals de aanleg van duurzame en natuurvriendelijke oevers en een aangepast (maai)beheer. Deze maatregelen blijken nu al effect te hebben op de vegetatie. De doelstellingen voor macrofauna worden nog niet gehaald.

Kijkje in de 'tochten' met vegetatie

Alle seinen op groen voor vispassage Noordoostpolder - IJsselmeer

Het waterschap werkt aan het verbeteren van vismigratiemogelijkheden. In dit kader wordt bij gemaal Vissering een vispassage tussen de Noordoostpolder en het IJsselmeer aangelegd. Dit gebeurt gelijktijdig met de renovatie van het gemaal. Binnenkort start de aanbesteding van de renovatie. De vispassage wordt gerealiseerd met een bijdrage van Rijkswaterstaat. In november 2017 is hierover een overeenkomst getekend tussen Rijkswaterstaat en het waterschap.

In 2017 is uit onderzoek van de provincie Flevoland en het waterschap bij gemaal De Blocq van Kuffeler gebleken dat de driedoornige stekelbaars vanuit het Markermeer Oostelijk Flevoland in wil trekken. De resultaten uit het onderzoek worden in 2018 meegenomen in een inventarisatie van mogelijke maatregelen ter verbetering van de vismigratie tussen het Markermeer en de Flevopolder.

Samen met de visrechthebbenden werkt het waterschap aan het visstandbeheer en aalbeheer. In 2017 heeft het college het 'Plan voor verduurzaming van het aalbeheer' vastgesteld. Als eerste stap wordt hiermee inzicht verkregen in de invloed van de huidige visserij op de aalstand en wordt glasaal uitgezet. Ook stuurt het waterschap aan op een actieve rol van de Visstandbeheercommissie (VBC) en heeft de VBC sinds 2017 een onafhankelijke voorzitter.

Tijdslijn aalbeheer bij Zuiderzeeland

Tijdslijn aal uitzetten in Flevoland

Aanpak exoten aanstaande

Invasieve plant- en diersoorten kunnen leiden tot overlast in het waterbeheer en kunnen soms ook een bedreiging vormen voor andere flora en voor fauna. In 2017 is een start gemaakt met het opstellen van een plan van aanpak voor de bestrijding van invasieve soorten. Dit plan zal in 2018 worden afgerond. Vervolgens zullen mogelijke maatregelen in beeld worden gebracht.

Geregistreerde exoten eind 2017		
In het water	In het water	Op dijken
6 waterplanten	3 waterdieren	2 planten
Grote waternavel, Kleine waterteunisbloem, Waterteunisbloem, Parelvederkruid, Waterhyacint, Waterwaaier*	beverrat, geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft*, gevlekte Amerikaanse rivierkreeft*	Reuzenberenklauw, Japanse duizendknoop
* Geen bestrijding op		

Geregistreerde exoten in Flevolandse wateren in 2017

Afleiden doelen overige wateren vordert gestaag

In 2017 zijn voor zes niet-KRW-wateren werkdoelen geformuleerd. Opvallend in dit meerjarige traject was het formuleren van werkdoelen voor het Waterloopbos en voor vrijwel al het water in Almere. Het Waterloopbos blijkt een echte waterparel te zijn met exclusieve waternatuur die het behouden waard is. Ook de diversiteit in Almere was opvallend. Er zijn drie doelniveaus geformuleerd; te weten natuurlijk water, levendig water en water met een basiskwaliteit.

Innovatieve maaiboot vaker ingezet

In 2016 en een deel van 2017 onderzochten het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) in Wageningen en Waterschap Zuiderzeeland gezamenlijk de effecten op de waterkwaliteit van het maaien met een traditionele maaiboot versus een innovatief aangedreven maai-opruim-boot. Het onderzoek toonde aan dat de innovatieve maai-opruim-boot veel voordelen heeft voor de waterkwaliteit. Er wordt meer maaisel uit het water verwijderd en de aandrijving veroorzaakt minder opwerveling van bodemmateriaal. De innovatieve maaiboot wordt daarom vanaf 2018 ingezet in Lelystad en Almere. Hiermee geeft het waterschap een volwaardige invulling aan de zorgplicht binnen de Natuurbeschermingswet en de opgave uit het Waterbeheerplan om de effecten van het maaien op de zuurstofhuishouding te beperken.

Innovatieve maaiboot

Nieuw programma aanleg duurzame oevers van start

Op 2 februari 2017 heeft de AV ingestemd met de aanleg van 125 kilometer duurzame/ natuurvriendelijke oevers in de periode 2017-2021. In 2017 is de projectgroep voortvarend aan de slag gegaan. In 2017 is er 6 kilometer duurzame oevers aangelegd in landelijk gebied en is de start gemaakt met de uitvoering van de "Grote Trap", 12,8 kilometer duurzame oevers. De "Grote Trap" wordt in samenwerking tussen provincie Flevoland, stichting Flevo-landschap en Waterschap Zuiderzeeland uitgevoerd. In 2017 is ook gestart met de voorbereiding voor de aanleg van 30 kilometers duurzame oevers in 2018. In november 2017 heeft de Algemene Vergadering ingestemd met het voorstel om vanuit de in enig jaar overgebleven middelen bij de duurzame oevers een bestemmingsreserve te vormen, zodat deze middelen beschikbaar blijven voor de realisatie van het totale aanlegprogramma tot en met 2021. De overgebleven gelden voor de "Grote Trap" worden in 2018 ingezet voor de realisatie van dit project.

4.2.2 Goede oppervlaktewaterkwaliteit

Ambitie agrarische emissies vergroot

In 2017 heeft het waterschap de nota 'Zicht op waterkwaliteit' vastgesteld. Daarmee wordt vanaf 2018 extra ingezet op het terugdringen van agrarische emissies en emissies van nieuwe stoffen als medicijnresten, zwerfafval/microplastics en antibioticaresistentie. Om dit te bereiken stimuleren we de agrarische sector om zelf maatregelen te nemen, onder andere door voorlichting te geven over duurzaam bodemgebruik, het intensiveren van adviesbezoeken aan agrarische ondernemers, het uitvoeren van gebiedsgerichte pilots, het instellen van een kennisfaciliteit/helpdesk en extra akkerranden. Voor nieuwe stoffen wordt extra ingezet op het vergroten van kennis en bewustwording, het uitvoeren van kansrijke maatregelen, het verkennen van bronmaatregelen en het doen dan wel faciliteren van onderzoek.

In juni 2017 hebben Waterschap Zuiderzeeland en de provincie Flevoland een

samenwerkingsovereenkomst POP3 Water Flevoland gesloten. Dit heeft geresulteerd in het Regionaal Programma POP3 Water Flevoland. Voor de provincie Flevoland is € 6,55 miljoen subsidie beschikbaar. De subsidie wordt de komende jaren ingezet voor de volgende doelen:

Op het gebied van waterkwaliteit:

- minder uit- en afspoeling gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten;
- het ecosysteem verbeteren.

Op het gebied van waterkwantiteit:

- kans op wateroverlast beperken of verminderen door inzet op behoud van waterberging;
- waterbeschikbaarheid verbeteren.

Eind 2017 heeft de eerste openstelling van POP3 Water plaatsgevonden waarmee agrariërs de mogelijkheid wordt geboden om te investeren in maatregelen die bijdragen aan bodemverbetering en aan het tegengaan van emissie van gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten. Ook in 2018 zijn er een aantal openstellingen van POP3 Water gepland.

Terugdringen agrarische emissies

Aandacht voor nieuwe stoffen blijft groeien

Almere

Om te voorkomen dat medicijnen bij het afval terecht komen of door het toilet worden gespoeld en in het oppervlaktewater terecht komen, is het van belang dat niet-gebruikte medicijnen kosteloos bij de apotheek kunnen worden ingeleverd, zodat ze op de juiste manier kunnen worden verwerkt. In 2017 moesten apotheken in veel gemeenten zelf opdraaien voor de kosten van afvoer van de bij hen ingeleverde medicijnen. Het waterschap heeft in 2017 een bijdrage geleverd aan de mogelijkheid voor inwoners van Almere om oude medicijnen weer in te leveren bij de apotheken. Een ander mooi hoogtepunt is een symposium in februari 2017 in het Flevoziekenhuis in Almere voor huisartsen, specialisten en apothekers. De problematiek rond medicijnresten in oppervlaktewater is daar besproken en de specialisten van het ziekenhuis hebben aangegeven aan de slag te gaan met deze problematiek.

Hotspot analyse medicijnresten

In 2017 is de landelijke hotspotanalyse medicijnresten van de STOWA afgerond. Het rapport geeft een aantal maatlatten die de waterschappen kunnen gebruiken om de locaties te bepalen waar de effectiviteit van eventuele maatregelen het grootst is. De landelijke hotspotanalyse past binnen een ketenbreed initiatief van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, de Unie van Waterschappen en de VEWIN en heeft als doel het verkennen van de noodzaak, de mogelijkheden en de kosten van emissiereductie van geneesmiddelen naar het milieu. Eind 2017 werd bekend dat het Rijk tenminste € 30 miljoen ter beschikking stelt voor het uitvoeren van grootschalige pilots naar de verwijdering van medicijnresten op AWZI's. Waterschap Zuiderzeeland zet in op het eerst samen met de Rijn-Oost waterschappen uitvoeren van een onderzoek naar het huidige verwijderingsrendement op de AWZI's. In een later stadium wordt gekeken of en op welke wijze Zuiderzeeland gebruik kan gaan maken van het aanbod van het Rijk.

Systemen voor de individuele behandeling van afvalwater (IBA)

In 2017 is een indicatief onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van medicijnresten in het effluent van iba-systemen die in eigendom en beheer zijn bij het waterschap. Algehele conclusie is dat we medicijnen terugvinden in het effluent, maar dat het effect van diffuus verspreide iba-lozingen op de waterkwaliteit van het totale watersysteem verwaarloosbaar is. Lokaal (in de ontvangende sloten) kan het effect groter zijn. De monitoring van medicijnresten in stedelijk en landelijk gebied heeft blijvend aandacht.

Antibioticaresistentie

In 2017 werd het onderzoek naar bronnen van antibiotica van het RIVM afgerond. Zuiderzeeland faciliteerde dit onderzoek met het aanbieden van onderzoekslocaties. Het RIVM concludeert dat, voor zover het de afvalwaterketen betreft, over het algemeen AWZI's, overstorten van gemengde stelsels en foutaansluitingen belangrijke bronnen van antibioticaresistente bacteriën zijn. Op onze eigen AWZI's bleek dat antibiotica vrijwel geheel wordt afgebroken. Er volgt nader onderzoek door het RIVM naar de omvang van de bron van foutaansluitingen in de Regenboogbuurt in Almere.

Actie plan Bodem en Water op diverse fronten actief

Het Actieplan Bodem en Water ging in 2017 het vierde jaar in. Er zijn in 2017 diverse activiteiten ontplooid. Zo is in de Noordoostpolder, in het gebied van de Onderduikerstocht, een start gemaakt met een aanpak waarin samen met de agrariërs naar oplossingen voor de gesignaleerde problemen wordt gezocht. De agrarische sector heeft hierbij het initiatief om de bodem- en waterkwaliteit te verbeteren. Er is een interactieve gebiedsavond georganiseerd en er zijn keukentafelgesprekken gevoerd met de agrariërs in het gebied. Het project wordt voortgezet in 2018.

Verder zijn er diverse projecten uitgevoerd die gericht waren op de bodemkwaliteit en op waterkwaliteit en -kwantiteit. Voorbeelden hiervan zijn Zicht op bodemstructuur, Spaarwater, Ontwikkelagenda Grondstoffen (inzetten biomassa voor bodemverbetering), Schoon erf schone sloot, akkerranden, pilot opslag vaste mest en bodemdaling.

Daarnaast zijn er in het kader van voorlichting en bewustwording verschillende activiteiten uitgevoerd of georganiseerd of is hieraan een bijdrage geleverd. Het gaat hierbij onder andere om:

- twee bijeenkomsten met onder andere toeleveranciers, loonwerkers en financieel en juridisch advies in het kader van de verbreding van het Actieplan naar andere deelsectoren;
- een informatiebijeenkomst met ca. 20 leveranciers van gewasbeschermingsmiddelen;
- een bijdrage aan het symposium van Veldleeuwierik in de vorm van een workshop over het actieplan;
- een demonstratiebijeenkomst over het beperken van de emissies van gewasbeschermingsmiddelen, waar ca. 120 agrariërs op af kwamen;
- het uitbouwen van de regeling Zicht op Bodemstructuur naar nu 60 agrariërs die in kleine groepen onder begeleiding van een bodemdeskundige in gesprek gaan over bodemstructuur en -verdichting en mogelijke maatregelen om dit tegen te gaan;
- het inrichten van proeflocaties voor het project Spaarwater twee, waarbij o.a. afbreekbare drainage is geplaatst (uniek in Nederland);
- gesprekken met Landschapsbeheer, het Flevolands Agrarisch Collectief en gebiedspartners over duurzaam slootonderhoud en het gebruik van maaisel voor bodemverbetering. In 2017 heeft dit niet tot concrete resultaten geleid. In 2018 wordt dit verder verkend met agrariërs aan de Wisentweg en Aeres Hogeschool.
- een veldbezoek voor de Algemene Vergadering en Provinciale Staten over het Actieplan Bodem en Water;
- starten met het opzetten van een kennisplatform bodem en water. Dit initiatief zal in 2018 verder worden uitgewerkt. Doelstelling is dat de aanwezige kennis over bodem en water op een aantrekkelijke en effectieve manier wordt ontsloten voor de agrarische sector.

Aantal zwemwaterlocaties groeit gestaag

In 2017 zijn er twee nieuwe zwemlocaties bij gekomen. Het gaat om het Belevenissenbos Lelystad en het Aquapark Flevomeer. Daarmee telt het beheergebied nu twaalf zwemwaterlocaties. Daarnaast is er één potentiële locatie bij gekomen (Larserbos). Alle beoordeelde zwemwaterlocaties scoorden 'goed' of 'uitstekend'. Een aantal locaties kon nog niet worden beoordeeld, omdat hiervoor nog geen aaneengesloten meetreeks van vier jaar beschikbaar is. Er is in 2017 geen negatief zwemadvies afgegeven.

Overzicht zwemlocaties toetsoordeel Flevoland

4.2.3 Robuust afvalwatersysteem, doelmatig beheerd en duurzaam ingericht

Regenwaterproject wint Duitse prijs

In september 2017 mochten we samen met de gemeente Almere, STOWA en RIONED voor het regenwaterproject Almere de "[Goldener kanaldeckel](#)" in ontvangst nemen. Deze prijs is uitgereikt voor het onderzoek naar de vraag hoe schoon het regenwater is dat door ons rioolstelsel stroomt en welk effect dit heeft op ons oppervlaktewater. Het is voor het eerst dat deze prijs aan een organisatie buiten Duitsland is uitgereikt en dat is onder andere vanwege het "gründliche" onderzoek. Het onderzoek in Almere en Zeewolde vormt de opmaat voor een vernieuwd regenwaterbeleid.

Grip op afvalwaterketen

Al jaren presteren de afvalwaterzuiveringsinstallaties zeer goed. In 2017 is een verwijderingsrendement behaald van 93%, hetgeen ruim boven het landelijk gemiddelde van circa 87% ligt. Desondanks proberen we deze prestatie verder te verbeteren. Dit wordt onder andere bereikt door een intensieve vorm van samenwerken in de afvalwaterketen en de inzet van innovatieve technieken. Het monitoren van de prestaties blijft nodig. Er is een flinke groei in de hoeveelheid afvalwater te zien waardoor de verwerkingskosten stijgen. Dit is met name terug te zien in de slibkosten. Verder is er ook een toenemend verschil te zien tussen de vuilvracht en de opgelegde heffingen (discrepantie). In 2017 heeft het bestuur besloten meer te focussen op het inzichtelijk krijgen en waar mogelijk terugdringen van discrepantie. Onderdeel hiervan is het overplaatsen van de heffingstechnologen van het GBLT naar het waterschap.

In het kader van assetmanagement worden steeds vaker innovatieve technieken ingezet. Een must als je beseft dat er afgelopen jaar meerdere breuken in persleidingen zijn ontstaan, onder andere bij Luttelgeest en ten zuiden van Zeewolde. Daarom is in samenwerking met een aantal waterschappen en marktpartijen een [Intelligent pigging inspectierobot](#) ontwikkeld. Met behulp van deze techniek kan onder andere de dikte van de buiswand en de hoeveelheid slib worden gemeten en met de camera een visuele inspectie worden uitgevoerd. In september en oktober is de persleiding van het rioolgemaal Noorderwagenplein naar de AWZI Lelystad onderzocht. Dit heeft nieuwe en soms ook verrassende informatie opgeleverd met betrekking tot onder andere de exacte ligging en kenmerken van de leiding (bijvoorbeeld het aantal afsluiters). Hoewel er nog verder onderzoek plaatsvindt, is het beeld dat de algehele staat van onderhoud voldoende is.

Samenwerken aan een integrale afvalwaterketen

De samenwerking afvalwaterketen Flevoland (SAF) heeft een boost gekregen, onder andere, door de vaststelling van het Innovatie programma, maar ook door de nieuwe bestuursovereenkomst, waarin voorspelbaarheid, doelgerichtheid en een moderne en intensievere vorm van samenwerken

met gemeenten centraal staan. Deze overeenkomst is in voorbereiding en vormt een goede basis voor het regionale rioolgemalen en persleidingenteam, dat alle rioolgemalen en persleidingen in Flevoland gaat beheren. De Algemene Vergadering heeft aangegeven bereid te zijn de verrekening van de exploitatielasten over de hoofdrioolgemalen af te schaffen als het regionale team opgericht is.

Aanpak afvalwater buitengebied ongewijzigd

Een belangrijke aanleiding voor de verkenning van het beleid afvalwater buitengebied was de komst van de Omgevingswet. Na de zomer van 2017 maakte minister Schultz van het toenmalige ministerie I en M bekend dat de Omgevingswet wordt uitgesteld tot 2021. De consequenties van de Omgevingswet zijn daarmee op dit moment nog niet te overzien. Om te voorkomen dat het waterschap met de aanpak afvalwater buitengebied te ver vooruit zou lopen op de Omgevingswet, is de verkenning voorlopig uitgesteld. De aanpak blijft daarmee voorlopig ongewijzigd.

De intelligent pig wordt gehesen in een persleiding

Van afval(water) naar grondstof

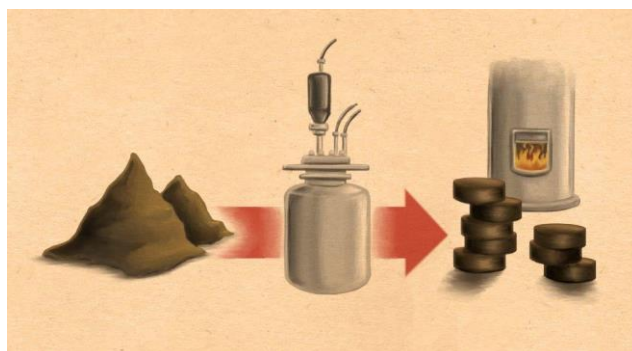
De eerste stappen naar een circulaire economie zijn gezet. Zo werkt het waterschap aan een ontwikkelagenda grondstoffen. De innovatieve vergistingsinstallatie [Ephyra](#) op de AWZI Tollebeek is eind 2017 gereed gekomen en opgestart. De komende twee jaar zal de werking worden geoptimaliseerd. In de installatie wordt het afvalwater omgezet in duurzame energie en wordt de hoeveelheid afvalstoffen gereduceerd. Hiermee produceren we flink meer biogas. Deze ontwikkeling geeft ook mogelijkheden om fosfaat terug te winnen.

Een andere ontwikkeling is de [Torwash testinstallatie](#). In 2017 is een aantal testen gedaan naar deze techniek en is subsidie aangevraagd en toegekend voor een pilotinstallatie op de AWZI Almere. Deze pilotinstallatie zal in het voorjaar 2018 opgestart worden. In deze installatie wordt het slib vergaand ontwaterd, neemt de biogas productie toe en is terugwinning van fosfaat mogelijk.

Er loopt een onderzoek naar de mogelijkheden, de technieken en de haalbaarheid van het terugwinnen van cellulose (wc-papier) uit het afvalwater op de AWZI Zeewolde. De bedoeling is om de cellulose uit het afvalwater te filteren waardoor de hoeveelheid slib en het energieverbruik afnemen en de capaciteit van de AWZI toeneemt. Cellulose heeft tal van toepassingsmogelijkheden.

Met beide benen op de grond

Grote ontwikkelingen zoals de luchthaven Lelystad bieden enerzijds kansen voor het waterschap en anderzijds kan de impact op de zuiveringstaak groot zijn. In juni is met Lelystad Airport, Lelystad Airport Businesspark (LAB), de provincie Flevoland en de gemeente Lelystad een [intentieovereenkomst](#) gesloten om integraal samen te werken op het gebied van (afval)water. Met de overeenkomst is afgesproken dat in eerste instantie wordt gewerkt aan de optimalisatie van het watergebruik en in tweede instantie aan het nuttig gebruik van het afvalwater door het terugwinnen van energie en grondstoffen.

Terugwinnen van grondstoffen

4.2.4 Investerings programma Schoon Water

Investerings projecten programma Schoon Water

De meeste investeringen binnen het programma Schoon Water betreffen (reguliere) renovaties van rioolgemaal en (delen van) AWZI's. Er is in 2017 sprake van een investering die voor het waterschap belangrijk is geweest. Dit betreft de bouw van de Ephyra-installatie. In onderstaand kader wordt apart ingegaan op de voortgang hiervan.

Speciale projecten programma Schoon Water:

Speciale projecten programma Schoon Water.

Naam speciaal project		Krediet	Voortgang Financieel	Voortgang Planning	Uitgaven 2017 (€ mln.)
Renovatie slib Tollebeek incl. realisatie Ephyra.		€ 9,8 mln	€	😊	Begroting: 7,4 Realisatie: 5,9
Onderzoeksfase	Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase		X Nazorgfase	Afgerond

De bouw van de Ephyra-installatie is eind 2017 voor een belangrijk deel afgerond. Er vinden nog aanpassingen plaats en verschillende meerwerken waren nog niet geheel afgewikkeld. Ook moet de tweede sliblijn op de AWZI Lelystad nog aangepast worden. Het percentage meerwerk ligt wel hoger dan voor reguliere werken in het verleden gebruikelijk is. Deels heeft dit te maken met de nieuwe technologie waardoor aanpassingen in de uitvoering kostenverhogend hebben gewerkt. Als het proces naar tevredenheid verloopt en er geen tegenslagen (grote installatie aanpassingen en/of defecten) ontstaan zullen de totale uitgaven naar verwachting € 140.000 hoger uitvallen dan de kredietraming. De dekking voor deze overschrijding is gevonden bij meevallende uitgaven voor een aantal rioolgemaal. De totale subsidieontvangsten voor het project zullen naar verwachting uitkomen tussen de € 1,7 en € 1,9 miljoen. In 2018 zal de Ephyra-installatie ingeregeld worden om zo optimaal mogelijke prestaties te behalen. Het is nog te vroeg om op dit moment iets over de daadwerkelijke prestaties te zeggen.

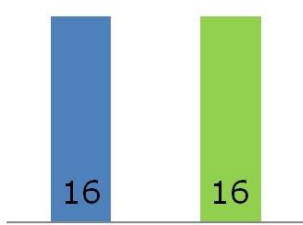
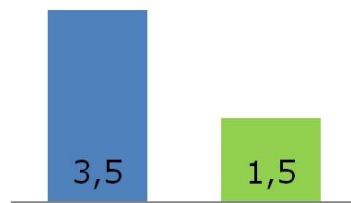
Overzicht investering project Ephyra

Totale voortgang van de investeringen binnen het programma Schoon Water

De investeringen binnen het programma Schoon Water verlopen voor het grootste deel conform planning en binnen de financiële kaders. De netto investeringsuitgaven voor de reguliere investeringen binnen het programma Schoon Water bedroegen in 2017 € 1,5 miljoen. In de begroting was rekening gehouden met € 3,5 miljoen aan investeringsuitgaven. De lagere uitgaven worden voornamelijk veroorzaakt door vertragingen in de realisatie van een aantal rioolgemaal (hiermee worden ook de oranje smileys in de planning verklaard) en vertraging bij geplande renovatiewerkzaamheden op de AWZI Almere.

De oranje smileys bij de financiën worden verklaard door een tweetal zeer geringe overschrijdingen van het krediet (<2%).

Investeringsvoortgang per eind 2017 in cijfers:

Investeringsuitgaven 2017 (* € 1 miljoen)				Aantal lopende investeringsprojecten		Uitgaven 2017 (€ mln.)	
€	14x	😊	14x		16 16 Begroting Realisatie		3,5 1,5 Begroting Realisatie
€	2x	😐	2x				
€	-	😞	-				

Totaaloverzicht investeringen programma Schoon Water

Overzicht van de in het boekjaar afgeronde maatregelen

- Het waterschap onderzoekt voor 2017 samen met de beroepsvisserij hoe de aalvisserij in het beheergebied te verduurzamen is. In overleg met de sector worden de noodzakelijke maatregelen uitgevoerd.
- Het waterschap heeft in 2017 zicht op de discrepantieontwikkeling en de oorzaken hiervan door een continue monitoring.

4.3. WAT HEEFT HET GEKOST?

Overzicht programma Schoon Water (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Goede kansen voor flora en fauna	0,5	0,6	0,6	0,6
Goede oppervlaktewaterkwaliteit	1,6	1,6	1,6	1,5
Robuust afvalwatersysteem, doelmatig beheerd en duurzaam ingericht	18,2	18,5	18,2	18,5
Totaal programmalasten	19,8	20,1	19,8	20,0

5. Verplichte paragrafen

5.1 INLEIDING

Het Waterschapsbesluit bepaalt dat in de jaarstukken paragrafen worden opgenomen, waarin op de beleidslijnen wordt verantwoord zoals vastgelegd in de programmabegroting. Tevens worden de opbrengsten van de waterschapsbelastingen verantwoord. Doel van de paragrafen is dat onderwerpen die versnipperd in de jaarstukken staan worden gebundeld in een kort overzicht, waardoor de Algemene Vergadering voldoende inzicht krijgt.

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de jaarstukken. Met de genoemde onderwerpen is vrijwel altijd een groot financieel belang gediend. De paragrafen geven daardoor extra informatie voor de beoordeling van de financiële positie op de korte en langere termijn.

Het Waterschapsbesluit schrijft de volgende paragrafen voor:

- Bedrijfsvoering
- Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar
- Incidentele baten en lasten
- Onttrekkingen aan bestemmingsreserves en voorzieningen
- Waterschapsbelastingen
- Weerstandsvermogen
- Financiering
- Verbonden partijen
- EMU-saldo
- Topinkomens

5.2 BEDRIJFSVOERING

Het beleid, de activiteiten en de daarbij behorende lasten van de bedrijfsvoering van Waterschap Zuiderzeeland zijn opgenomen in [programma Algemeen](#).

5.3 ONTWIKKELINGEN SINDS HET VORIGE BEGROTINGSJAAR

In de paragraaf over de 'ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar' wordt ingegaan op externe en interne ontwikkelingen die zich sinds het vaststellen van de vorige begroting en de behandeling van de meerjarenraming hebben voorgedaan. Bovendien worden afwijkingen van de uitgangspunten en grondslagen, zoals deze voor de vorige begroting en de meerjarenraming zijn gehanteerd, en belangrijke afwijkingen in de cijfers van de meerjarenraming nader toegelicht.

Bij Waterschap Zuiderzeeland is ervoor gekozen om de algemene ontwikkelingen van het afgelopen jaar in de [inleiding](#) van het jaarverslag op te nemen en de [programmaspecifieke ontwikkelingen](#) mee te nemen in de programmaverantwoording.

5.4 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

De paragraaf over 'de incidentele baten en lasten' bevat een overzicht van de baten en lasten die als eenmalig moeten worden beschouwd ten opzichte van voorgaande en komende begrotingsjaren. De jaarrekening 2017 bevat geen baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen en derhalve als incidenteel kunnen worden bestempeld.

5.5 ONTTREKKINGEN AAN VOORZIENINGEN EN BESTEMMINGSRESERVES

In de paragraaf over 'de onttrekkingen aan voorzieningen en bestemmingsreserves' wordt ingegaan op de bedragen die rechtstreeks uit voorzieningen worden onttrokken, alsmede op het beroep dat op de bestemmingsreserves is gedaan. Conform het vastgestelde beleid zullen, voordat gelden kunnen worden onttrokken uit bestemmingsreserves, voorstellen daartoe worden gedaan aan de Algemene Vergadering. Pas na vaststelling van deze voorstellen kunnen gelden uit de bestemmingsreserves worden onttrokken. Een overzicht met de onttrekkingen uit voorzieningen en bestemmingsreserves is opgenomen in de [toelichting op de balans](#).

5.6 WATERSCHAPSBELASTINGEN

Anders dan gemeenten en provincies ontvangen waterschappen geen bijdrage van het Rijk voor de bekostiging van hun taken. Waterschappen bekostigen hun taken door het heffen van belastingen: de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing.

In de onderstaande tabellen worden de geprognosticeerde en gerealiseerde belastingopbrengsten weergegeven.

De aanslagoplegging en invordering van de waterschapsbelastingen geschiedt door het Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn (GBLT). De gerealiseerde belastingopbrengsten zijn ontleend aan het jaaroverzicht belastingopbrengsten 2017, dat is opgesteld door GBLT. De controle op de juistheid en volledigheid van de belastingopbrengsten maakt onderdeel uit van het controleprogramma van de accountant van GBLT.

Overzicht belastingen, per kostendrager (bedragen x € 1.000.000)

Taak	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Watersysteemtaak	42,7	42,7	42,2	41,1
Zuiveringstaak	27,6	28,5	28,3	27,8
Totaal	70,3	71,2	70,5	68,9

De opbrengsten van de twee taken bestaan zowel uit de opbrengt van de heffingen als de 'negatieve' opbrengst kwijschelding en overig.

Overzicht belastingen, onderdeel watersysteemheffing (bedragen x € 1.000.000)

Watersysteemheffing	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Watersysteemheffing ingezetenen	11,1	11,2	11,2	10,9
Watersysteemheffing gebouwd	21,6	21,6	21,5	21,0
Watersysteemheffing ongebouwd	8,1	8,1	8,0	7,9
Watersysteemheffing wegen	0,9	0,9	0,9	0,9
Watersysteemheffing natuur	0,9	0,9	0,9	0,9
Verontreinigingsheffing	0,7	0,7	0,6	0,7
Watersysteemheffing vorige jaren	-	- 0,1	- 0,8	- 1,0
Subtotaal watersysteemheffing	43,3	43,3	42,3	41,3

De gerealiseerde watersysteemheffing van het aanslagjaar 2017 is nagenoeg gelijk aan de begrote heffing. Het gerealiseerde bedrag over voorgaande jaren laat wel een negatief saldo zien. Dit komt voor het grootste deel door de afwikkeling van de Maxima-centrale. De hiervoor getroffen voorziening van € 0,6 miljoen is niet in het bovenstaande overzicht meegenomen, maar maakt onderdeel uit van het onderdeel overig. Wanneer we deze voorziening wel meenemen in de realisatie van de watersysteemheffing van de vorige jaren, dan wordt de realisatie van de vorige jaren € 0,1 miljoen negatief.

Overzicht belastingen, onderdeel zuiveringsheffing (bedragen x € 1.000.000)

Zuiveringsheffing	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Zuiveringsheffing huishoudens	21,8	22,0	22,0	21,9
Zuiveringsheffing bedrijven	6,7	7,0	7,1	6,7
Zuiveringsheffing vorige jaren	-	0,5	0,5	0,4
Subtotaal zuiveringsheffing	28,5	29,5	29,6	29,0

De gerealiseerde zuiveringsheffing van het aanslagjaar 2016 is nagenoeg gelijk aan de begrote heffing. De zuiveringsheffing van vorige jaren is € 0,5 hoger dan de begrote heffing. Dit komt volledig door nog opgelegde zuiveringsheffing bedrijven. Met behulp van koppelingen met de basisregistraties zijn alle objecten gecontroleerd. Dit heeft geresulteerd in een meeropbrengst.

Overzicht belastingen, onderdeel kwijtschelding (bedragen x € 1.000.000)

Kwijtschelding	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Watersysteemheffing ingezetenen	- 0,6	- 0,6	- 0,7	- 0,6
Zuiveringsheffing huishoudens	- 1,0	- 1,0	- 1,3	- 1,2
Subtotaal kwijtschelding	- 1,6	- 1,6	- 2,0	- 1,8

De gerealiseerde kwijtschelding is hoger dan de begrote kwijtschelding. In totaliteit wordt bij de jaarcijfers 2017 het geprognosticeerde bedrag met € 435.440 overschreden. Dit is het gevolg van het uitvoeren van dwanginvorderingswerkzaamheden voor oudere belastingjaren, waardoor het aantal (toegewezen) verzoeken hoger is dan aanvankelijk was verwacht.

Overzicht belastingen, onderdeel overig (bedragen x € 1.000.000)

Overig	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Onttrekking aan voorziening Maxima centrale	-	-	0,6	-
Onttrekking aan voorziening natuurbezwaren	-	-	-	0,4
Subtotaal overig	-	-	0,6	0,4

In januari 2017 is het bezwaar van de Maxima centrale afgewikkeld. Voor deze afwikkeling was een voorziening van € 617.833 opgenomen. De hoogte van deze voorziening was toereikend.

Overzicht belastingen, totalen (bedragen x € 1.000.000)

Heffing	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Watersysteemheffing	43,3	43,3	42,3	41,3
Zuiveringsheffing	28,5	29,5	29,6	29,0
Kwijtschelding	- 1,6	- 1,6	- 2,0	- 1,8
Overig	-	-	0,6	0,4
Totaal belastingen	70,2	71,2	70,5	68,9

In de onderstaande tabellen worden de begrote en gerealiseerde belastingeenheden weergegeven, exclusief de in het jaar 2017 gerealiseerde eenheden over voorgaande jaren.

Eenheden watersysteemheffing (x 1.000)

Watersysteemheffing	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Watersysteemheffing ingezetenen	157	159	159	158
Watersysteemheffing gebouwd	39.283	39.283	39.167	38.375
Watersysteemheffing ongebouwd	101	101	99	101
Watersysteemheffing wegen	7	7	7	7
Watersysteemheffing natuur	118	118	118	118
Verontreinigingsheffing	13	13	12	12

De cijfers in de bovenstaande tabel laten zien dat er steeds beter begroot wordt. De begrote en gerealiseerde eenheden komen steeds dichterbij elkaar.

Eenheden zuiveringsheffing (x 1.000)

Zuiveringsheffing	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Zuiveringsheffing huishoudens	380	384	384	382
Zuiveringsheffing bedrijven	118	121	123	116
Totaal	498	505	507	498

Door een nieuwe manier van vergelijken van de eigen bestanden met de basisregistraties is het GBLT gelukt om meer belastingplichtigen aan te slaan voor de zuiveringsheffing bedrijven.

5.7 WEERSTANDSVERMOGEN

Het weerstandsvermogen zegt iets over de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt om bedrijfsrisico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen op te kunnen vangen. Hierbij zijn de beschikbare weerstandscapaciteit en risico's bepalende factoren.

De beschikbare weerstandscapaciteit is als volgt te berekenen:

Beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2017 voor resultaatbestemming (bedragen x € 1.000.000)

Weerstandscapaciteit	ultimo 2017
Risico reserves	13,1
Algemene reserve	4,9
Beschikbare weerstandscapaciteit	18,0

Risico's

Op 25 oktober 2016 zijn in de Algemene Vergadering de uitkomsten van de laatste risicoanalyse besproken. Op basis van de uitgevoerde risicoanalyse bedraagt de omvang van de risico's (benodigde weerstandscapaciteit) € 13,1 miljoen met een zekerheid van 99%.

In de paragraaf 'Weerstandsvermogen' in de Begroting, de Jaarstukken en de Bestuursrapportage wordt gerapporteerd over significante wijzigingen die zich hebben voorgedaan sinds de meest recente organisatiebrede risicoanalyse. Hierbij wordt gerapporteerd over bestuurlijk relevante risico's, welke het beleid van het waterschap kunnen raken.

In de Bestuursrapportage zijn de volgende risico's opgenomen die nog actueel zijn en waarvan de omvang relatief groot is:

Energiebelasting

Met de Belastingdienst loopt al langere tijd een discussie over de correcte toepassing van de zogenaamde complexbepaling bij energiebelasting. Bij toepassen van deze complexbepaling kunnen meerdere aansluitingen op elektriciteit als één worden gezien waardoor wij als afnemer, gunstiger door de verschillende schijven van de energiebelasting lopen. Waterschap Zuiderzeeland heeft voor de zuiveringstaak de complexbepaling goed toegepast. Bij de bemalingstaak is dat nog de vraag. De Belastingdienst doet nog onderzoek of het waterschap dit in voorgaande jaren correct heeft toegepast. Indien het eindresultaat voor het waterschap negatief uitvalt, kan dit leiden tot een aanzienlijke naheffing. Vanaf 2015 past het waterschap geen complexbepaling meer toe bij aansluitingen t.b.v. de bemalingstaak. Bij aansluitingen voor de zuiveringstaak overigens wel. De aanvraag hiervoor heeft het waterschap aan het begin van het jaar gedaan zonder standpunt in te nemen of het dat in het verleden correct heeft toegepast.

Schadeclaims

In de bestuursrapportage is opgenomen dat de omvang van het financieel risico van de schadedossiers € 1,3 miljoen bedraagt. Tussen het opstellen van de bestuursrapportage en de jaarrekening zijn hierin geen significantie wijzigingen opgetreden.

Tariefdifferentiatie wegen

In december 2017 heeft het Gerechtshof in Arnhem - Leeuwarden onze belastingorganisatie GBLT in het ongelijk gesteld in een zaak die aanhangig was gemaakt door de provincie Flevoland. Punt van dispuut was over welk deel van de wegen tariefdifferentiatie kan worden toegepast. GBLT baseert zich op het standpunt dat dit moet worden toegepast op de weg inclusief alle hieraan dienstbare oppervlaktes, zoals wegbermen. Volgens de provincie Flevoland kan slechts op het verharde oppervlak differentiatie worden toegepast. Het Gerechtshof in Arnhem - Leeuwarden is meegegaan in het standpunt van de provincie Flevoland. GBLT is in cassatie gegaan tegen deze uitspraak. Het financiële risico bedraagt voor de afgelopen jaren € 40.000.

Drontermeerdijk

Het dijkversterkingsproject Drontermeerdijk maakt deel uit van het gebiedsproject IJsseldelta Zuid Fase II. In september 2016 heeft de Algemene Vergadering ingestemd met de hoofdlijnen van de bestuursovereenkomst voor de planuitwerkingsfase van dit project. De plannen worden nu uitgewerkt. Bij de uitwerking komen aandachtspunten en risico's naar voren, die zo goed mogelijk worden beheerst. In de bestuursovereenkomst ligt de afspraak vast dat het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat het project financiert met een taakstellend budget. Het project is qua aard en financiële omvang een groot project wat aandacht vraagt in de sturing en beheersing.

5.8 FINANCIERING

De financieringsparagraaf in de begroting is een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee voor het sturen, beheersen en controleren van de financieringsfunctie. Bij de inrichting van de financieringsfunctie staat beheersing van het renterisico centraal.

Rentevisie

De tarieven in de geld- en kapitaalmarkt bevinden zich op een historisch laag niveau. Het inschatten van deze tarieven is lastig. Het rentepercentage van de nieuw af te sluiten langlopende geldlening van twintig jaar zonder aflossingen was begroot op 2,0% over het jaar 2017. In de realisatie bleek de rente onder dit percentage te liggen. Ook de tarieven op de geldmarkt waren lager dan begroot en vaak zelfs negatief. In totaal is er in 2017 een rentevoordeel van € 0,2 miljoen behaald.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft aan hoeveel het waterschap kort mag financieren als percentage van de begroting.

Kasgeldlimiet 2017 (bedragen x € 1.000.000)

	Omschrijving	1 ^e kwartaal	2 ^e kwartaal	3 ^e kwartaal	4 ^e kwartaal
4.	Vlottende schuld minus vlottende middelen	17,3	27,8	14,3	2,9
5.	Kasgeldlimiet	16,9	16,9	16,9	16,9
6.	Ruimte onder de kasgeldlimiet	- 0,4	- 10,9	2,6	14,0
	Berekening kasgeldlimiet				
7.	Begrotingstotaal	73,5	73,5	73,5	73,5
8.	Percentage regeling	23%	23%	23%	23%
5.	Kasgeldlimiet (7 x 8)	16,9	16,9	16,9	16,9

Uit vorenstaande tabel blijkt dat in het verslagjaar is voldaan aan de kasgeldlimiet. In het eerste en tweede kwartaal is de kasgeldlimiet overschreden, waarna maatregelen zijn getroffen in de vorm van het afsluiten van langlopende leningen.

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 30% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar.

Renterisiconorm 2016 (bedragen x € 1.000.000)

	Renterisiconorm	Jaar 2017
1	Renteherzieningen	-
2	Aflossingen	6,8
3	Renterisico (1 + 2)	6,8
4	Renterisiconorm	22,1
5	Ruimte onder renterisiconorm	15,3
	Berekening renterisiconorm	
4a	Bruto begrotingstotaal	73,5
4b	Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	30%
4	Renterisiconorm (4a x 4b)	22,1

Schatkistbankieren

Eind 2013 is de Regeling Schatkistbankieren van kracht geworden, in het kader waarvan de decentrale overheden hun overtollige middelen, boven een bepaalde drempel, dienen af te storten bij het ministerie van Financiën. Het toetsen of de regeling op de juiste wijze wordt uitgevoerd vindt plaats op kwartaalbasis.

Berekening drempel schatkistbankieren 2017 (bedragen x € 1.000.000)

	Schatkistbankieren	Jaar 2017
1.	Begrotingsomvang	73,5
2.	Percentage drempel	0,75%
3.	Drempel schatkistbankieren (1 x 2)	0,55

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1.000,-)

Omschrijving	1 ^e kwartaal	2 ^e kwartaal	3 ^e kwartaal	4 ^e kwartaal
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	3	5	57	33
Ruimte onder het drempelbedrag	548	547	494	518
Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	315	414	5.243	3.062

Financieringsbehoefte

Op 30 juni 2017 is er een nieuwe geldlening met een hoofdsom van € 10,0 miljoen en een looptijd van twintig jaar aangetrokken tegen een te betalen rentevergoeding van 1,100% per jaar en op 31 juli 2017 is er een nieuwe geldlening met een hoofdsom van € 7,0 miljoen en een looptijd van twintig jaar aangetrokken tegen een te betalen rentevergoeding van 1,198% per jaar.

5.9 VERBONDEN PARTIJEN

Waterschap Zuiderzeeland heeft bestuurlijke en financiële belangen in verschillende verbonden partijen waaronder gemeenschappelijke regelingen en deelnemingen.

De verbonden partij voert beleid voor het waterschap uit dat het waterschap ook zelf zou kunnen uitvoeren. Om deze reden is het van belang de ontwikkelingen weer te geven in deze paragraaf verbonden partijen. Uiteraard blijft Waterschap Zuiderzeeland beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheden houden ten aanzien van deze partijen. De paragraaf richt zich op belangrijkste wijzigingen die zich hebben voorgedaan in het jaar 2017.

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

De NWB richt zich op het verstrekken van aantrekkelijke financiering voor de Nederlandse publieke sector, waaronder waterschappen. Waterschap Zuiderzeeland heeft 68 aandelen van de Nederlandse Waterschapsbank, hetgeen neerkomt op 0,11% van het totale aandelenkapitaal. De leningenportefeuille van Waterschap Zuiderzeeland bestaat voor een zeer groot deel uit leningen die bij de NWB zijn afgesloten. Om te kunnen voldoen aan de vermogensbehoefte die zijn vastgelegd in het Basel III akkoord keert de NWB sinds 2011 geen dividend meer uit. Eind december 2017 is bekend geworden dat de Europese Centrale Bank de minimale Common Equity Tier 1 ratio voor NWB heeft vastgesteld op 7,625% ingaande per 1 januari 2018. De werkelijke CET 1 ratio van NWB ligt ruimschoots boven het wettelijk vereiste minimum. Per 30 juni 2017 bedroeg de CET 1 ratio van NWB 56,2%.

Unie van Waterschappen (UvW)

De Unie van Waterschappen vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, ze behartigt de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking. Dijkgraaf H. Klavers is lid van het bestuur van de Unie van Waterschappen.

GR Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn (GBLT)

De heffing en inning van de waterschapsbelastingen liggen in handen van GBLT. Door op het gebied van de inning van belastingen samen te werken met anderen, worden de maatschappelijke kosten zo laag mogelijk gehouden. In deze gemeenschappelijke regeling nemen vijf waterschappen en zes gemeenten deel. Heemraad C.A.A.A. Maenhout is sinds 23 november 2016 lid van het Dagelijks Bestuur van GBLT.

GR Aqualysis

Aqualysis verricht als waterlaboratorium het hydrobiologisch, bacteriologisch en chemisch onderzoekswerk voor vijf waterschappen. Door chemisch, bacteriologisch en biologisch onderzoek te verrichten, is controle op naleving van vergunningen mogelijk, alsmede het beheersen en het beoordelen van de kwaliteit van het oppervlaktewater en de controle op het zuiveren van afvalwater. Het laboratorium heeft de gronden en bedrijfsgebouw naast zijn huidige locatie aangekocht om in 2017 / 2018 te gaan verbouwen en alle activiteiten vanaf één locatie uit te voeren. Het bestuur van Aqualysis bestaat uit vijf bestuursleden; elk bestuurslid vertegenwoordigt een deelnemend waterschap. Heemraad A.J.M. Schelwald - van der Kley is namens het waterschap voorzitter van de GR Aqualysis.

GR Het Flevolands Archief

Het Flevolands Archief is de nieuwe naam van het gedeelte van het archief dat in het verleden was ondergebracht bij Nieuw Land Erfgoedcentrum. Het Flevolands Archief is samenwerkingspartner voor diverse overheidsorganen. Dit zijn het Rijk, de provincie Flevoland, de gemeenten Dronten, Lelystad, Urk, Zeewolde en Waterschap Zuiderzeeland. Het archief verzamelt ook particuliere archieven. Het waterschap voldoet met deze samenwerking aan de archiefverplichting voor overheidsorganisaties. Namens het waterschap is heemraad C.A.A.A. Maenhout lid van het Algemeen Bestuur.

GR Het Waterschapshuis

In de gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (HWH) werken de waterschappen samen op het gebied van ICT. In 2017 is de eerder ingezette wijziging van de gemeenschappelijke regeling verder bestendigd. HWH vervult een meer duidelijkere rol als regisseur, beheerder en uitvoerder van de samenwerking tussen de deelnemende waterschappen. In 2017 heeft de evaluatie van HWH 2.0 plaatsgevonden, waarna het Koersplan HWH Wijzer naar 2020 is opgesteld. Namens het waterschap is heemraad C.A.A.A. Maenhout lid van het Algemeen Bestuur.

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer

STOWA is het kenniscentrum van de regionale waterbeheerders in Nederland. STOWA ontwikkelt, vergaart, verspreidt en implementeert toegepaste kennis die de waterbeheerders nodig hebben om de opgaven waarvoor zij in hun werk staan, goed uit te voeren. Deze kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch of sociaalwetenschappelijk gebied. Heemraad A.J.M. Schelwald - Van der Kley is bestuurslid in het bestuur van de stichting.

5.10 EMU-SALDO

Het EMU-saldo is het saldo van de inkomsten en uitgaven van de overheid. Het EMU-saldo van de lokale overheid telt mee voor het EMU-saldo van de totale overheid. Om inzicht te geven in het verwachte EMU-saldo van de lokale overheid is weergave van het saldo een verplicht onderdeel. De cijfers worden daarnaast verstrekt aan het CBS. Sturing op het EMU-saldo is van groot belang in verband met de Wet houdbare overheidsfinanciën (HOF). Het maximale EMU-tekort voor Waterschap Zuiderzeeland bedraagt € 11,2 miljoen. In bijgevoegde tabel is te zien dat we ruim onder deze norm blijven.

	EMU saldo	Bedragen x € 1.000.000
0	Te verdelen resultaat	- 0,1
	– betalingen uit reserves	0,6
1	EMU exploitatiesaldo	0,5
2	Invloed investeringen	
	– netto investeringsuitgaven	– 14,3
	+ afschrijvingen en desinvesteringen	+ 8,8
3	Invloed voorzieningen	
	+ toevoeging aan voorziening t.l.v. exploitatie	+ 1,3
	– betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	– 3,1
	EMU saldo	- 6,8

5.11 TOPINKOMENS

Op 1 januari 2013 is de nieuwe Wet normering topinkomens (WNT) ingegaan. Het doel van de WNT is het tegengaan van bovenmatige beloningen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi) publieke sector. Op grond van de WNT worden inkomens en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen met een publieke taak genormeerd en openbaar gemaakt. De maximering is van toepassing op de hoogst leidinggevend (topfunctionarissen) van de instellingen en interne toezichthouders. Jaarlijks worden de bezoldigingsnormen in een ministeriële regeling aangepast.

Topfunctionarissen zijn, kort gezegd, degenen die behoren tot het hoogste uitvoerende of toezichthoudende orgaan, of de laag daaronder, en in die rol verantwoordelijk zijn voor de gehele instelling of rechtspersoon. Bij waterschappen is de functie van secretaris aangewezen als topfunctionaris.

Op grond van de WNT mag in 2017 het inkomen van topfunctionarissen in de (semi) publieke sector maximaal 100% van het ministersalaris zijn. Dat komt in 2017 neer op € 181.000, inclusief belaste kostenvergoeding en pensioenbijdrage werkgever. Voor ontslagvergoedingen van topfunctionarissen geldt ook een norm van maximaal één jaarsalaris, met een maximum van € 75.000. Bonussen, winstdelingen en andere vormen van variabele beloning zijn niet toegestaan. Voor de rapportage in het kader van de WNT verwijzen wij u naar het [onderdeel over WNT in de jaarrekening](#).

Begroting, resultaat en resultaatbestemming

6. Analyse begroting en resultaat

6.1 BEGROTING EN PROGNOSE FINANCIËEL JAARRESULTAAT

De presentatie van de begroting en de verantwoording hierover vindt volgens de Waterschapswet plaats op basis van de primitieve begroting, inclusief alle daarop betrekking hebbende begrotingswijzigingen en prognoses. In het onderstaande overzicht wordt zichtbaar gemaakt hoe de primitieve begroting, inclusief alle daarop betrekking hebbende begrotingswijzigingen en prognoses, tot stand is gekomen.

Begrotingswijzigingen

In het jaar 2014 heeft de Algemene Vergadering besloten om begrotingswijzigingen niet meer op te sparen tot bij de Bestuursrapportage, maar deze, zodra zij zich voordoen, aan de Algemene Vergadering ter vaststelling voor te leggen. Een aanzienlijk deel van de begrotingswijzigingen in het jaar 2017 is dan ook niet via de Bestuursrapportage gelopen, maar gedurende het jaar 2017 voorgelegd. Alle in het jaar 2017 voorgestelde begrotingswijzigingen zijn door de Algemene Vergadering vastgesteld.

De begrotingswijzigingen in het jaar 2017 waren:
(bedragen x € 1.000)

Begrotingswijzigingen 2017	Jaar 2017
Aanpassing norm tijdsbesteding heemraden	38
Versnelde aanleg duurzame oevers	- 91
Instelling accountantscommissie	3
Informatiestrategie	260
Naar 2017 doorgeschoven werken	425
GR Het Waterschapshuis	- 18
Internationale samenwerking	25
Beoordeling primaire keringen	223
Bestuursrapportage 2017	608
Kwartiermakersfase dijktraject 8-3	30
Totaal begrotingswijzigingen 2017	1.503

Prognose financieel jaarresultaat

In het jaar 2010 heeft de Algemene Vergadering een werkwijze vastgesteld waarin zowel resultaatmeldingen als begrotingswijzigingen bij de Algemene Vergadering worden neergelegd.

In rapportages aan de Algemene Vergadering wordt op basis van meldingen en begrotingswijzigingen een verwachting van het jaarresultaat gegeven zodat de Algemene Vergadering daarvan kennis kan nemen, de voortgang kan monitoren en de consequenties daarvan in het begrotingsproces voor het komende jaar kan meenemen.

In 2017 is driemaal een prognose gegeven van het verwachte jaarresultaat. Hierbij zijn de baten en lasten verdeeld in de categorieën exploitatiebudgetten, kapitaallasten en belastinginkomsten.

In het onderstaande schema zijn de prognoses weergegeven. De primitieve begroting gaat uit van een negatief saldo van baten en lasten van € 0,9 miljoen. Door de inzet van middelen van de tariefegalisatie-reserve bedraagt het totaalresultaat nihil.

Bij de vaststelling van de Bestuursrapportage is een jaarresultaat na dotatie geprognoseerd van negatief € 1,2 miljoen. Bij de behandeling van de MJB 2018-2021 is een prognose afgegeven van negatief € 1,1 miljoen.

Prognose jaarresultaat 2017 (bedragen x € 1.000.000)

Prognose jaarresultaat 2017	In beeld bij Bestuursrapportage 2017	In beeld bij MJB 2018-2021
Exploitatiebudgetten	- 1,2	- 0,9
Kapitaallasten	0,4	0,4
Subtotaal lasten	- 0,8	- 0,5
Belastinginkomsten	0,0	- 0,1
Normaal jaarresultaat	- 0,8	- 0,6
Verwachte dotatie bestemmingsreserve duurzame oevers	- 0,4	- 0,5
Jaarresultaat na dotatie	- 1,2	- 1,1

6.2 ANALYSE GEREALISEERD RESULTAAT

In de [exploitatie rekening](#) van deze verantwoordingsrapportage is een aantal dwarsdoorsneden te vinden van het gerealiseerde resultaat ten opzichte van het begrote resultaat. Iedere dwarsdoorsnede geeft inzicht in de gerealiseerde afwijkingen. In de onderstaande tabel wordt een opstelling gegeven van de afwijkingen van het jaarresultaat ten opzichte van de primitieve begroting. De insteek hierbij is de oorzaken van het gerealiseerde resultaat zo goed mogelijk weer te geven, waarbij het beste inzicht van alle dwarsdoorsneden samen gebruikt wordt.

Gerealiseerd resultaat op afwijkingen (bedragen x € 1.000.000)

Resultaat	Laatste prognose	Jaarresultaat 2017
Exploitatiebudgetten	- 0,9	- 0,2
Kapitaallasten	0,4	0,3
Belastinginkomsten	- 0,1	- 0,6
Normaal jaarresultaat	- 0,6	- 0,5
Lasten gedekt uit bestemmingsreserves		- 0,4
Saldo van baten en lasten		- 0,1

In de primitieve begroting is uitgegaan van een dotatie aan de tariefegalisatie-reserve van € 0,9 miljoen. Deze bijdrage is in het bovenstaande overzicht niet meegenomen.

Algemeen

De Algemene Vergadering is in 2017 een aantal malen geïnformeerd over de verwachting van het jaarresultaat. In de laatste verwachting is een financieel jaarresultaat van negatief € 0,6 miljoen afgegeven.

De realisatie wijkt hiervan € 0,5 miljoen af. Het minder negatieve jaarresultaat 2017 komt hoofdzakelijk door een lagere besteding van de exploitatiebudgetten. Enkele belangrijke zaken hierin zijn de vertraging van het project Grote Trap bij Almere, de lagere dotatie aan de voorziening voormalig bestuur en lagere kosten van planvorming.

GBLT heeft bij de jaaropgaaf belastingheffing en inning 2017 gemeld dat ten opzichte van de in november 2017 afgegeven prognose, de kwijtschelding hoger uitvalt. Dit komt vooral door de forse invorderingsinspanningen in het jaar 2017. Daarnaast viel het nog op te leggen bedrag iets tegen bij de eerdere inschatting.

De kapitaallasten vallen lager uit dan oorspronkelijk begroot, doch iets hoger dan verwacht. De afschrijvingen zijn fractioneel hoger.

Lasten te dekken uit bestemmingsreserves

De Algemene Vergadering heeft besloten om een aantal bijzondere lasten te dekken uit hiervoor ingestelde bestemmingsreserves. De Algemene Vergadering heeft ingestemd met de onttrekking van een aantal bestemmingsreserves met vooraf vastgestelde doelen en bedragen. In het jaar 2017 zijn uitgaven gedaan voor de implementatie van de zorgplicht buitendijkse gebieden, de aanleg van achterstallige duurzame oevers, het project Samen Beter Werken, het project Energie en Gemalen en het project Masterplan Grondstoffen voor een totaalbedrag van € 358.739.

Inzet bestemmingsreserves

De inzet van de bestemmingsreserves is gelijk aan de hiervoor genoemde lasten te dekken uit bestemmingsreserves.

7. Resultaatbestemming

In het reservebeleid ligt een aantal uitgangspunten vast met betrekking tot de wijze waarop met de bestemming van het resultaat wordt omgegaan. Daarbij wordt eerst gekeken of het nodig is om bestaande (bestemmings)reserves aan te vullen. Indien dit niet noodzakelijk is, wordt een negatief resultaat onttrokken aan de egalisatiereserve en een positief resultaat toegevoegd aan de algemene reserve.

In het jaar 2017 is voorgesteld om het resterende saldo van het budget aanleg duurzame oevers te bestemmen aan de bestemmingsreserve duurzame oevers. Verder zijn er gedurende het jaar 2017 andere voorstellen gedaan om nieuwe bestemmingsreserves te vormen vanuit een (eventueel) resultaat en het college acht het op dit moment ook niet noodzakelijk om bestaande reserves aan te vullen.

Daarom wordt de Algemene Vergadering voorgesteld het jaarresultaat 2017 te bestemmen conform de onderstaande tabel.

Resultaatbestemming (bedragen x € 1.000)

Resultaatbestemming	Watersysteemtaak	Zuiveringstaak	Totaal
Bestemmingsreserve duurzame oevers	750	-	750
Algemene reserve	-	493	493
Tarief egalisatie reserve	-1.360	-	-1.360
Gerealiseerd resultaat	- 610	493	- 117

Reserves na bestemming jaarresultaat

De reserves van Waterschap Zuiderzeeland zien er na de bestemming van het jaarresultaat 2017 als volgt uit:

Reserves na bestemming jaarresultaat (bedragen x € 1.000.000)

Risicoreserve per taak	Bedrag
Watersysteemtaak	7,9
Zuiveringstaak	5,2
<i>Totaal risicoreserve per taak</i>	<i>13,1</i>
Algemene reserve	
Watersysteemtaak	1,0
Zuiveringstaak	4,4
<i>Totaal algemene reserve per taak</i>	<i>5,4</i>
Tariefegalisatiereserve	
Watersysteemtaak	3,4
Zuiveringstaak	3,1
<i>Totaal tariefegalisatie reserve per taak</i>	<i>6,5</i>
Bestemmingsreserves	
Bestemmingsreserve baggeren Almere	0,1
Bestemmingsreserve stedelijk water	0,0
Bestemmingsreserve duurzame oevers	0,8
Bestemmingsreserve duurzame energie	0,5
<i>Totaal bestemmingsreserves</i>	<i>1,4</i>
Totaal reserves	26,4

Jaarrekening

8. Balans

8.1 BALANS PER 31 DECEMBER

(bedragen x € 1.000)

Debet	Ultimo 2017	Ultimo 2016	Credit	Ultimo 2017	Ultimo 2016
Vaste activa			Vaste passiva		
Immateriële vaste activa	780	809	<i>Eigen vermogen, bestaande uit:</i>		
Materiële vaste activa	122.863	117.312	- Reserves	26.504	25.191
Financiële vaste activa	10	10	- Gerealiseerd resultaat	-117	712
			Eigen vermogen	26.387	25.903
			Voorzieningen	3.054	4.630
			Vaste schulden met een looptijd van een jaar of langer	87.465	78.304
Subtotaal vaste activa	123.653	118.131	Subtotaal vaste passiva	116.906	108.837
Vlottende activa			Vlottende passiva		
Voorraden	372	322	Netto vlottende schulden met een looptijd van korter dan een jaar	7.643	13.974
Uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar	4.800	7.164	Overlopende passiva	6.141	5.597
Overlopende activa	1.864	2.791			
Liquide middelen	1	0			
Subtotaal vlottende activa	7.037	10.277	Subtotaal vlottende passiva	13.784	19.571
Balanstotaal	130.690	128.408		130.690	128.408

8.2 TOELICHTING OP DE BALANS

8.2.1 Waarderingsgrondslagen

Valuta en notatie

Alle bedragen worden weergegeven in duizenden euro's. In de toelichtende teksten worden de bedragen weergegeven in hele euro's.

Immateriële en materiële vaste activa

De immateriële en materiële vaste activa zijn gewaardeerd op basis van de historische kostprijs minus de lineaire afschrijvingen op basis van de verwachte levensduur.

De overige activa zijn opgenomen tegen nominale waarde.

De afschrijving wordt zo berekend dat bij in gebruik name van het kapitaalwerk:

- vóór 1 juli een volledige jaarafschrijving plaatsvindt;
- ná 1 juli geen afschrijving plaatsvindt.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.

(Im)materiële vaste activa		Termijn
Algemeen		
Grond		geen afschrijving
Bedrijfsmiddelen		5 - 10 jaar
Hardware / software		5 - 8 jaar
Kantoren en centrale werkplaatsen	Civil	40 jaar
	mechanisch/elektrisch	15 jaar
	Inrichting	10 jaar
Waterkeringen		
Waterkeringen		30 jaar
Gemalen, kunstwerken en watergangen		
Watergangen		30 jaar
Gemalen	civil	40 jaar
	mechanisch/elektrisch	20 jaar
Overige kunstwerken		20 - 40 jaar
Zuiveringstechnische werken		
Afvalwaterzuiveringsinstallaties	civil	30 jaar
	mechanisch/elektrisch	15 jaar
Rioolgemalen	civil	30 jaar
	mechanisch/elektrisch	15 jaar
Persleidingen		30 jaar
Verbeteringswerken		30 jaar

Financiële vaste activa

Voor de financiële vaste activa geldt de volgende waarderingsgrondslag:

- de aandelen Nederlandse Waterschapsbank N.V. zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorraden

De voorraad gasolie wordt gewaardeerd op grond van de historische kostprijs.

Uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar

Voor wat betreft debiteuren worden zo nodig individuele voorzieningen getroffen.

Algemene reserves

De algemene reserves fungeren als een algemeen weerstandsvermogen en hebben geen specifieke bestemming. Zij dienen dan ook vooral om eventuele toekomstige tegenvallers van algemene aard, meestal bijzondere omstandigheden, op te vangen.

Bestemmingsreserves

Deze reserves worden tegen de nominale waarde opgenomen. De dotaties aan de bestemmingsreserves vinden plaats bij de bepaling van het jaarresultaat. De onttrekkingen gebeuren, conform de besluitvorming van het bestuur, ten gunste van het resultaat.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd wegens:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
- op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten mede zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Personele voorzieningen

De personele voorzieningen, onderdeel pensioen- en wachtgeldverplichtingen, worden gewaardeerd op basis van de contante waarde. De overige personele voorzieningen worden gewaardeerd op nominale waarde.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen worden gewaardeerd op basis van de nominale waarde.

De vaste schulden met een looptijd van een jaar of langer

De vaste schulden met een looptijd van een jaar of langer zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva zijn, voor zover niet anders vermeld, opgenomen tegen de nominale waarde.

Resultaatbepaling

Ten aanzien van de resultaatbepaling zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de jaarrekening is opgesteld volgens het stelsel van lasten en baten;
- lasten zijn toegerekend aan de periode waarin ze thuishoren;
- baten zijn opgenomen voor zover ze zijn gerealiseerd;
- verliezen worden als last genomen op het moment dat ze voorzienbaar zijn.

8.2.2 Toelichting op de activa

Immateriële vaste activa

Software is opgenomen onder de overige immateriële vaste activa. Het verloop van de immateriële vaste activa kan als volgt worden weergegeven:
(bedragen x € 1.000)

Immateriële vaste activa	Jaar 2017
Boekwaarde begin boekjaar	809
In gebruik genomen investeringen	225
Subtotaal	1.034
Af: afschrijvingen	- 254
Boekwaarde ultimo boekjaar	780

Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa kan als volgt worden weergegeven:
(bedragen x € 1.000)

Materiële vaste activa	Jaar 2017
Openingsbalans begin boekjaar	117.312
Af: onderhanden werken	- 3.236
Boekwaarde begin boekjaar	114.074
In gebruik genomen investeringen	15.508
Subtotaal	129.584
Af: waardeverminderingen	- 51
Af: afschrijvingen	- 8.512
Boekwaarde ultimo boekjaar	121.021
Bij: onderhanden werken	1.842
Totaal activa ultimo boekjaar	122.863

In gebruik genomen investeringen (bedragen x € 1.000)

In gebruik genomen investeringen	Jaar 2017
Kantoren en centrale werkplaatsen	5.681
Gemalen	779
Waterlopen	259
Kunstwerken	513
Afvalwaterzuiveringsinstallaties	589
Slibontwateringsinstallaties	7.243
Rioolgemalen	362
Wateraanvoer	82
In gebruik genomen investeringen	15.508

Nadere specificatie in gebruik zijnde materiële vaste activa (bedragen x € 1.000)

Materiële vaste activa	Boekwaarde begin boekjaar	In gebruik genomen	Afschrijvingen*	Boekwaarde einde boekjaar
Waterkeringen	4.106	-	181	3.925
Gemalen, kunstwerken en watergangen	31.365	1.633	2.307	30.691
Zuiveringstechnische werken	73.416	8.194	5.283	76.327
Bedrijfsgebouwen	4.979	5.681	669	9.991
Overige bedrijfsmiddelen	209	-	122	87
Totaal materiële vaste activa	114.074	15.508	8.562	121.021

* Inclusief waardeverminderingen

In bovenstaande nadere specificatie is voor € 4.525.523 aan grond opgenomen als onderdeel van de specificatie. Hierover wordt niet afgeschreven.

Omdat een specificatie van de materiële vaste activa in de voorgeschreven categorieën, conform artikel 4.42 lid 2 van het Waterschapsbesluit, niet eenduidig valt te maken, is gekozen voor bovenstaande specificatie. De in het Waterschapsbesluit opgenomen categorieën machines, apparaten, werktuigen, grond-, weg- en waterbouwkundige werken zijn opgenomen in de categorieën waterkeringen, gemalen, kunstwerken en watergangen en zuiveringstechnische werken.

Onderhanden werken ultimo boekjaar (bedragen x € 1.000)

Onderhanden werken	Jaar 2017
Waterkeringen	690
Gemalen	99
Kunstwerken	1
Rioolgemalen	372
Kantoren en centrale werkplaatsen	2
Hardware	678
Saldo onderhanden werken	1.842

De negatieve saldi in de bovenstaande tabel komen door vooruit ontvangen bijdragen. Een nadere specificatie van de onderhanden werken ultimo 2017 is te vinden in het onderdeel 'specificatie onderhanden werken ultimo boekjaar'.

Financiële vaste activa

De opgenomen financiële vaste activa vallen in de categorie kapitaalverstrekking aan bedrijven. Het betreft de aanschafwaarde van 42 aandelen A en 26 aandelen B van de NV Nederlandse Waterschapsbank te 's-Gravenhage (€ 9.870). De geschatte netto vermogenswaarde per 31 december 2017 bedraagt € 1.886.000.

Voorraden

De opgenomen voorraden vallen onder de categorie grond- en hulpstoffen voor eigen gebruik. Het betreft in totaal 314.078 liter dieselolie, welke gebruikt wordt in de gemalen, met een voorraadwaarde van € 372.215 (gewogen gemiddelde inkoopprijs).

Uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar (bedragen x € 1.000)

Overige uitzettingen	Jaar 2017
Belastingdebiteuren GBLT	5.065
Af: voorziening dubieuze debiteuren	- 765
Subtotaal overige uitzettingen	4.300
Overige vorderingen	514
Af: voorziening overige vorderingen	- 14
Subtotaal overige vorderingen	500
Overige uitzettingen ultimo boekjaar	4.800

De voorziening dubieuze (handels)debiteuren betreft een inschatting van de verwachte oninbaarheid van de vorderingen.

De voorziening dubieuze belastingdebiteuren bedroeg begin 2017 € 732.000. Op deze post is in het jaar 2017 voor € 1.333.117 onttrokken en voor € 1.365.768 aan dubieuze debiteuren gedoteerd. Aan de hand van een inschatting van de openstaande posten ultimo 2017 is de voorziening dubieuze belastingdebiteuren bepaald op € 764.651.

Overlopende activa

Onder deze post worden de nog te ontvangen bedragen, de vooruitbetaalde bedragen en de nog te verrekenen bedragen opgenomen. Het saldo ultimo 2017 bedraagt € 1.864.124. De samenstelling is als volgt:

(bedragen x € 1.000)

Overlopende activa	Stand primo	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Stand ultimo
Nog op te leggen belastingaanslagen GBLT	1.120	683	1.120	683
Belastingopbrengsten GBLT 2017	286	157	286	157
Afrekening GBLT 2017	232	309	232	309
Waterkracht	240	190	240	190
Subsidie Duurzame Oevers (EU)	-	253	-	253
Provincie Flevoland	-	41	-	41
Doorbelasting personeel	-	34	-	34
Vooruitbetalingen	84	78	84	78
Overig	829	119	829	119
Saldo overlopende activa	2.791	1.864	2.791	1.864

Liquide middelen

Het saldo van deze post bestaat uit:

Liquide middelen	Jaar 2017
Kas	1
Saldo liquide middelen	1

Het kassaldo ultimo 2017 bedraagt € 1.122.

Waterschap Zuiderzeeland heeft ultimo 2017 een negatieve rekening-courantverhouding met de Nederlandse Waterschapsbank. Dit bedrag is opgenomen onder de kortlopende schulden.

8.2.3 Toelichting op de passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen is in de loop van de jaren opgebouwd via de bestemming van (een deel van) het positieve resultaat. Het dient als reserve voor het opvangen van onvoorziene kosten en als financieringsmiddel. De samenstelling van het eigen vermogen voor resultaatverdeling is als volgt: (bedragen x € 1.000)

Reserve	Stand primo	Vermeerderingen	Verminderingen	Stand ultimo
Risicoreserve	13.100	-	-	13.100
Algemene reserve	4.875	-	-	4.875
Tariefegalisatiereserve	6.873	1.115	- 155	7.833
Bestemmingsreserves (overige)	1.055		- 358	696
Totaal reserves	25.903	1.115	-513	26.504
Gerealiseerd resultaat	-		-117	-117
Totaal eigen vermogen	25.903	1.115	-630	26.387

Risicoreserve per taak

De risicoreserves per taak dienen ter dekking van mogelijke risico's die zich voordoen bij de taakuitoefening. De Algemene Vergadering heeft het beleid geformuleerd dat deze risicoreserve bedoeld is als buffer om onverwachte tegenvallers op te kunnen vangen. De hoogte van de risicoreserve is gebaseerd op de periodieke risicoanalyse, waarbij rekening wordt gehouden met het risicoprofiel van het waterschap. De laatst gehouden risicoanalyse gaf een totaal bedrag aan van € 13,1 miljoen. De verdeling over de taken geschiedt op basis van de taakomvang, zoals opgenomen in de laatst vastgestelde meerjarenbegroting. Hierbij was de verhouding tussen de watersysteemtaak en de zuiveringstaak 60 / 40. (bedragen x € 1.000)

Taak	Stand primo	Mutatie	Stand ultimo
Risicoreserve watersysteemtaak	7.860	-	7.860
Risicoreserve zuiveringstaak	5.240	-	5.240
Totaal risico reserves per taak	13.100	-	13.100

Algemene reserve

Deze reserve dient ervoor om te zorgen dat het totaal van de reserves van een minimale omvang is. Een aanzienlijk deel van de algemene reserve is in het kader van het herziene reservebeleid toegewezen aan de risicoreserve en de tariefegalisatiereserve. De herkomst van de reserves, zijnde het resultaat van de watersysteemtaak dan wel de zuiveringstaak, blijft hierbij administratief volgbaar. Er vinden hierbij geen verschuivingen plaats tussen reserves die zijn opgebouwd door de watersysteemtaak en reserves die zijn opgebouwd door de zuiveringstaak.

In het jaar 2017 hebben er geen mutaties van de algemene reserve plaatsgevonden.

De samenstelling van de algemene reserve is als volgt:
(bedragen x € 1.000)

Taak	Stand primo	Mutatie	Stand ultimo
Algemene reserve watersysteemtaak	960	-	960
Algemene reserve zuiveringstaak	3.915	-	3.915
Totaal algemene reserves per taak	4.875	-	4.875

Tariefegalisatiereserve

De Algemene Vergadering heeft bij de vaststelling van de Meerjarenbegroting 2017-2020 besloten om in het jaar 2017 een bedrag van € 1,0 miljoen toe te voegen aan deze reserve. Dit bedrag kan nader worden gespecificeerd in een onttrekking van € 0,1 miljoen aan de tariefegalisatiereserve van de watersysteemtaak en een toevoeging van € 1,1 miljoen aan de zuiveringstaak.

De samenstelling van de tariefegalisatiereserve is door het bovenstaande als volgt:
(bedragen x € 1.000)

Samenstelling	Stand primo	Mutatie	Stand ultimo
Tariefegalisatiereserve watersysteemtaak			
• <i>Basis deel</i>	1.500	-	1.500
• <i>Flexibel deel</i>	3.360	-155	3.205
Tariefegalisatiereserve zuiveringstaak			
• <i>Basis deel</i>	1.000	-	1.000
• <i>Flexibel deel</i>	1.013	1.115	2.128
Totaal tariefegalisatie reserves per taak	6.873	960	7.833

Bestemmingsreserves

(bedragen x € 1.000)

Bestemmingsreserve	Stand primo	Mutaties	Stand ultimo
Bestemmingsreserve baggeren Almere	132	-	132
Bestemmingsreserve stedelijk water	27	-	27
Bestemmingsreserve duurzame oevers	42	-42	-
Bestemmingsreserve buitendijks	55	-55	-
Bestemmingsreserve huisvesting, ICT en mobiele communicatie	88	-88	-
Bestemmingsreserve duurzame energie	710	-173	537
Totaal bestemmingsreserves	1.055	-358	696

In het jaar 2017 hebben de volgende mutaties op de bestemmingsreserves plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve baggeren Almere

Op 27 oktober 2009 heeft de Algemene Vergadering besloten om het achterstallig baggeronderhoud van de gemeente Almere over te nemen voor een te ontvangen afkoopsom van € 2,65 miljoen. Besloten is om hiervoor de bestemmingreserve baggeren Almere in te stellen. In de jaren 2010 tot en met 2015 is er voor een totaalbedrag van € 2.517.686 aan deze reserve onttrokken. In de jaren 2016 en 2017 zijn er geen gelden aan deze reserve onttrokken. Ultimo 2017 resteert nog een bestemmingsreserve baggeren Almere van € 0,1 miljoen.

Bestemmingsreserve stedelijk water

Deze bestemmingsreserve is gevormd door de niet bestede budgetten stedelijk water in het verleden en bedroeg begin 2011 bijna € 3,2 miljoen. De reserve wordt conform AV-besluitvorming gebruikt ter dekking van de kosten van het maatregelenprogramma in het stedelijk gebied. In de jaren 2011 tot en met 2016 is er voor een totaalbedrag van € 3.160.130 aan deze reserve onttrokken. Ultimo 2017 resteert nog een bestemmingsreserve stedelijk water van € 0,0 miljoen.

Bestemmingsreserve duurzame oevers

Deze bestemmingreserve is gevormd ter bekostiging van de aanleg van duurzame oevers (zoals besloten in de Algemene Vergadering van 25 november 2003 en 26 mei 2009). Conform besluiten van de Algemene vergadering van 22 maart 2013, 7 oktober 2014, 29 september 2015 en 25 oktober 2016 is er in de jaren 2014 tot en met 2016 voor een totaalbedrag van € 978.629 aan deze reserve onttrokken. In het jaar 2017 is er, conform besluit 28 november 2017, voor € 42.136 aan deze reserve onttrokken. Ultimo 2017 resteert er geen saldo meer op de bestemmingsreserve duurzame oevers.

Bestemmingsreserve buitendijks

Op 25 september 2012 heeft de Algemene vergadering besloten een bestemmingsreserve buitendijks van € 500.000 te vormen om de benodigde maatregelen voor het op orde brengen van de buitendijkse gebieden uit te kunnen voeren. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2012 in de Algemene Vergadering van 28 mei 2013 is definitief besloten tot instelling van deze bestemmingsreserve. Conform het besluit van de Algemene Vergadering van 22 oktober 2014 is in het jaar 2015 voor een bedrag van € 250.419 aan deze bestemmingsreserve onttrokken. Bij de vaststelling van de jaarstukken 2015 is besloten om een bedrag van € 55.000 van deze bestemmingsreserve af te ramen. In het jaar 2016 is er voor € 139.952 aan deze reserve onttrokken. In het jaar 2017 is er € 54.629 aan deze reserve onttrokken. Ultimo 2017 resteert er geen saldo meer op de bestemmingsreserve buitendijks en zal de reserve worden opgeheven.

Bestemmingsreserve huisvesting, ICT en mobiele communicatie

Op 28 mei 2013 is bij de vaststelling van de jaarrekening 2012 door de Algemene Vergadering besloten om vanuit het positieve jaarresultaat 2012 een bestemmingsreserve in te stellen van € 850.000 ten behoeve van maatregelen in huisvesting, ICT en mobiele communicatie. Conform het besluit van de Algemene Vergadering van 22 oktober 2014 is in het jaar 2015 een bedrag van € 470.009 aan deze bestemmingsreserve onttrokken. In het jaar 2016 is er voor € 291.684 aan deze reserve onttrokken. In 2017 is er € 88.307 uit de reserve onttrokken. Ultimo 2017 resteert er geen saldo meer op de bestemmingsreserve huisvesting, ICT en mobiele communicatie en zal de reserve worden opgeheven.

Bestemmingsreserve duurzame energie

Op 29 september 2015 heeft de Algemene Vergadering besloten tot het instellen van een bestemmingsreserve duurzame energie ter grootte van € 1.000.000 en de hiervoor benodigde gelden in verhouding 60 / 40 tussen de watersysteeltaak en de zuiveringstaak te onttrekken aan de algemene reserve. In het jaar 2015 zijn geen gelden aan deze bestemmingsreserve onttrokken. Conform het besluit van de Algemene Vergadering van 24 november 2015 is in het jaar 2016 voor € 289.994 aan deze reserve onttrokken. In het jaar 2017 is er, conform het besluit van de Algemene Vergadering op 2 februari 2017, voor € 173.666 aan deze reserve onttrokken. Ultimo 2017 resteert nog een bestemmingsreserve duurzame energie van € 0,5 miljoen.

Voorzieningen

(bedragen x € 1.000)

Voorzieningen	Stand primo	Vermeerdering en	Verminderingen	Stand ultim o
Arbeidsgerelateerde verplichtingen				
Pensioenen voormalige bestuurders	1.858		- 208	1.650
Personele reorganisatie	450	157	-391	216
Cao-ontwikkeling		270		270
Baggeren en saneren van waterlopen				
Baggeren	1.704	1.227	-2012	919
Belastingen				
Watersysteemheffing gebouwd	618		-618	-
Totaal voorzieningen	4.630	1.654	-3.229	3.054

De voorzieningen zijn bestemd voor de volgende zaken:

Pensioenen voormalige bestuurders

Deze voorziening heeft tot doel de pensioenverplichtingen van het waterschap naar bestuurders zichtbaar te maken. Aan het begin van 2017 was deze voorziening € 1,9 miljoen groot. In 2017 is aan deze voorziening voor € 84.437 onttrokken ten behoeve van pensioenbetalingen. Op basis van een actuariële berekening van de toekomstige pensioenopgaven van de huidige en voormalige bestuurders is er in 2017 € 123.865 inclusief rekenrente onttrokken aan de voorziening. Dit bedrag was niet begroot, omdat er geen rekening was gehouden met een hogere rekenrente. De jaarlijkse aangroei van rente van de voorziening wordt hierdoor hoger waardoor er minder moet worden gestort voor het noodzakelijke eindkapitaal. De voorziening bedraagt ultimo boekjaar € 1,7 miljoen.

Personele reorganisatie

Deze voorziening heeft tot doel de verplichtingen van het waterschap naar voormalig personeel zichtbaar te maken. Aan het begin van 2017 was deze voorziening € 0,5 miljoen groot. In 2017 is aan deze voorziening voor € 391.499 onttrokken ten behoeve van betalingen van uitkeringen. In 2017 is € 157.013 aan de voorziening toegevoegd, waardoor de voorziening ultimo boekjaar nu ruim € 0,2 miljoen bedraagt.

Cao ontwikkeling

In de Cao onderhandelingen in 2017 is er vanuit de werkgeversdelegatie een eindbod neergelegd. Dit eindbod houdt 3% structurele salarisverhoging in en een eenmalige uitkering van € 1.000 over 2017 en € 500 over 2018. Deze eenmalige uitkeringen zijn eveneens goed voor een stijging van 3%. Omdat het eenmalige bod van € 1.000,- betrekking heeft op het jaar 2017, is er een voorziening getroffen van circa € 0,27 miljoen ten laste van het boekjaar 2017. De bonden hebben het openingsbod overigens van de hand gewezen.

Baggeren

In 2006 is er een integrale gebiedsdekkende baggervisie opgesteld op basis waarvan de keuze is gemaakt om voor het komende decennium tot een effectief uitvoeringsprogramma te komen en de baggerachterstanden weg te werken. Het plan is de afgelopen jaren steeds geactualiseerd. In het

verleden heeft de Algemene Vergadering besloten om schommelingen in de uitvoering op te vangen door middel van een voorziening. De voorziening was aan het begin van 2017 € 1,7 miljoen groot. In het jaar 2017 is er een bedrag van € 1.226.539 aan deze voorziening gedoteerd en is er € 2.011.730 onttrokken aan de voorziening baggeren. Een groot aantal baggerprojecten is doorgeschoven van het jaar 2016 naar het jaar van 2017. De baggervoorziening bedraagt ultimo boekjaar € 1,0 miljoen en is van voldoende omvang om de genoemde projecten uit te voeren.

Watersysteemheffing gebouwd

Met het tekenen van een fiscale vaststellingsovereenkomst in januari 2017 is de waarde van de Maxima-centrale definitief bepaald voor de voorgaande jaren en kan deze voorziening worden opgeheven.

Vaste schulden met een looptijd van een jaar of langer

De opgenomen vaste schulden vallen in de categorie onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen. Het zijn langlopende geldleningen met een looptijd langer dan één jaar ter financiering van de investeringen. Het verloopoverzicht is als volgt:
(bedragen x € 1.000)

Stand begin boekjaar	78.304
Nieuw aangegane geldleningen	16.000
Af: aflossingen	- 6.839
Saldo langlopende geldleningen	87.465

De aflossingsverplichting van de aangegane geldleningen voor het boekjaar 2017 is € 7.638.448. De rentelast over het boekjaar bedraagt € 2.372.112.

Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan een jaar

(bedragen x € 1.000)

Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan een jaar	Jaar 2017
Rekening-courant banken	2.731
Schulden aan leveranciers	4.879
Omzetbelasting	33
Saldo netto vlottende schulden met een looptijd korter dan een jaar	7.643

De netto vlottende schulden met een looptijd korter dan een jaar van het waterschap zijn op basis van nominale waarde gewaardeerd.

Overlopende passiva

(bedragen x € 1.000)

Overlopende passiva	Jaar 2017
Rente langlopende schulden	1.221
Advies en onderzoek	138
Afvalinzameling en slibafvoer	273
Bijdragen aan derden	215
Energie	312
Grond	125
Inhuur	56
Onderhoud	449
Overige nog te betalen bedragen	222
Vooruit ontvangen subsidiegelden	768
Overige vooruit ontvangen bedragen	5
Reservering vakantietoeslag	17
Reservering verlofrechten	939
Loonheffing en sociale lasten	1.401
Saldo overlopende passiva	6.141

Specificatie vooruit ontvangen subsidiegelden

(bedragen x € 1.000)

Vooruit ontvangen subsidiegelden	Stand primo	Toevoegingen	Vrijgevallden bedragen	Stand ultimo
Rijk	-	1.356	721	635
Openbare lichamen	2	137	5	133
Vooruitontvangen subsidiegelden	2	1.493	726	768

Volgens het Waterschapsbesluit worden onder de overlopende passiva de nog te betalen lasten opgenomen, waarvan in het jaar 2017 geen factuur is ontvangen, maar die wel conform het stelsel van baten en lasten ten laste van het jaar 2017 moeten worden gebracht. Ook de vooruit ontvangen opbrengsten worden in deze post opgenomen.

Door de invoering van het IKB (Individueel Keuze Budget) voor werknemers vallend onder de SAW Waterschappen, wordt er vanaf het jaar 2012 alleen nog vakantiegeld gereserveerd voor de leden van het college van Dijkgraaf en Heemraden. Zij vallen namelijk niet onder de SAW Waterschappen, maar onder de sector Rijk.

8.2.4 Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Leaseverplichting wagenpark

Het wagenpark van het waterschap wordt geleased. Het totaal aan verplichtingen ingevolge de totale looptijd van de overeenkomsten met de leasemaatschappijen bedraagt op de balansdatum € 1.584.379. Voor het jaar 2017 bedraagt de verplichting € 450.567.

Leaseverplichting print- en kopieermachines

De print- en kopieermachines van het waterschap worden geleased. Het totaal aan verplichtingen ingevolge de looptijd van de overeenkomst met de leasemaatschappij bedraagt op de balansdatum € 83.673. Voor het jaar 2017 bedraagt de verplichting € 27.891.

Juridische claims

Het waterschap wordt met enige regelmaat geconfronteerd met juridische claims betreffende schade als gevolg van wateroverlast bij extreme weersomstandigheden. Het standpunt van het waterschap hierin is dat het waterschap hiervoor niet aansprakelijk is, tenzij de schade is ontstaan door nalatigheid van het waterschap.

Bankgarantie

Waterschap Zuiderzeeland heeft een lopende bankgarantie voor een bedrag van € 215.661,- ten gunste van de Unie van Waterschappen.

8.2.5 Specificatie onderhanden werken ultimo boekjaar

Artikel 4.42 lid 6 van het Waterschapsbesluit schrijft voor dat in de toelichting op de balans een totaaloverzicht wordt gegeven van alle onderhanden werken, waarbij de verwachtingen worden gegeven over het vervolg van deze werken.

(bedragen x € 1.000)

Project	Gevoteerd krediet	Uitgaven ultimo 2017	Verwachting
711030 Verbeteropgave buitendijkse keringen	2.900	633	Conform planning
721306 Hevels Westermeerdijk	1.041	57	Conform planning
724004 Gemaal Vissering, renovatie pompinstallatie	600	149	Conform planning
724009 Renovatie Gemaal Smeenge	290	71	Conform planning
724015 Dakbedekking Blocq van Kuffeler	150	10	Conform planning
724022 Dakbedekking Wortman	300	17	Conform planning
724070 Bodemsanering grond Wortman	0	- 148	Conform planning
724099 Optimaliseren stuwen en inlaten	265	9	Conform planning
730704 Vervanging stuw Ruttensevaart	114	-8	Conform planning
735002 Renovatie rioolgemaal Swifterbant	525	136	Conform planning
735028 Renovatie rioolgemaal Sportlaan	55	14	Conform planning
735093 Renovatie rioolgemaal De Stier	116	1	Conform planning
735094 Renovatie rioolgemaal De West	576	221	Conform planning
740503 Herinrichting kantoor Larserbos	202	2	Conform planning
750125 Vervangen server hardware	667	576	Conform planning
750513 Digitalisering	770	102	Conform planning
Saldo onderhanden werken		1.842	

9. Exploitatierekening

Het Waterschapsbesluit schrijft voor dat de exploitatierekening in drie verschillende indelingen wordt gepresenteerd in de jaarrekening, te weten naar kosten- en opbrengstsoorten, naar programma's en naar kostendragers.

9.1 EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN

(bedragen x € 1.000)

	Omschrijving	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
	Lasten				
4.1	Rente en afschrijvingen	11.840	11.493	11.528	11.925
4.2	Personeelslasten	22.979	23.852	24.837	23.446
4.3	Goederen en diensten van derden	36.731	37.740	35.843	35.303
4.4	Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	1.957	2.786	2.626	2.363
	Subtotaal lasten	73.507	75.871	74.834	73.037
	Baten				
8.1	Financiële baten	600	650	649	1.230
8.2	Personeelsbaten	-	-	159	59
8.3	Goederen en diensten aan derden	1.668	1.733	1.641	1.327
8.4	Bijdragen van derden	1.528	1.425	2.043	1.026
8.5	Waterschapsbelastingen	70.247	71.197	70.521	68.936
8.6	Interne verrekeningen	424	324	304	340
	Subtotaal baten	74.467	75.329	75.318	72.918
	Saldo van baten en lasten	960	- 542	484	- 119
9.1	Inzet tariefegalisatie-reserve	- 960	- 960	- 960	- 380
9.2	Inzet bestemmingsreserves	-	-	359	1.211
	Gerealiseerd resultaat	-	- 1.502	- 117	712

9.2 TOELICHTING OP DE EXPLOITATIEREKENING

In het volgende hoofdstuk wordt een toelichting gegeven op de exploitatierekening. Om niet te veel in herhaling te vervallen, wordt in de exploitatierekening naar programma's en naar kostendragers verwezen naar eerder gegeven toelichtingen.

9.2.1 Waarderingsgrondslagen

Algemeen

Belangrijke verschillen tussen de begroting en realisatie zijn nader toegelicht. De hierbij gepresenteerde begroting is, conform het Waterschapsbesluit, de primitieve begroting inclusief alle daarop betrekking hebbende begrotingswijzingen. Een analyse van de afwijkingen tussen de primitieve begroting én de primitieve begroting inclusief alle begrotingswijzingen is te vinden in het onderdeel: [Analyse begroting en resultaat](#).

Valuta en notatie

Alle bedragen worden weergegeven in duizenden euro's. In de toelichtende teksten worden de bedragen weergegeven in hele euro's.

Baten en lasten

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden genomen zodra deze gerealiseerd zijn. Verliezen worden verwerkt als die zich aftekenen.

9.2.2 Toelichting op de lasten

Rente en afschrijvingen

(bedragen x € 1.000)

Rente en afschrijvingen	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Rente	2.891	2.740	2.712	3.505
Afschrijvingen en duurzame waardeverminderingen	8.949	8.753	8.816	8.421
Totaal	11.840	11.493	11.528	11.925

De rentelasten vallen lager uit door zowel een lagere korte rente op rekening-courantkrediet en de lage lange rente op de vaste schulden met een looptijd van een jaar of langer.

De afschrijvingen vallen € 35.827 hoger uit dan de bijgestelde begroting. Ook de duurzame waardeverminderingen vallen licht hoger uit door iets meer grondaankopen dan gepland. Op basis van het vastgestelde activabeleid wordt 50% van de aanschafprijs van duurzame oeveren als waardevermindering in de exploitatie meegenomen. De duurzame waardevermindering, die onderdeel uitmaakt van de kostenpost afschrijvingen en duurzame waardeverminderingen, bedroeg in het jaar 2017 € 50.606. In de begroting was rekening gehouden met een waardevermindering van € 23.556.

Personeelslasten

(bedragen x € 1.000)

Personeelslasten	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Salarissen personeel en bestuur	14.623	14.593	14.360	14.090
Sociale premies	3.700	3.766	3.935	3.699

Overige personeelslasten	2.499	2.542	3.057	2.841
Personeel van derden	2.157	2.951	3.486	2.816
Totaal	22.979	23.852	24.837	23.446

Personeel van derden wordt ingehuurd vanwege openstaande vacatures, ziekte / zwangerschapsverlof en tijdelijk benodigde extra capaciteit (piekbelasting) of deskundigheid. De dekking van de tijdelijke krachten vindt plaats uit het totaal van de personeelslasten en de overige aan de afdelingen toegewezen budgetten.

Goederen en diensten van derden

(bedragen x € 1.000)

Goederen en diensten	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Duurzame gebruiksgoederen	1.014	955	1.341	1.428
Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen	1.332	1.332	1.335	1.406
Energie en water	4.370	4.081	4.064	4.086
Huren, pachten en rechten	1.111	996	942	1.084
Verzekeringen	178	204	162	160
Belastingen	51	52	57	62
Onderhoud door derden	12.446	13.411	11.866	12.277
Overige diensten derden	16.229	16.709	16.077	14.799
Totaal	36.731	37.740	35.843	35.303

Duurzame gebruiksgoederen

Gebruiksgoederen die bestemd zijn voor gebruik gedurende één jaar of langer, behoren in beginsel niet in de exploitatierekening te worden verantwoord, maar te worden geactiveerd. Indien met de stichting of aankoop hiervan slechts een relatief gering bedrag gemoeid is, komt het echter in de praktijk voor dat de betreffende uitgaven niet worden geactiveerd, maar in één keer ten laste van de exploitatierekening worden gebracht. Deze verantwoording kan op deze kostensoort gebeuren. De kostensoort omvat dan ook de aanschaf van goederen met een economische levensduur van één jaar of langer die in de exploitatierekening worden verantwoord. Op de kostensoort gebruiksgoederen is € 386.000 meer uitgegeven dan was begroot.

Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen

De kostensoort omvat alle kosten die samenhangen met de aankoop van goederen die bestemd zijn voor gebruik en verbruik binnen de productieprocessen en minder dan een jaar ten dienste van het waterschap staan (en geen brandstoffen zijn). Gebruiksgoederen die bestemd zijn voor gebruik gedurende één jaar of langer en die in de exploitatierekening worden verantwoord, worden niet tot deze kostensoort gerekend, maar tot de kostensoort 'Duurzame gebruiksgoederen'. Op de kostensoort 'Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen' is € 3.000 meer uitgegeven dan was begroot.

Energie en water

Deze kostensoort heeft betrekking op het energieverbruik van het waterschap, alsmede op de aankoop van energiedragers. Op de kostensoort energie en water is € 17.000 minder uitgegeven dan begroot.

Huren, pachten en rechten

Deze kostensoort omvat de betaalde huren alsmede de betaalde recognities, precariobelasting, licentie-, auteurs-, repro- en octrooirechten en alle andere betaalde rechten. De huren kunnen betrekking hebben op onroerende goederen zoals gebouwen, (dienst)woningen en opstallen, en roerende goederen zoals vervoermiddelen, rollend en varend materieel, machines, werktuigen, gereedschappen, apparatuur, instrumenten en kantoormachines. Op de kostensoort huren, pachten en rechten is € 54.000 minder uitgegeven dan was begroot.

Verzekeringen

Tot de kostensoort 'verzekeringen' worden gerekend de door het verzekeringswezen verrichte diensten, met uitzondering van de diensten van sociale verzekeringsinstellingen (deze worden tot de kostensoort 'sociale lasten' gerekend). Tot de kostensoort behoren: brand-, inbraak- en stormschadeverzekering, glasschadeverzekering, verzekering wettelijke aansprakelijkheid, schadeverzekering roerende en onroerende goederen, verzekering van onderhoudswerkzaamheden, transportverzekering, fraude- en geldwaardeverzekering, reconstructieverzekering en de collectieve ongevallenverzekering. Op de kostensoort verzekeringen is € 42.000 minder uitgegeven dan was begroot. Dit komt doordat de Construction All Risk (CAR) verzekeringen niet zijn verantwoord in de exploitatie, maar zijn toegerekend naar de investeringsprojecten.

Belastingen

Tot de 'belastingen' worden gerekend de kostprijsverhogende belastingen die door derden aan het waterschap worden opgelegd. Hieronder vallen de gemeentelijke belastingen, zoals de onroerendezaakbelasting en rioolbelasting. Tot de kostensoort worden niet gerekend de bij levering van goederen en diensten verschuldigde belastingen zoals omzetbelasting, invoerrechten, accijnzen en assurantiebelasting. Deze laatste belastingen worden gerekend tot de kostensoort waartoe de betreffende levering van goederen of diensten behoort; ook in de gevallen waarin die belastingen afzonderlijk worden betaald. Op de kostensoort belastingen is € 5.000 meer uitgegeven dan was begroot.

Onderhoud door derden

'Onderhoud door derden' omvat de door het waterschap aan derden uitbestede werkzaamheden die tot doel hebben een bepaald object in stand te houden. Tot deze kostensoort behoort ook het groot onderhoud, dat nodig is om een verwaarloosd object weer in goede staat te brengen, mits de kosten van dit onderhoud niet worden afgeschreven. Indien in de aan derden te betalen vergoeding ook een bedrag voor verbruikt materiaal is opgenomen, wordt dit ook op deze kostensoort geboekt. Tot het 'Onderhoud door derden' behoren: onderhoud waterkeringen, onderhoud watergangen en kunstwerken, het onderhoud zuiveringsinstallaties, transportsystemen en slibverwerkingsinstallaties, schoonmaakwerkzaamheden, onderhoud kantoorgebouwen en daarbij behorende tuinen, alsmede van de in de gebouwen aanwezige inventaris en de daartoe behorende installaties, onderhoud kantoormachines zoals kopieermachines, computers en randapparatuur, onderhoud van software, onderhoud werkplaatsen, magazijnen en laboratoria, alsmede van de daarin aanwezige inventaris en de daartoe behorende installaties en het onderhoud aan rijdend en varend materieel. Op de kostensoort onderhoud is € 1.545.000 minder uitgegeven dan was begroot. De grootste post in deze onderbesteding komt door de vertraagde aanleg van de Grote Trap.

Overige diensten derden

Tot deze kostensoort behoren de door het waterschap aan derden uitbestede werkzaamheden en de door derden geleverde diensten voor zover deze niet behoren tot één van de voorgaande kostensoorten en waarvoor geldt dat er een rechtstreeks verband is tussen de geleverde dienst en de bijbehorende lasten. Tot de 'Overige diensten door derden' worden onder andere gerekend: juridische, financiële, technische en overige adviezen door derden, contributies en bijdragen aan verenigingen en stichtingen die prestaties leveren ten behoeve van het functioneren van het waterschap (Unie van Waterschappen, STOWA, enz.), diensten van taxateurs, notarissen, makelaars en andere tussenpersonen, proces- en gerechtskosten, honoraria van accountants, artsen en anderen met een vrij beroep, controle op geldelijk beheer, boekhouding en jaarrekening,

diensten van het bankwezen, advertentie- en reclamekosten, telefoonkosten, portokosten, perceptiekosten bij uitbestede belastingheffing, incassokosten, dienstverleningen computerservicebureaus (externe gegevensverwerking), bewaking en beveiliging, kaartvervaardiging en luchtkartering, vergunningen (inclusief leges), opdrachten aan externe onderzoeksbureaus, bijdragen aan de publicatie van brochures, boeken, enz., aan derden uitbetaalde schadevergoedingen, gegevensverstrekking door derden (onder andere Kadaster en gemeenten), afvoer van afval, vuil en reststoffen (bijvoorbeeld van zuiveringsinstallaties en kantoorgebouwen), gemeentelijk reinigingsrechten, slibverwerking en -afvoer door derden, betalingen aan Rijk, provincies, gemeenten, andere waterschappen en overige publiekrechtelijke organen en particulieren voor door hen uitgevoerde werkzaamheden in het kader van de exploitatie (een voorbeeld is de aan een ander waterschap betaalde vergoeding voor de zuivering van grensoverschrijdend afvalwater). Op de kostensoort 'Overige diensten derden' is € 632.000 minder uitgegeven dan was begroot.

Toevoegingen aan voorzieningen / onvoorzien

(bedragen x € 1.000)

Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Voormalig bestuur en personeel	100	100	33	547
Dubieuze belastingdebiteuren	500	1.450	1.366	474
Dubieuze debiteuren	-	-	-	14
Baggeren	1.227	1.227	1.227	1.237
Bezwaren gebouwd	-	-	-	90
Onvoorzien	130	9	-	-
Totaal	1.957	2.786	2.626	2.363

Tot de kostensoort toevoegingen aan voorzieningen behoren bedragen die in het jaar aan de voorzieningen zijn toegevoegd.

De toevoeging aan de voorziening voormalig bestuur en personeel komt voort uit nieuwe actuariële berekeningen van pensioenen en personeelsregelingen.

De voorziening dubieuze belastingdebiteuren was primitief begroot op € 500.000. Op basis van de tussentijdse rapportage van GBLT is de dotatie eenmalig met € 950.000 verhoogd tot € 1.450.000. De uiteindelijke dotatie bedraagt € 1.365.768. Op basis van een beoordeling van de (handels)debiteuren wordt geen dotatie aan de voorziening dubieuze (handels)debiteuren noodzakelijk geacht.

Het genoemde bedrag van € 1.226.539 voor baggeren is de jaarlijkse dotatie aan deze voorziening. De jaarlijkse uitgaven van baggerprojecten worden ten laste van deze voorziening gebracht (zie ook toelichting op de passiva, onderdeel voorzieningen).

Onvoorzien

Tot 'onvoorzien' behoren de op de begroting te ramen lasten die dienen om onvoorziene lasten te kunnen financieren. Op deze kostensoort worden geen bedragen verantwoord. In de primitieve begroting is voor onvoorziene uitgaven een bedrag van € 130.000 opgenomen. De post onvoorzien is in 2017 bijna geheel benut. Er is € 27.000 besteed aan het onderzoeksprogramma Wetsus, er is € 44.000 besteed aan het project Energie en Gemalen en er is € 50.000 besteed aan het opnieuw wikkelen van de kapotte motor van gemaal Smeenge.

9.2.3 Toelichting op de baten

Financiële baten

(bedragen x € 1.000)

Financiële baten	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Interne rentebaten	600	600	600	1.200
Externe rentebaten	-	50	49	30
Totaal	600	650	649	1.230

Deze opbrengstsoort heeft betrekking op de door derden aan het waterschap betaalde vergoedingen in verband met vorderingen en verstrekte leningen, de tegenboeking van de berekende, bespaarde rente over eigen financieringsmiddelen (interne rentebaten) en de door bedrijven uitgekeerde opbrengsten uit bedrijfsvoeringen wegens kapitaaldeelname van het waterschap in de vorm van aandelen of anderszins.

De interne rentebaten hebben betrekking op de bespaarde rente over het eigen vermogen. Deze rente wordt zowel onder de baten als de lasten opgenomen.

De externe rentebaten hebben betrekking op de ontvangen rente van aangegane kasgeldleningen. Hiervan is de rente in het jaar 2017 negatief geweest; wij ontvangen dus een rentevergoeding wanneer wij geld lenen!

Personeelsbaten

(bedragen x € 1.000)

Personeelsbaten	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Uitkeringen personeel	-	-	159	59
Totaal	-	-	159	59

Tot deze opbrengst behoren de baten van de overige loonkostenvergoedingen die ontvangen zijn van derden, zoals de uitkering van het UWV voor zwangerschaps- en bevallingsverlof.

Goederen en diensten aan derden
(bedragen x € 1.000)

Goederen en diensten aan derden	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Retributies	117	157	157	49
Inkomsten bestuursdwang	-	-	3	23
Bijdrage exploitatie overheden	952	952	787	766
Opbrengst materialen en diensten	-	-	44	38
Levering warmte	5	5	5	6
Opbrengst uit eigendommen	594	619	645	445
Totaal	1.668	1.733	1.641	1.327

Op de opbrengstsoort goederen en diensten aan derden is volgens bovenstaande specificatie € 92.000 minder ontvangen dan was begroot. Hoofdoorzaken van deze lagere opbrengsten zijn de lagere doorbelasting van kosten van rioolbeheer.

Bijdragen van derden

De bijdragen van derden omvatten vooral bijdragen van derden aan het waterschap waarbij geen rechtstreeks verband is tussen de bijdrage en de door het waterschap verrichte dienst of uitgevoerd werk. Onder deze categorie worden alle subsidieopbrengsten verantwoord. Ook de 'opbrengsten' kostendeling worden op deze post verantwoord. Het totaal aan niet-begrote opbrengsten bedroeg ruim € 600.000. Enkele grotere posten zijn de bijdragen van medeoverheden aan het baggerprogramma en maaierwerkzaamheden, de bijdragen voor het project Drontermeerdijk, subsidies voor het buitenlandbeleid en de subsidie voor onderzoek objectbescherming.

Waterschapsbelastingen

(bedragen x € 1.000)

Waterschapsbelasting	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Watersysteemtaak	42.721	42.736	42.260	41.087
Zuiveringstaak	27.526	28.461	28.261	27.849
Totaal	70.247	71.197	70.521	68.936
Watersysteemheffing				
Watersysteemheffing ingezetenen	11.072	11.172	11.178	10.895
Watersysteemheffing gebouwd	21.575	21.575	21.503	21.068
Watersysteemheffing ongebouwd	8.134	8.134	7.986	7.951
Watersysteemheffing wegen	848	848	858	867
Watersysteemheffing natuur	923	923	922	900
Verontreinigingsheffing	746	746	664	664
Watersysteemheffing voorgaande jaren	-	- 85	- 733	- 1.018
Subtotaal watersysteemheffing	43.299	43.313	42.378	41.327
Zuiveringsheffing				
Zuiveringsheffing huishoudens	21.783	22.018	22.006	21.912
Zuiveringsheffing bedrijven	6.777	6.977	7.085	6.690
Zuiveringsheffing voorgaande jaren	-	500	481	390
Subtotaal zuiveringsheffing	28.560	29.495	29.572	28.992
Kwijtschelding				
Kwijtschelding watersysteemheffing	- 578	- 578	- 735	- 640
Kwijtschelding zuiveringsheffing	- 1.033	- 1.033	- 1.311	- 1.143
Subtotaal kwijtschelding	- 1.611	- 1.611	- 2.046	- 1.783
Onttrekking aan voorziening Maxima-centrale / natuurbezwaren	-	-	618	400
Totaal	70.247	71.197	70.521	68.936

De aanslagoplegging en invordering van de waterschapsbelastingen geschiedt door het Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn (GBLT). De gerealiseerde belastingopbrengsten zijn ontleend aan het jaaroverzicht belastingopbrengsten 2017, dat is

opgesteld door GBLT. De controle op de juistheid en volledigheid van de belastingopbrengsten maakt onderdeel uit van het controleprogramma van de accountant van GBLT.

Voor een analyse van de gerealiseerde opbrengsten waterschapbelastingen ten opzichte van de begrote opbrengsten verwijzen wij u naar de verplichte paragraaf [Waterschapbelastingen](#).

Interne verrekeningen

(bedragen x € 1.000)

Interne verrekeningen	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Geactiveerde lasten	424	324	304	340
Totaal	424	324	304	340

De eigen bijdrage aan investeringen, zoals het inzetten van eigen personeel, wordt conform het activabeleid geactiveerd en opgenomen in de post geactiveerde lasten.

Onttrekking aan bestemmingsreserves

De inzet van de bestemmingsreserves is gelijk aan de door de Algemene Vergadering vastgestelde lasten te dekken uit bestemmingsreserves.

De werkelijke lasten zijn opgenomen in de exploitatierekening. De lasten zijn niet begroot, omdat vaak niet duidelijk is in welk jaar een bepaalde activiteit wordt uitgevoerd, waarvan de lasten worden gedekt door een onttrekking van eenzelfde bedrag aan de daarvoor ingerichte bestemmingsreserve.

9.3 EXPLOITATIEREKENING NAAR PROGRAMMA'S

Algemeen

In dit onderdeel is de realisatie van de begroting naar programma's opgenomen. De gerealiseerde bedragen worden per programma in beeld gebracht conform de door de Algemene Vergadering vastgestelde programma-indeling. In het jaarverslag zal op de realisatie van de beoogde resultaten en de realisatie van de geplande activiteiten worden ingegaan. Voor een goede vergelijkbaarheid van de cijfers zijn zowel de baten als de lasten van de zaken die via de bestemmingsreserves lopen in de overzichten opgenomen.

Systematiek van kostentoerekening

Bij Waterschap Zuiderzeeland wordt het principe van integrale kostentoerekening toegepast. Dit betekent dat zowel directe als indirecte kosten, zoveel mogelijk aan een product worden toegerekend ten behoeve van de berekening van een kostprijs. Alle kosten, die een direct verband hebben met het product, worden toegerekend. Hieronder vallen materiële kosten, loonkosten en kapitaallasten.

Onder indirecte kosten wordt verstaan de kosten die niet rechtstreeks samenhangen met een product. Deze indirecte kosten worden vaak aangeduid als overheadkosten. Voorbeelden van overheadkosten zijn managementkosten, huisvestingskosten en automatiseringskosten. Deze kosten worden met een verdeelsleutel verdeeld over afdelingen of producten, waaraan zij een bijdrage leveren. De wijze waarop overhead wordt toegerekend is de kostenplaatsenmethode. Dit betekent dat de indirecte kosten bij de afdeling waar ze worden gemaakt eersrt worden geadmistreerd op een hulpkostenplaats. Vervolgens worden de indirecte kosten op basis van een verdeelsleutel doorbelast naar een andere afdeling (hoofdkostenplaats).

Programma Algemeen

Het programma Algemeen omvat zowel de functionele overheidstaak, de taken op het gebied van omgeving en organisatie, water en ruimte als de bedrijfsvoering van het waterschap.

Overzicht programma Algemeen (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Functionele overheid	7,7	7,9	7,5	6,3
Omgeving en organisatie	1,6	1,4	1,8	1,3
Water en ruimte	1,0	1,0	0,8	0,7
Bedrijfsvoering	12,4	13,5	13,4	11,7
Totaal programmalasten	22,7	23,8	23,5	20,0

De realisatie van de lasten van het programma Algemeen wijkt € 0,3 miljoen af van de bijgestelde begrote cijfers. Een uitgebreide analyse van het resultaat wordt gegeven in de toelichting op de exploitatierekening.

Programma Waterveiligheid

Om de polders te beschermen tegen het water uit het IJsselmeer, het Markermeer, het IJmeer en de randmeren, onderhoudt en beheert Waterschap Zuiderzeeland ruim tweehonderd kilometer waterkeringen.

Overzicht programma Waterveiligheid (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Veilige omgeving om te wonen, werken en recreëren	6,9	7,2	7,0	6,9
Totaal programmalasten	6,9	7,2	7,0	6,9

De realisatie van de lasten van het programma Veiligheid wijkt € 0,2 miljoen af van de bijgestelde begrote cijfers. Een uitgebreide analyse van het resultaat wordt gegeven in de toelichting op de exploitatierekening.

Programma Voldoende Water

In het programma Voldoende Water gaat het om het voorkomen van wateroverlast. Water komt door regenbuien de polder in, maar ook doordat kwelwater vanuit de ondergrond omhoog komt en door dijken heen sijpelt. Als er in een korte tijd heel veel neerslag valt, is de kans groot dat delen van de polders onder water komen te staan. Het wateroverschot wordt met behulp van de zeven hoofdgemalen van het waterschap uit de polders gepompt. Aan de andere kant kan het, als er lange tijd geen neerslag valt, soms ook te droog worden in de polder. Zorgen voor voldoende water betekent de ene keer water wegpompen en de andere keer juist water binnenlaten.

Overzicht programma Voldoende Water (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Watersysteem op orde en waterpeil juist ingesteld	19,0	19,6	18,4	19,7
De kans op wateroverlast in het beheergebied is beperkt	0,3	0,3	0,2	0,4
De kans op watertekort in het beheergebied is beperkt	0,1	0,1	0,2	0,2
Totaal programmalasten	19,4	20,0	18,8	20,3

De realisatie van de lasten van het programma Voldoende Water wijkt € 1,2 miljoen af van de bijgestelde begrote cijfers. Dit wordt voor een groot deel bepaald door de onderuitputting van het budget aanleg duurzame oevers. Een uitgebreide analyse van het resultaat wordt gegeven in de toelichting op de exploitatierekening.

Programma Schoon Water

Waterschap Zuiderzeeland werkt aan schoon water in het gehele beheergebied. Schoon water betekent een goed watersysteem. Het watersysteem wordt als goed beoordeeld als het goed is vanuit chemisch oogpunt (niet vervuild), biologisch oogpunt (goede leefomgeving) en vanuit het oogpunt van de gebruikers (belevingswaarde). De belevingswaarde is met name relevant voor het stedelijk waterbeheer.

Daarnaast zuivert Waterschap Zuiderzeeland het afvalwater uit de provincie in vijf afvalwaterzuiveringsinstallaties (AWZI's). Dit afvalwater wordt merendeels aangevoerd via de gemeentelijke riolering. Na zuivering in de AWZI's wordt het afvalwater teruggebracht naar het oppervlaktewater. Waterschap Zuiderzeeland stelt strenge vergunningseisen aan bedrijven die afvalwater willen lozen. Ook worden er maatregelen genomen ten behoeve van het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Overzicht programma Schoon Water (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Goede kansen voor flora en fauna	0,5	0,6	0,6	0,6
Goede oppervlaktewaterkwaliteit	1,6	1,6	1,6	1,5
Robuust afvalwatersysteem, doelmatig beheerd en duurzaam ingericht	18,2	18,5	18,2	18,5
Totaal programmalasten	20,3	20,7	20,4	20,6

De realisatie van de lasten van het programma Schoon Water wijkt € 0,4 miljoen af van de bijgestelde begrote cijfers. Een uitgebreide analyse van het resultaat wordt gegeven in de toelichting op de exploitatierekening.

Algemene dekkingsmiddelen

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen. Het betreft de omslagen en de zuiveringsheffing. De omslagen zijn ter financiering van de watersysteemtaak, de zuiveringsheffing is ter financiering van de zuiveringstaak.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Programma Algemeen	22,7	23,8	23,5	20,0
Programma Waterveiligheid	6,9	7,2	7,0	6,9
Programma Voldoende Water	19,4	20,0	18,8	20,3
Programma Schoon Water	20,3	20,7	20,4	20,6
Totaal programmalasten	69,3	71,7	69,7	67,8
Belastingopbrengsten*	70,3	71,2	70,5	68,9
Mutatie tarief egalisatiereserve	- 1,0	- 1,0	- 1,0	- 0,4
Gerealiseerd resultaat	-	- 1,5	- 0,1	0,7

*De genoemde bedragen zijn inclusief de dotatie aan de voorziening bezwaren natuurterreinen.

Het totaal van de programmalasten wijkt € 1,4 miljoen af van de bijgestelde begrote lasten. Deze afwijking is procentueel ongeveer twee procent.

De gerealiseerde belastingopbrengst is € 0,7 miljoen lager dan de bijgestelde begrote belastingopbrengst. In paragraaf [Waterschapsbelastingen](#) wordt uitgebreid ingegaan op de belangrijkste oorzaak van dit verschil.

In het jaar 2017 zijn de volgende onttrekkingen geweest aan de bestemmingsreserves onderverdeeld naar programma's. Deze onttrekkingen leiden niet tot een technische begrotingswijziging.

Overzicht onttrekkingen bestemmingsreserves per programma (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Bedrag
Programma Algemeen	0,3
Programma Waterveiligheid	0,1
Programma Voldoende Water	0,0
Programma Schoon Water	-
Totaal	0,4

9.4 EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTENDRAGERS

Algemeen

In dit onderdeel is de realisatie van de begroting naar de wettelijke kostendragers opgenomen. Voor een analyse van het resultaat wordt verwezen naar de voorgaande paragrafen. Voor wat betreft de systematiek van kostentoerekening wordt verwezen naar het [vorige hoofdstuk](#).

Watersysteemtaak

De watersysteemtaak omvat de taken van het waterschap op het gebied van het waterkeringsbeheer, het waterkwantiteitsbeheer en het kwaliteitsbeheer van oppervlaktewateren, voor zover die activiteiten niet vallen onder het transporteren en/of behandelen van afvalwater.

Overzicht kostendrager watersysteem (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Netto lasten	42,8	44,5	43,0	42,1
Belastingopbrengsten*	43,3	43,3	43,5	42,2
Kwijtschelding	0,6	0,6	0,8	0,6
Oninbaar	-	-	0,5	0,5
Saldo van baten en lasten	- 0,1	- 1,8	- 0,8	- 1,0
Mutatie tariefegalisatie-reserve	0,1	0,2	0,2	0,4
Gerealiseerd resultaat	-	- 1,6	- 0,6	- 0,6

* De genoemde bedragen zijn gecorrigeerd met de onttrekking aan de voorziening bezwaren natuurterreinen.

Ten opzichte van het bijgestelde begrote resultaat valt de realisatie € 1,0 miljoen mee. De hoofdoorzaak van dit resultaat is gelegen in uitstel van de Grote Trap. Een uitgebreide analyse van het resultaat wordt gegeven in de toelichting op de exploitatierekening.

Zuiveringstaak

De zuiveringstaak omvat het transporteren en/of behandelen van afvalwater.

Overzicht kostendrager zuiveren (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2017	Bijgestelde begroting 2017	Realisatie 2017	Realisatie 2016
Netto lasten	26,4	27,2	26,7	25,7
Belastingopbrengsten	28,5	29,4	30,4	29,6
Kwijtschelding	1,0	1,0	1,3	1,1
Oninbaar	-	-	0,8	0,7
Saldo van baten en lasten	1,1	1,2	1,6	2,1

Mutatie tariefegalisatie-reserve	- 1,1	- 1,1	- 1,1	- 0,8
Gerealiseerd resultaat	-	0,1	0,5	1,3

Ten opzichte van het bijgestelde begrote resultaat valt de realisatie € 0,5 miljoen mee. Een uitgebreide analyse van het resultaat wordt gegeven in de toelichting op de exploitatierekening.

9.5 MELDING IN HET KADER VAN DE WNT

In dit onderdeel is de verplichte melding in het kader van de WNT weergegeven. Naast de in de wet opgenomen verplichte vermelding van de secretaris van het waterschap conform artikel 1.1 van de WNT zijn er in het jaar 2017 geen werknemers in dienst geweest, waarvoor een melding in het kader van de WNT noodzakelijk is.

Bezoldiging topfunctionarissen

Naam	J.B. van der Veen	L. Rietman	W. Slob
Functiegegevens			
Functie	Secretaris-directeur	Plaatsvervangend Secretaris-directeur	Secretaris-directeur
Aanvang en einde functieervulling in 2017	01-01 tot en met 07-07	08-07 tot en met 10-09	11-09 tot en met 31-12
Deeltijdfactor	1,0	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris	Nee	Nee	Nee
Fictieve dienstbetrekking	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging			
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 56.695	€ 20.567	€ 35.463
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 8.806	€ 2.960	€ 5.098
Subtotaal	€ 65.501	€ 23.527	€ 40.562
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 93.227	€ 32.233	€ 55.540
Onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	€ 65.501	€ 23.527	€ 40.562
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2016			
Aanvang en einde functieervulling in 2016	01-01 tot en met 31-12	N.v.t.	N.v.t.
Deeltijdfactor 2016 in fte	1,0	N.v.t.	N.v.t.
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 131.136	N.v.t.	N.v.t.
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 14.845	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging 2016	€ 145.981	N.v.t.	N.v.t.

Bezoldiging niet-topfunctionarissen

Naam	J.B. van der Veen	L. Rietman
Functiegegevens		
Functie	Programma directeur	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2017	08-07 tot en met 31-12	11-09 tot en met 31-12
Deeltijdfactor	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris	Ja	Ja
Fictieve dienstbetrekking	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 76.145	€ 37.096
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 8.291	€ 5.101
Subtotaal	€ 84.436	€ 42.197
Individueel toepasselijk drempelbedrag bezoldiging	-	-
Verplichte motivering	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2016		
Aanvang en einde functievervulling in 2016	01-01 tot en met 31-12	N.v.t.
Deeltijdfactor 2016 in fte	1,0	N.v.t.
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 131.136	N.v.t.
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 14.845	N.v.t.
Totale bezoldiging 2016	€ 145.981	N.v.t.

10. Overige gegevens

10.1 GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen belangrijke gebeurtenissen te melden na balansdatum die van invloed kunnen zijn op het vermogen van het waterschap dan wel het resultaat over het boekjaar.

10.2 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het algemeen bestuur van Waterschap Zuiderzeeland

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2017

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2017 van De Algemene Vergadering van Waterschap Zuiderzeeland te Lelystad gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva van De Algemene Vergadering van Waterschap Zuiderzeeland op 31 december 2017 in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van het waterschap, zoals opgenomen in het normenkader 2017.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31 december 2017.
- De exploitatierekeningen naar programma's, naar kostendragers en naar kosten- en opbrengstensoorten over 2017.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Waterschapsbesluit, het controleprotocol dat is vastgesteld door het Algemene Vergadering op 31 oktober 2017 en het Controleprotocol WNT 2017. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van De Algemene Vergadering van Waterschap Zuiderzeeland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 748.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 5.2 van het Waterschapsbesluit.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 5.3 van het Waterschapsbesluit. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2017.

Wij zijn met de algemene vergadering overeengekomen dat wij aan de algemene vergadering tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 50.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is zoals bedoeld in artikel 109 lid 3 sub d van de Waterschapswet en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de voor het waterschap van toepassing zijnde vereisten in de Waterschapswet en aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening. Het college van dijkgraaf en heemraden is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het college van dijkgraaf en heemraden en de algemene vergadering voor de jaarrekening

Het college van dijkgraaf en heemraden is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit. Het college van dijkgraaf en heemraden is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van het waterschap, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van dijkgraaf en heemraden tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van dijkgraaf en heemraden noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude. De algemene vergadering is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het waterschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Waterschapsbesluit, het controleprotocol dat is vastgesteld door de algemene vergadering op 31 oktober 2017 en het Controleprotocol WNT 2017, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het waterschap.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van dijkgraaf en heemraden en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de algemene vergadering onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Rotterdam, 15 mei 2018
Deloitte Accountants B.V.

drs. R.M.J. van Vugt RA